Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

Din sumar:

RADU TUDORAN: Încredere
NICOLAE VELEA: Despărțire
LUIS MAS MARTIN: Reportaj despre Cuba
NICOLAS GUILLEN și PABLO NERUDA: Poeme
O piesă inedită în versuri a lui IOAN SLĂVICI
VOINEA MARINESCU: Stadiul actual al chirurgiei cardiace

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 15 (50) • 1 august 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

PE DRUMUL SOCIALISMULUI și PĂCII

Nicolae MORARU

4.850.000 de cetățeni ai Republicii Populare Române au participat la adunările de la orașe și sate care au dezbătut proiectul de Directive pentru planul economic pe anii 1960—1965 și pentru programul de perspectivă care urma să fie prezentat celui de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn. 285.000 de muncitori, țărani și intelectuali au luat cu acest prilej cuvîntul și au făcut peste 65.000 de propuneri menite să îmbunătățească măsurile și căile pentru realizarea acestor obiective. Cînd te gîndești că la elaborarea proiectului de Directive, la munca pregătitoare desfășurată sub îndrumarea conducerii de partid și de stat, au luat parte, în afara miniștrilor, departamentelor, organelor de partid și ale Sfaturilor populare, peste 20.000 de specialiști, ingineri, oameni de știință, fruntași din industrie și agricultură, — îți dai seama ce înseamnă democrația socialistă în acțiune, felul în colo de hotare continuă a-i acorda multă atenție, corespunzător interesului opiniei publice. Și nu e de mirare. Căci cel de-al III-lea Congres al P.M.R. a constituit un eveniment de importanță istorică în viața poporului romîn, prilejuind bilanțul muncii rodnice depuse de acesta și luarea unor hotărîri care au deschis noi perspective luminoase de progres, bunăstare și înflorire României socialiste. Evidențiind faptul că în R.P.R. a fost creată baza economică a socialismului, Congresul a trasat sarcini concrete în vederea desăvîrșirii construcției socialiste în țara noastră.

Se știe că puterea unei țări și posibilitățile făuririi unei vieți mai bune pentru popor țin de nivelul de dezvoltare a economiei și de modul în care bunurile produse sînt împărțite făuritorilor lor. Bilanțul prilejuit de Congresul al III-lea al P.M.R. a dovedit drumul tot mai victorios al socialismului în țara noastră, faptul că partidul s-a aflat necontenit în ofensiva neîntreruptă a socialismului, în industrializarea țării, în transformarea socialistă a agriculturii, în făurirea revoluției culturale. Au crescut mult forțele de producție ale țării. Față de 1955, producția industrială globală a crescut cu 67 la sută. Dacă în România antebelică, în anul 1938 se produceau 284 mii tone de oțel, în 1955 erau 766 mii tone, iar în 1960 — 1.700.000 de tone. Industria constructoare de mașini dă în 1960 o producție de zece ori mai mare ca în 1938, industria chimică de 11 ori mai mare. Dacă producția de energie electrică era în 1938 de 1,1 miliarde kWh, iar în 1950 de 2,1 milioane kWh, în 1960 dăm 7,7 miliarde kWh. În 1960 realizăm numai în 11 săptămîni întreaga producție a anului 1938. În ultimii ani, ritmul creșterii este de 10,8 la sută pe an. Acest lucru a fost cu putință pentru că întreaga noastră industrie este socialistă, pentru că ea nu cunoaște nici exploatare, nici criză, nici șomaj.

În agricultură a apărut o nouă realitate: sectorul socialist cuprinde peste 81 la sută din suprafața arabilă a țării și tot atît din gospodăriile țărănești. Tractoare, combine și alte mijloace mecanizate folosite de agricultura socialistă ușurează munca oamenilor și permit ridicarea recoltelor, creșterea șeptelului. Cooperativizarea agriculturii este în linii generale înfăptuită. În țara noastră s-a pus capăt pentru totdeauna exploatării omului de către om.

Ce au adus toate acestea oamenilor? Față de 1955, salariul real a crescut cu 33 la sută; volumul de mărfuri desfăcute prin comerțul socialist cu amănuntul a sporit în 1960 cu peste 1,5 ori față de 1955; pentru nevoi culturale, asigurări sociale, sănătate etc., statul a alocat în 1956—1960 peste 55 miliarde lei.

În acest mare drum parcurs, s-a dovedit că clasa muncitoare din țara noastră este la înălțimea misiunii sale istorice, s-a întărit alianța ei cu țărănimea muncitoare; statul democrat popular a fost verificat ca principal instrument în făurirea orînduirii noi și mereu s-a dovedit că victoria a fost cu putință datorită faptului că poporul nostru are în partid o călăuză sigură în lupta sa pentru viață îmbelșugată, pentru fericire.

Congresul al III-lea al P.M.R. a dovedit adeziunea entuziastă și unanimă a maselor populare la programul de dezvoltare a economiei naționale, hotărîrea lor de a-l înfăptui. Prevederile planului pe 1960—1965 au drept obiectiv principal dezvoltarea bazei tehnico-materiale a socialismului, încheierea procesului de făurire a relațiilor socialiste în întreaga economie în vederea desăvîrșirii construcției socialismului. În 1965, producția industrială va crește de 2,1 ori față de anul 1959, cu un ritm anual de 13 la sută. Numai 1 la sută de spor al producției industriale în 1965 va însemna 1 miliard 450 milioane lei față de 22 milioane în 1950. La Galați va începe construcția unui mare centru siderurgic care, în 1970, va da singur o producție de 4 milioane tone oțel. Pînă în anul 1965, în agricultură vor lucra 100.000 de tractoare fizice (150.000 convenționale de 15 C.P.), adică de 3 ori cît erau în 1959. În aceeași perioadă se vor realiza anual 14—16 milioane tone de cereale. Salariul real va crește cu 40—45 la sută, venitul real al țăranilor va crește cu 40 la sută, se va desface o cantitate de mărfuri de două ori mai mare, se vor construi numai din fondurile statului 300.000 de apartamente noi pentru oamenii muncii.

Și aceasta va fi numai prima etapă a programului de perspectivă, care va deschide în fața poporului romîn luminoase orizonturi ale desăvîrșirii construcției socialiste și perspectiva trecerii treptate la construirea comunismului. În acești 10—15 ani Romînia va deveni o țară industrială dezvoltată, cu o agricultură multilaterală și de înaltă productivitate. Bogățiile țării, valorificate de către oamenii muncii, vor permite astfel trecerea treptată de la repartiția după muncă la repartiția după nevoi, asigurînd întregului popor condiții de viață corespunzătoare victoriei socialismului și construcției comunismului.

Cum arată acestea în cifre? Pînă în 1975, producția industrială va crește față de 1959 de peste 6 ori, avînd un ritm mediu de 12 la sută pe an. Un singur procent de creștere va însemna în 1975 — 4 miliarde lei. În industria oțelului, încă în 1970, se va produce în 14 zile întreaga producție din 1938. Industria constructoare de mașini va crește de 7 ori, chimică de 13—14 ori, ușoară de 6—7 ori, alimentară de 4,5—5 ori, agricultura de 3 ori. Se vor da 65—70 miliarde kWh de energie electrică.

Ce vor aduce acestea omului? Consum anual pe locuitor, la carne de 60—70 kg., lapte și produse lactate de 350—380 litri, 35—40 kg. zahăr, 3,5—4 perechi încălțăminte, 50—55 m.p. textile; va fi rezolvată problema locuințelor în orașe și centre muncitorești.

Pentru toate acestea a chemat Congresul al III-lea al P.M.R. întregul popor romîn la muncă și luptă. În vederea înfăptuirii acestui măreț program pus în slujba omului și viitorului său este nevoie de pace. Căci, așa cum arată și Raportul Comitetului Central prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, primul secretar al C.C. al P.M.R., *„Problema fundamentală a zilelor noastre este apărarea păcii în lume"*. La Congresul al III-lea, Partidul Muncitoresc Romîn și-a afirmat deplina adeziune, corespunzătoare intereselor poporului romîn, la politica externă leninistă a Uniunii Sovietice, care promovează consecvent principiile coexistenței pașnice între țările cu orînduiri sociale diferite, luptînd cu fermitate pentru demascarea cercurilor imperialiste agresive, militînd pentru unirea forțelor iubitoare de pace în lume. Constatînd că viața însăși a dovedit justețea acestei politici, Congresul a luat în considerare, totodată, creșterea și consolidarea forțelor mondiale ale păcii, faptul că popoarele au înțeles larg năzuințele de pace ale țărilor socialiste, în frunte cu Uniunea Sovietică. Pornind de la teza adînc științifică a necesității coexistenței pașnice și a posibilității preîntîmpinării unui război, care, în actualele împrejurări, înseamnă distrugeri și pierderi incalculabile, chemînd la demascarea neobosită și zădărnicirea uneltirilor războinice ale cercurilor imperialiste agresive, Congresul al III-lea al P.M.R. a subliniat deplina adeziune la politica externă a partidului și guvernului. La temelia acestei politici se află prietenia frățească și alianța trainică cu celelalte țări socialiste, prietenie și alianță care asigură independența și dezvoltarea fiecăreia dintre ele, contribuie la întărirea a sistemului socialist mondial.

Relațiile dintre țările socialiste se bazează pe principiul colaborării și ajutorului reciproc, al unității de scop. În condițiile luptei consecvente pentru apărarea păcii, promovînd coexistența pașnică cu celelalte țări avînd orînduiri sociale diferite, țările socialiste își aduc contribuția la întrecerea pașnică pe tărîmul construcției și ridicării nivelului de trai. Întregul program constructiv elaborat de cel de-al III-lea Congres al P.M.R. este menit a făuri bunăstarea poporului romîn și totodată dovedește atașamentul poporului romîn față de cauza progresului și păcii în lume.

Republica Populară Romînă duce o politică consecventă de pace, e factor activ în toate eforturile care se fac pentru a înlătura pericolul dezlănțuirii unui nou război. Prestigiul țării noastre a crescut mereu în lume, ea și-a dobîndit prieteni pretutindeni, pentru că desfășoară relații economice pe baze echitabile — ca și celelalte țări socialiste — cu toate țările, întreține relații diplomatice corecte și prietenești, ia parte activă la lucrările O.N.U. și ale altor organisme internaționale, militează pentru larga dezvoltare a schimburilor culturale, sportive și turistice.

R.P.R. s-a pronunțat ferm pentru realizarea dezarmării generale și totale, văzînd în propunerile Uniunii Sovietice calea reală și concretă pentru asigurarea păcii. Și la Conferința de la Geneva a Comitetului celor 10 state, delegația romînă a depus mari eforturi, alături de delegațiile celorlalte țări socialiste, pentru a dobîndi plasarea discuției pe terenul concret și eficient al soluțiilor. Din păcate însă, delegațiile occidentale au zădărnicit posibilitatea unor rezolvări constructive, în ciuda faptului că U.R.S.S. a venit mereu în întîmpinarea părții occidentale cu noi propuneri. Părăsind masa tratativelor în condițiile cînd rămînerea acolo ar fi fost echivalentă cu complicitatea la inducerea în eroare a opiniei publice mondiale, alături de delegațiile celorlalte țări socialiste, delegația R.P.R. a afirmat din nou hotărîrea de a continua eforturile în cadrul O.N.U. pentru a crea posibilitatea unui climat mai prielnic dezbaterii principalei probleme a timpului nostru: aceea a păcii, deci, implicit, aceea a dezarmării. Alături de celelalte țări socialiste, hotărîtă a-și da propria contribuție la cauza apărării păcii, a micșorării încordării internaționale, R.P.R. se alătură eforturilor pentru zădărnicirea oricăror uneltiri ale cercurilor imperialiste agresive, stă trainic pe poziția promovării principiilor coexistenței pașnice și izgonirii războiului ca mijloc de rezolvare a litigiilor între state în epoca noastră.

★

Înarmat cu un adevărat program de luptă izvorît din documentele și hotărîrile Congresului al III-lea al P.M.R., strîns unit în jurul partidului, al Comitetului său Central în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, poporul romîn a pornit cu noi puteri, în elan creator nestăvilit, la munca glorioasă pusă în slujba înfloririi patriei. Muncitorii, țăranii, intelectualii țării noastre pășesc în rînduri strînse, călăuziți de partid, spre noi victorii în construcția socialistă, în lupta pentru pace.

Abecedar

Mihu DRAGOMIR

Întîia treaptă-a cosmicei rachete,
în care, mîine, vor pleca spre astre
copiii plaiurilor noastre,
cu soarele lucind la inelar,
întîia treaptă-a cosmicei rachete
e-n foșnetul naiv de-abecedar.

Și cifra ce deschide-ntîia poartă
spre necuprinsa galaxiei hartă
e-n „unu-ori unu" repetat în cor,
într-un septembrie de aur foșnitor.

Întîia ușă-a navelor stelare
e-n literele mari și zimbitoare,
ce-ascund cîte-un crîmpei de nemurire,
în cartea, neuitată, de citire,

întîia treaptă-a tîlcurilor grele,
către pămîntu-ntreg, și către stele...

★

Abecedare, cîntec de-nceput,
ce-amar și jinduri vechi ai încăput...

Pentru tine, mamele, cîndva, posteau.
Tații plecau cu noaptea-n cap, trudeau și tăceau.
Bucurai ca o iarbă sărăcăcioasă
și dureai cu o piine mai puțin la masă.

Fii liberă, ca soarele și vîntul,
tu, carte-a cărților, ce-ncepi cuvîntul.
Fii ca foșnirea frunzei mîngîioasă,
ca aerul, în fiecare casă,
fii zîmbetul Comunei pentru cei
ce vor trăi în nesfîrșitul ei.

Te-au scris așa, să fii a tuturor,
minerii în adîncurile lor,
și oțelarii stînd în vîlvătaie,
țăranii care piinea nouă taie,

și-oriunde te citesc și te deschid
văd mîna țării, care-a scris: Partid.

Fii liberă, și fii a tuturor.
Cîndva, pămîntu-ntreg va fi al tuturor,
și-al nimănuia nu va fi amarul.

Așa se-ncepe: cu abecedarul,
întîia treaptă-a tîlcurilor grele,
către pămîntu-ntreg, și către stele...

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

Îndatoriri

Fănuș Neagu

Fac parte din generația de scriitori tineri, numită, spre mîndria noastră, generația lui 23 August. N-am cunoscut zodii de urgie, viața și moartea unui Bogdan Amaru ne cutremură doar ca o pagină tristă dintr-o carte scrisă de mult. Noi am luat creionul în mînă la vremea secerișului și pentru asta, în locul notației-lor de față, aș fi vrut un poem de recunoștință.

Știu totuși că tata și-a pierdut ani mulți și fratele într-un război pe care nu l-a dorit niciodată. Știu că satul meu, așezat undeva în Bărăgan, a fost pînă în 1945 o fișie de pămînt în moșia care număra peste zece mii de hectare a prințului Șuțu. Am văzut și-am auzit lupii prăsiți de prinț și hrăniți de argați cu cai cumpărați din tîrg de la Urziceni, ca să aibă ce vîna stăpînul. Mi s-au spus povești de groază c-un cîrciumar care chemu tocmai din Bulgaria oameni să-i lucreze grădina de zarzavat și-i alunga, toamna, goi. A fost pe-acolo și-un șef de post care-și trimitea cățeaua dresată să-i aducă, din cotețul cui îi cîșuna lui, găini și găște. Cine crîcnea era băgat la beci și-i zdrobeau oasele. Perceptorul, bețiv și bătăuș, trimetea gardistul cu damigenele după vin, dîndu-i ca semn de recunoaștere bastonul lui cu măciulie de aur. Bani n-a dat niciodată. Cine-a crîcnit a fost încărcat la fonciere de n-a mai ajuns să se plătească.

De pe urma lor satul s-a ales cu treizeci de cruci în cimitir, toate de aceeași mărime și aliniate în adîncime pe cîțiva metri pătrați. Lemnul l-a dat prințul, gratis, din pădurea lui, pentru eroii căzuți pe front.

Lemn de cruci, atîta a folosit satul meu.

Toate acestea au fost, și noi, scriitorii tineri, le știm doar din auzite sau din cărți, căci am deschis ochii către lume în anii de după eliberarea patriei. Martori ai marilor prefaceri revoluționare din țara noastră, la care mulți din noi au fost participanți activi, despre ele scriem sînt ale noastre și pe acestea le cîntăm, fiecare după puterea și talentul lui.

Inceput la vremea secerișului, cîntecul nostru e de bucurie și împlinire.

Ce-am realizat? Numele dat generației noastre obligă și întrebarea aceasta nu e, cred, prematură. Sînt convins de altfel, că în zilele Congresului al III-lea al partidului, la care s-au arătat uriașele succese obținute de poporul nostru și s-au trasat sarcinile de dezvoltare a economiei naționale pe viitorii șase ani, menite să ducă la desăvîrșirea construirii socialismului în patria noastră, fiecare dintre noi a stat o vreme să se gîndească la ce-a făcut. Sînt precumpănitoare roadele și, totuși, socotesc c-am rămas datori.

În ce mă privește știu bine că reportajele și povestirile pe care le-am scris pînă acum sînt doar un punct de plecare, că prea puțin se oglindesc în ele uriașul avînt al clasei muncitoare și forța de nezdruncinat a comuniștilor. Vina îmi aparține, dar e, într-o oarecare măsură — să-mi fie iertat — și a criticilor literari, a celor tineri, spun, egală măsură, și criticilor literari. Dar unii dintre ei lincezesc în birouri și emit false judecăți de valoare asupra cărților inspirate din actualitate. Ca să nu se spună că arunc vorbe-n vînt, voi da un exemplu. Dumitru Radu Popescu a publicat, anul trecut, romanul Zilele săptămînii, *în care sînt descrise întîmplări dintr-un sat colectivizat; un tînăr critic, într-un articol apărut în presa centrală, îl critică pe autor de necunoașterea temeinică a vieții de la țară, ca apoi într-o discuție pe care am avut-o cu el să mărturisească textual:* „de cînd sînt n-am stat o zi într-un sat".

E prea de tot.

Congresul al III-lea al partidului a marcat intrarea într-o epocă de cuceriri istorice, deschizînd orizonturi vaste și noi căi de afirmare tuturor creatorilor. În aceste zile, cînd întregul popor a pornit la ofensiva desfășurată pentru realizarea planului de șase ani, înțeleg c-am rămas dator — ca scriitor și ca tînăr — brigadierilor pe care i-am întîlnit în drumurile mele pe șantierele naționale. Entuziaști, generoși, băieții aceștia de o virstă cu mine, izbeau ziua întreagă cu tîrnăcopul în piatră și mai găseau destul timp și pentru învățătură. Am datorii neachitate și față de colectiviștii din Dăbuleni care îngroapă vița de vie la adîncime de opt metri, căci ținutul e nisipos și bîntuit de vînturi. Țin să mă plătesc de toate într-o carte pe care aș vrea-o, mai presus de orice, un omagiu activiștilor de partid pe care i-am cunoscut în drumurile prin țară și mi-au rămas aproape de inimă. Lor le datorez multe din gîndurile așternute pe hîrtie și mulțumirea că oameni din satul meu au ajuns stăpîni pe moșia prințului care prăsea lupi pentru vînătoare.

care preferă să poarte discuții (de multe ori interminabile și lălăi) doar asupra operelor intrate de mult în patrimoniul literaturii. Studii cît de cît cuprinzătoare sau articole de analiză despre schițele și nuvelele tinerilor, le numeri pe degete. Valoarea reportajelor publicate în ultima vreme, după părerea mea, e în scădere. Romulus Rusan și Pop Simion, ca să vorbim de doi dintre cei mai înzestrați reporteri tineri, semnează tot mai rar și cînd o fac par că și-au pierdut prospețimea de altă dată, observațiile nu mai cuceresc prin inedit, faptele sînt înfățișate brut, comentariile se înscriu în sfera obișnuitului.

Dar tinerii critici literari tac.

Indemnurile de importanță covîrșitoare, făcute de partid tuturor creatorilor, de a menține o strînsă legătură cu viața, de a fi, cu alte cuvinte, în prima linie a frontului, și care au stîrnit un larg ecou în rîndurile noastre, sînt adresate, poate că în care înșeși masele populare sînt chemate să conducă treburile obștești, să-și spună cuvîntul în toate problemele construirii vieții noi. De aceea nu poate mira pe nimeni faptul că atît în pregătirea Congresului cît și după terminarea lui, ne aflăm nu numai în fața discuției creatoare, pozitive, ci și în fața faptelor concrete din uzine și fabrici, din mine și de pe ogoare unde, în plină întrecere pentru îndeplinirea prevederilor planului pe anul în curs, se dovedește încă o dată imensa forță creatoare a poporului eliberat de exploatare, stăpîn pe bogățiile țării, muncind pentru binele și viitorul său propriu.

Și iată că a trecut un timp de cînd cel de-al III-lea Congres al P.M.R. și-a încheiat lucrările. Dar în munca și fapta oamenilor muncii din țara noastră stăruie chemările Congresului. Zi de zi din toate colțurile țării vin știri mereu noi cu privire la elanul creator cu care prevederile sînt puse în aplicare, după cum și presa de din-

PROFILURI LITERARE

VASILE REBREANU

S-a vorbit, chiar excesiv, despre sadovenienismul creației lui Vasile Rebreanu, vizindu-se în primul rînd inflecsiunile lirice gata să erupă la orice prilej în mici poeme în proză. Dar să nu se uite că Vasile Rebreanu evoca un sat ardelenesc, cu femei croite din aluatul Marei, ca Iova care îndeplinește în gospodăria țărănească munci de barbat — merge la cosit ș.a. — ori cu flăcăi cam naivi dar urmăriți de vestita sete a pămîntului, precum Isaia Iofa, care intră în familia unui gazda mai lesnicios decît Ion dar și cu posibilități de redresare umană, dat fiind și noua conjunctura social-politica a satului. În sfîrșit, cu bătrîne care sînt lasate să moara în mizerie de către urmașii lor intabulați pe toata averea, precum acea pitorească Muscăliță pe care o întîlnim în Pămînt amar și înainte de răsărit. Drame și tipuri care nu cred că greșesc spunînd că sînt luate din realitate și anume din mediul natal al autorului.

Întîlnim însă situația paradoxală: deși subiectele, personajele, sînt ardelenești, maniera artistică a lui Vasile Rebreanu nu poate fi integrata tradiției literare din Transilvania. Este drept că în Pămînt amar autorul vrea cu orice preț să dea o replică lui Ion dar de-abia sublinfiaza mai apăsat particularitățile artistice care-l distanțeaza de tizul său, purtînd vădit pecetea prozatorilor moldoveni. Nu-i vorba de o influență livrească, cît de temperamentul liric al lui Vasile Rebreanu. El se înscrie în rasa povestitorilor romantici, în care Sadoveanu reprezinta culmea, și care par că recreaza realitatea pentru a face loc imaginației și simțămintelor lor incendiate. (Singurul scriitor ardelean la care s-ar putea face referiri ar fi Pavel Dan care cultiva proza de simboluri și atmesferă dar și de el Vasile Rebreanu se deosebește prin inclinații către apolinism).

Sub acest semn au stat, de altminteri, și începuturile sale literare. Îmi amintesc că prima creație pe care i-am citit-o, și care n-a fost publicată nicăieri fiind o lucrare de seminar în cadrul Facultății de Filologie din București, a fost un poem în proză închinat lui Gorki. Dar nu lui Gorki prevestitor de furtuni, nu lui Gorki Jupiter-Tonans, ci lui Gorki — duiosul iubitor de oameni, Gorki în postura lui Danco. Prima povestire care a văzut lumina tiparului (în Tînărul scriitor 1956) avea titlul de manifest: De-acum viața. Povestirile publicate în cea mai mare parte de revista Tribuna și care alcătuiesc cuprinsul volumului În plină zi, au consacrat calitatile poetice ale scrisului lui Vasile Rebreanu. Sînt într-adevăr cîteva bucăți care ar putea figura oricînd într-o antologie a prozei artistice. Mă gîndesc în primul rînd la Mărul. Totul aici decurge dintr-un simbure muzical care coaguleaza impresiile și întîmplările. La început Medena se profileaza pe fundalul de între vis și realitate, așa cum o vede copilul bolnav, căruia i-aduce mere, element care sugerează puritatea ei, alături de cojocul alb și zăpezile de-afara. Tot marul evidențiază sfîșierea Medenei cînd se căsătorește cu feciorul unui chiaburan, după cum aruncă lumini și asupra noii Medene de care s-a legat „gazdușagul", cînd, fapt semnificativ, mîinile ei frumoase s-au înăsprit, s-au făcut vulgare, butucanoase. Această povestire este lucrată cu o finețe și cu o incisivitate a notațiilor psihologice ca într-o pînza de filigran. Amintesc numai frumoasele pagini despre zăpezile albastre care par că noaptea acoperă satul și lumea întreagă. De altfel și alte povestiri din volum se axează pe relatarea unor întîmplari tragice, așa cum s-au fixat în retina curată dar și extrem de sensibilă a copilului. (Menționez zguduitorul Dialog sumbru, unde întrebările neștiutoare ale copilului relevă faptul groaznic că tatal sau era un mutilat de razboi). Vasile Rebreanu a atacat și forma epica amplă și nu se poate tăgădui un anume suflu și vigoare în cuprinderea vastă a realității. Aceasta este adevărat mai puțin pentru micul roman Ion de la răsărit, unde infiltrația diferitelor elemente impure fac compoziția greoaie și cețoasă, și mai mult pentru povestirea Pămînt amar. Dar și aici, rețineți, totul se grupează în jurul acestui simbol al pămîntului amar care determină avatarurile existenței lui Isaia Iofa. Sfîrșitul îl arata pe erou doborît pe ogor cu gura plină de pămînt, „pămînt clelos, amar, amar". Caci forța artistica a lui Vasile Rebreanu, cel puțin pînă acum, se bizuie pe reliefarea sensurilor poetice ale evenimentelor din realitate.

Toate aceste calități justifica entuziasmul cu care a fost primit volumul În plină zi de critica literara. Dar tocmai pentru că am o totală stimă față de tînarul prozator clujan și față de vigurosul său talent, mi se pare că trebuie să apăs mai mult decît s-a făcut, asupra primejdiilor care planează peste scrisul său. Și aș zice că deficiența principala provine chiar din ceea ce formează latura sa puternică: viziunea romantică. Într-adevăr, nu exista proză care să solicite mai multe exigențe decît proza romantica. Asta și pentru ca literatura noastră a trebuit să lupte mult timp contra influziilor lirice pentru a se obiectiva, ceea ce a făcut să se creeze suspiciuni față de „scrisul frumos". Dar nu numai din aceasta cauza. Realmente, în această proză se desparte printr-un fir de par descripția poetică a realității de poetizarea artificială, lirismul de sentimentalismul facil. Și o dovada o constituie chiar povestirile lui Vasile Rebreanu Recenzentii au criticat manierismul și artificiozitatea micului poem în proza alcătuit din dialogul Adam-Ana, din larba pămîntului. Prin asemenea divagații metaforice: „Eu sînt, mai, căprioara"... „și iarba pamîntului", „și picîele nopții" etc., autorul caută să salveze schematismul psihologic al conflictului povestirii. Pentru ca acesta este adevărul: nu sînt rele în sine exercițiile poetice ci faptul că în unele cazuri servesc drept un paleativ insuficienților de cunoaștere a vieții. Și atunci simbolurile, poemele în proză, produc o rea impresie estetica. Trebuie spus că o seamă din povestirile lui Vasile Rebreanu plutesc pe deasupra conflictelor și problemelor care există în viața oamenilor contemporani. Avem de-a face cu un descripționism poetic. Un exemplu? Schița Inserare. În locul zugrăvirii reale și ascuțite a unui crîmpei din viața tractoristului, ne oferă perorații liricoide: Tractoristul se culcă pe brazdele reci și „Se părea că se află undeva sus, la o teribilă, ametitoare înaltime și de acolo vedea luminile, luminile..." Ori sfîrșitul schiței: „În somn omul văzu pămînturi întinse, nesfîrșite. Brazde lucitoare nestăvilite de haturi și chipul țării scăldat în lumini, în lumini, în lumini..." Lui Vasile Rebreanu i se pot repeta cuvintele spuse de Ibrăileanu lui Ionel Teodoreanu, dar puțin modificate: mai puține lumini, mai puține simboluri căutate și mai multe observații adînci despre viața oamenilor. Aceste deficiențe poartă amprenta subiectivismului, căci, după cum s-a spus, în lucrările sale personajele negative sînt prea de multe ori de un sadism obositor, iar cele pozitive învăluite într-un abur poetic care le dizolvă trăsăturile individuale. I se cere lui Vasile Rebreanu o adîncire a cunoștințelor despre realitate. Proza romantică nu poate vorbi sufletelor noastre decît cînd se nutrește din seva concretă a vieții, după cum umbrele lui Ulysse nu cuvintau decît dacă erau adăpate cu sînge. Povestirile lui Vasile Rebreanu date mai sus ca exemple pozitive, emoționează pentru că au o încărcătură de observații și impresii fie culese pe „viu", fie trăite chiar de autor.

Sînt însă indicii că Vasile Rebreanu își dă seama de aceste probleme de creație și caută să le depașească. Ultimele lucrări pe care le-am citit manifestă agitație interioară, căutare de drumuri noi. El a atacat pieptiș creația obiectiva, apucîndu-se să scrie un roman care reia personaje din Pămînt amar, ca Isaia Iofa, adăugînd altele, importante, ca activistul de partid Dura ș.a. Fragmentele publicate în Tribuna și Gazeta literară dovedesc aplecarea mai atentă asupra frămîntarilor obiective ale oamenilor, efortul de a îndruma pe căi subterane efluviile lirice. Mai există însă ceva care mă îndrituiește să cred că Vasile Rebreanu va aduce în creația sa aspecte noi, chiar surprinzătoare. Mă refer la, să spun așa, fermentația-creatoare intensă, în imaginația sa îmbulzindu-se în șir inepuizabil, teme și idei, toate preschimbate pe loc în povestiri, schițe, ori narațiuni ample. Pentru că deși este o fire domoală și blajină cu înclinații către echilibru și seninătate, Vasile Rebreanu nu este lipsit, de ce să n-o spun, de ambiție, de o ambiție sprijinită pe o mare putere de muncă. Volumul În plină zi cuprinde povestiri scrise dacă nu mă înșel într-o perioadă de doi ani — și multe au rămas pe dinafară. Să nu uităm că acest volum își propusese o sarcină monografică importanta: zugrăvirea evenimentelor de la 23 August și cele care i-au urmat. Iar romanul la care lucrează, intenționează să fie o amplă fresca a transformărilor socialiste dintr-un sat ardelenesc. Să se adauge la toate acestea sensibilitatea sa poetică înfierbîntată — în creațiile sale vuiesc frumusețile naturii ca și pasiunile mari, romantice — și se va înțelege de ce spun că despre Vasile Rebreanu o să mai avem ocazia să scrim, de mai multe ori, pentru că multe cărți va aduce el în literatura noastră, și din ce în ce mai interesante.

Al. Oprea

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACȚIE
Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcție); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCĂ (membru în Comitetul de direcție).

FLORIAN GRECEA:

Născut a doua oară

Prin Poemul pedagogic al lui Makarenko și Aristocrații, piesa lui Pogodin, o problemă atît de viu disputată capătă în sfîrșit deslegare. Rămășițele „lumii de la fund" — moștenire a educației și a moralei capitaliste — încetează de a mai fi un domeniu exotic și pitoresc, și devin un teren din care se pot ridica, prin muncă, adevărate caractere și conștiințe. Lungul proces dezbătut de veacuri pe această temă, pentru care au pledat cu înflăcărare, dar fără să vadă soluții, marii scriitori ai lumii, este acum, prin literatura realist-socialistă, cîștigat de Om.

Dacă restringem sfera acestei cercetări la domeniul literaturii noastre, va trebui să rectificăm unele păreri care circulau pînă acum. Se credea anume ca preocuparea pentru „lumea de la fund" ar începe după primul razboi mondial, odată cu literatura lui G. M. Zamfirescu, I. Peltz sau Carol Ardeleanu O cercetare mai atentă ne duce la constatarea că cei dintîi care manifestă interes pentru aceste victime ale orînduirii burgheze și ale instituțiilor ei (familie, școală, etc.) este Alexandru Vlahuță. Autorul lui Dan era adeptul ideii că mediul și împrejurările existenței apropiate joacă un rol direct și nemijlocit asupra formării personalității umane. „Cassian" și „Vișan" marchează primele momente artistice valabile ale acestei preocupări care are drept dominantă — cu excepția unor elemente sentimentaliste specifice lui Vlahuță — critica deschisă a întocmirii sociale și a moralei care generează asemenea drame. Efloreșcența literaturii pe această tema, în anii dintre cele două razboaie cuprinde, cred, pe lîngă elementul ei pozitiv și o latură negativă, prin faptul ca mulți din acești scriitori au văzut conflictele sociale din epocă numai prin prisma lumii declasate și și-au limitat investigațiile critice la această sferă umană. Specific literaturii scrise de Zamfirescu, Peltz, Carol Ardeleanu sau Vasile Demetrius, este caracterul ei dominant romantic. Un romantism întîrziat, salvat însă de anacronism pentru că s-a grefat pe anumite elemente gorkiene.

Dar nici unul din acești scriitori n-a putut — și era firesc în condițiile istorice în care au scris — să depășească elogiul patetic, înflăcărat, adus „lumii de la fund".

De fapt, pentru literatura realist-socialistă, tema respectivă nu-i una din cele esențiale și poate interesa numai atunci cînd scriitorul vede problema transformării acestor oameni, — o moștenire anacronică, cum spuneam, a unor împrejurări sociale apuse — prin influența și exemplul colectivului, în procesul muncii. Este ceea ce realizează Nicuță Tănase în unele din povestirile sale și ceea ce încearcă colegul său Florian Grecea, în volumul intitulat Născut a doua oară.

Florian Grecea a urmărit destinul unui om care, datorită unor împrejurări speciale, ajunge în societatea burgheză să apuce drumul hoției. Pe tînărul scriitor nu îl interesează atît meandrele acestei existențe și nici pitorescul ei, — deși, atunci cînd eroul își rememorează viața, nu uită să istorisească unele din ele, — ci procesul de regenerare morală a acestui om în condițiile societății socialiste. Transformarea anevoioasă și cu destul de multe poticniri, destul de multe cotituri, cu destul de multe ezitări din partea personajului, se petrece în răstimpul anilor în care el își satisface serviciul militar în armata de tip nou. Dacă istorisirea avatarurilor vieții de vagabond, realizată — spre lauda autorului — cu sobrietate, fără elemente „pitorești", — nu aduce prea multe elemente noi față de literatura înaintașilor săi, paginile în care eroul își relatează urcușul spre cucerirea demnității umane prezintă interes deosebit și asupra lor se cuvine să ne oprim mai mult. Ceea ce surprinde Florian Grecea cu o bună intuiție este faptul că drumul de înălțare sufletească nu-i deloc ușor și nu-i deloc linear. Dorințele latente, fondul sufletesc cinstit, acoperit de mîlul incorectitudinii, nu se pot valorifica dintr-odată și prin soluții miraculoase.

Acțiunea colectivului de ostași asupra acestui om, răbdarea și perseverența cu care superiorii săi urmăresc să-l îndrepte, să-i extirpe apucăturile, sobrietate în liniile esențiale de Florian Grecea.

S-a spus despre Născut a doua oară că ar conține pe lîngă elemente artistice propriuzise și anumite pagini de reportaj, neîncadrate organic textului. Obiecția ar trebui cercetată mai îndeaproape, deoarece din discutarea ei am putea trage cîteva concluzii generale privind unele tendințe actuale în proza tinerilor. Mai întîi că nouă ni se pare nepotrivit să considerăm orice pasaj neartistic, expozitiv, dintr-o carte, drept element de reportaj iar de aci să tragem concluzia generală că reportajul este o impuritate, o specie fără legătură cu opera de artă. Marile lucrări literare îngemănează în compoziția lor numeroase „elemente de reportaj", fără ca vreodată ele să dăuneze sau să constituie adaosuri parazitare. Cred însă că aici avem de-a face cu o eroare a unor critici literari care taxează în mod arbitrar și nefondat toate derogările de la linia artistică, toate pasajele expozitive, seci, toate înșiruirile sterpe, toate escamotările de la analiza profundă, multilaterală, drept reportaj. Eroarea este evidentă și exemplul cărții în discuție ne va furniza argumente în acest sens. Florian Grecea urmărește psihologia eroului exact pînă în momentul cînd acesta „s-a născut a doua oară", adică a devenit un om cinstit De aici încolo, însă, Deică dispare ca personaj literar, și asta nu pentru că autorul i-ar fi relatat existența pe căi reportericești, ci pentru că a eliminat din conștiința personajului orice proces sufletesc și el primul nu se simte mîndru. În momentul cînd pentru fiecare muncitor se pune problema cuceririi tehnicii superioare, în momentul cînd bunurile culturii sînt însușite cu aviditate, cînd fiecare aspiră spre domenii înalte ale gîndirii umane, această prezentare de eroi cu o conștiință mic-burgheză, în fond automulțumiți și mereu egali cu sine, pentru care viața se reduce numai la cîteva chestiuni de natură materială, ni se pare anacronică și în dezacord cu profilul moral al celui chemat să lupte pentru desăvîrșirea construcției socialiste.

Florian Grecea, în cartea sa, dovedește succesul și insuccesul ambelor modalități de a privi viața noastră nouă și din experiența acestei lucrări reușite și valoroase în ansamblu, înzestratul tînar scriitor va avea de învățat. Mai întîi va lupta mai hotărît pentru a înfrînge timiditatea care l-a dus la neadîncirea unor momente bine prinse, dar pe care cititorul le-ar fi vrut încă mai explicit și mai profund redate. Se simte pe alocuri nevoia unor culori complimentare, pe care autorul, din teama de a nu le face prea evidente, le-a lăsat de-o parte. Florian Grecea va înțelege că un erou literar piere atunci cînd scriitorul nu vede în el decît o funcție purtătoare a unor anumite trăsături comune, generale, fără ca el să aibă un destin și o personalitate caracteristică. Pentru că, de fapt, Deică este interesant atîta timp cît în sufletul lui se dă lupta spre mai bine, cît el caută, sub influența binefăcătoare a colectivului, să devină un om nou. Din momentul în care Deică „s-a transformat", își pierde, fără voința autorului, și spre regretul cititorului, individualitatea, fiind redus la cîteva date stereotipe. Moral, el încetează să mai existe și rămîne un simplu povestitor al unei vieți, al unui destin ascendent, care putea fi al lui, dar tot atît de bine și al altuia.

Dar, ceea ce a vrut Florian Grecea să demonstreze artistic: prefacerea morală a unui om în armata nouă, s-a realizat, influența educativă a acestei cărți (tipărită de Editura Militară a M.F.A.) va fi desigur considerabilă. Paginile în care autorul a înfățișat veridic acțiunea susținută, energică, plină de grijă, a unor oameni în haină militară, pentru a reda vieții un om căzut, nu din vina lui, pe căi greșite, sînt — cum spuneam — cele mai bune ale cărții și ne recomandă un povestitor înzestrat. Unite cu timiditatea autorului, ele au făcut ca paginile despre viața de azi a eroului să constituie în contextul povestirii puncte de minimă reușită (a se vedea în acest sens cît de convenționale par interludiile la povestirea lui Deică, relatările despre existența lui familială) și să nu mențină tot timpul narațiunea la nivelul cuvenit.

Stilul îngrijit (mai multă atenție la repetiția cuvintelor în frază și la introducerea propozițiilor secundare!), alerteța expunerii, iată alte calități care ne fac să considerăm Născut a doua oară nu numai un pas înainte în creația lui Florian Grecea, dar și un promițător și sigur preludiu la o viitoare carte a sa despre eroul nou al zilelor noastre, omul complex, multilateral. Și această carte, Florian Grecea are toate posibilitățile să o scrie.

Valeriu Ripeanu

CRONICA LITERARĂ

PANAIT CERNA: Poezii

După cele două volume de poezii apărute în Biblioteca pentru toți (Poezii cu o prefață și bibliografie de F. I. Bodiu, ESPLA 1955 și Poezii, antologie și prefață de Valeriu Rîpeanu, ESPLA 1959), o nouă culegere din moștenirea poetică a lui Panait Cerna, destinată, de astă dată, uzului elevilor școlilor medii, vede lumina tiparului.

Tipărită de Editura Tineretului, în cadrul colecției Biblioteca școlarului, noua culegere însumînd 59 de poezii, selectate din întreaga creație a poetului, îngrijitorul ei, Valeriu Rîpeanu, urmărind ordonarea materialului pe baza unor criteri, tematice în funcție

de necesitățile practice ale predării literaturii române în școală.

Tînărul cititor află în studiul introductiv al volumului un ghid prețios pentru înțelegerea și aprofundarea laturilor reușite, înaintate, ale creației lui Cerna, autorul studiului, fără a fi rigid, străduindu-se să alcătuiască un tablou general, sistematizat, orientat parcă pe verigile unui plan de lecție al vieții și creației talentatului poet. Din acest punct de vedere, ca și din judicioasa alegere a textelor integrale sau a fragmentelor extrase din volumele apărute, fie din periodicele în care au fost pentru prima oară tipărite, culegerea satisface pe deplin exigențele.

Aprofundarea materialului este ușurată nu numai de analiza pe teme a principalelor trăsături ale operei lui Cerna, sau de suita de fragmente critice care evidențiază modul în care a privit critica literară pe Cerna și opera sa, cît și de „tabloul bio-bibliografic" în care sînt punctate și întărite principalele momente din existența scriitorului.

Culegerea insistă mai ales asupra creațiilor în care mai mult proiectele, metodele și nu totdeauna realizările, care rămîne, ele însă, interesante în întregul, un instructiv exemplu al colecției Biblioteca școlarului.

AL. HANȚA

●

GEO BOGZA: Tablou geografic

Volumul de reportaje Tablou geografic se deschide cu descrierea pămînturilor dintre Carpați și Dunăre, sugerînd arhitectura care distribuie armonios solurile. Alternarea munților cu văile și cu șesurile dă țării forma unei cetăți asemenea nenumăratelor cetăți de piatră în jurul cărora se întesc sate și se întind cîmpii care se pierd spre marile ape: Dunărea, Marea Neagră, a căror descriere formează capitole separate. În continuare, în reportaje intitulate sugestiv: Meridiane, paralele, interferențe climatice, popoare și frontiere, sînt determinate cu informații exacte locul țării pe continentul „euro-asiatic", clima, vecinătatea cu alte popoare, asocierea rominilor cu alți oameni care trăiesc „geografic" pe același meridian sau pe aceeași paralelă. De aici cercetările se extind și, după maniera specifică autorului, asemănările, comparațiile, în general aprecierile se fac în raport de exemplarele geografice „gigantice", Himalaia, Ian-țe, marele fluviu

chinez, Tibetul, marile fluvii siberiene, crestele Pamirului, ale Caucazului, Uralul, Volga, Donul, Niprul.

Prezența oamenilor în aceste locuri este susținută de „istorie", cu realități atestate încă din epoca neoliticului. Omul este definit pornindu-se de la „așezările neolitice" date la iveală de săpături arheologice și de necesitățile practice ale predării literaturii române în școală.

Tînărul cititor află în studiul introductiv al volumului un ghid prețios pentru înțelegerea și aprofundarea laturilor reușite, înaintate, ale creației lui Cerna, autorul studiului, fără a fi rigid, străduindu-se să alcătuiască un tablou general, sistematizat, orientat parcă pe verigile unui plan de lecție al vieții și creației talentatului poet. Din acest punct de vedere, ca și din judicioasa alegere a textelor integrale sau a fragmentelor extrase din volumele apărute, fie din periodicele în care au fost pentru prima oară tipărite, culegerea satisface pe deplin exigențele.

Aprofundarea materialului este ușurată nu numai de analiza pe teme a principalelor trăsături ale operei lui Cerna, sau de suita de fragmente critice care evidențiază modul în care a privit critica literară pe Cerna și opera sa, cît și de „tabloul bio-bibliografic" în care sînt punctate și întărite principalele momente din existența scriitorului.

Culegerea insistă mai ales asupra creațiilor în care

Studiul lui Valeriu Rîpeanu reține succint toate cele de mai sus. I-am reproșa reluarea puțin fundată a motivării plecării lui Cerna în Germania la studii și, mai ales, prezentarea fragmentară — în cadrul ediției — a unora dintre cele mai reușite poezii ale lui Cerna, capabile a contura armonios personalitatea poetului, nu numai cu calitățile dar și cu lacunele ei ideologice.

Dacă studiul vorbește despre contradicțiile filozofice ale creației poetului, prezentarea integrală și nu fragmentată a unor poezii ca Poporul, Zile de durere, sau includerea unor poezii ca Lui Lev Tolstoi ar fi constituit cea mai bună argumentare pentru considerațiile teoretice ale criticului.

Antologiile poetice destinate elevilor nu trebuie să fie aglomerate, dar e neapărat necesar ca selectarea să tindească conturarea unui tablou general, autentic, al vieții și mai ales al operei unui scriitor, chiar dacă, în procesul practic al predării disciplinei în școală, profesorul împlinește prin intervențiile sale lacunele culegerei

Cele de mai sus vizează

o seamă de cuvinte

nunați sînt oamenii, cîte le pot da prin minte cînd, singuratici, visează și cîte pot înfăptui cînd încep să muncească împreună în șiruri lungi".

Reeditarea volumului de reportaje Tablou geografic *este binevenită. O literatură de acest fel exemplifica, cu date concrete și măiestrie artistică, perspectivele deschise muncii creatoare de era socialistă.*

CORNELIA ȘTEFANESCU

●

M. VASILIU: Ion Brezeanu

Nu știm în trecut niciun actor romîn care să se fi bucurat de atîta popularitate ca Ianeu Brezeanu. Apariția lui foarte personala — un mare comedian dublat de un duh năstrușnic, — i-a dat încă din viață proporții de Till Eulenspiegel al teatrului autohton. Cu atît mai grea i-a fost răspunderea lui Mihai Vasiliu, cu cît monografia sa trebuia nu numai ca între două coperte de carte să poată cuprinde una dintre cele mai mari personalități ale scenei noastre, dar trebuia să desprindă esența unei apariții azi ușor nebuloase prin altitea cîte s-au colportat asupră-i. Fără să se impieteze asupra farmecului viu al personajului, trebuia să i se îndepărteze toată scama pe care unii și alții, începînd cu Brezeanu însuși, o depuseseră asupra omului de artă — și să i se redea fața autentică.

După părerea noastră, autorul monografiei are merite de seamă în realizarea ei.

În primul rînd constituie o garanție seriozitatea cu care s-a întocmit lucrarea. Totul dovedește temeinicie, — o documentare amănunțită pînă la scrupulozitate, bogată pînă la a ameninta cu a fi prea bogată. Volumul nu are nimic comun cu acele însăilări romantate, cu diluări de sirop, altădată inerente genului.

Lucrarea lui M. Vasiliu e scrisă de pe o poziție combativă. O precisă orientare ideologică ne apare evidentă în înțelegerea vieții Teatrului Național contemporan lui Brezeanu. Frămîntările sociale ale epocii sînt prezente în carte de la luptele propriu-zise și pînă la ecoul lor în arta interpretativă. Consecvent, pe de altă parte, e arătată viața actorului de odinioară, ca un anevoios șir de exhibiții pentru asigurarea pîinii, o suită de revendicări pentru asigurarea celor mai elementare condiții materiale.

O altă calitate a lucrării este o adîncă afecțiune pentru subiectul și obiectul ei, Brezeanu. Chiar dacă multitudinea de date și citate răcesc temperatura acestei afecțiuni, totuși o simți prezentă, topind anii ce despart. Aceste sentimente ale autorului nu-i păgubesc însă obiectivitatea. Departe de a-și transforma eroul în fetiș, el îl privește judicios, mereu critic, îngăduindu-și să pună în rezervă chiar afirmații categorice ale lui Brezeanu (de exemplu povestea cu Iulian și rolul lui Ipingescu, pag. 37) și dovedindu-le eronate. Mergînd pe aceeași linie, în carte sînt reprobate deschis manifestări răutăcioase ale lui Brezeanu față de colegii tineri, și îi e cauterizată înclinarea megalomană și aristocratizantă a ultimilor ani ai vieții. Nu socotim aceste obiecții drept impietăți iconoclaste. Străin de tonul encomiastic care transformă deobicei monografiile într-o neîntreruptă aureolare, Vasiliu caută să reconstituie veridic și complex; atunci cînd apare burlueana, îi arată în primul rînd rădăcina.

Însfîrșit, desprindem o a patra însușire capitală a monografiei și anume o atotcuprinzătoare dragoste pentru cele mai avansate tradiții ale teatrului nostru romînesc. Abundă referirile la teatrul contemporan nouă, ca și la teatrul anterior lui Brezeanu. Demonstrarea continuității marii arte realiste în teatrul romînesc străbate ca un fir conducator întreaga monografie.

Din păcate, lucrarea se resimte de faptul că autorul nu e un contemporan, un apropiat din viață al lui Brezeanu. E evident că totul pornește de la cunoștințe mijlocite. Informarea e eclectică, ilustrînd o documentare mai mult rece, livrească. Nu se face simțit faptul că autorul ar fi stat de vorbă cu oamenii care l-au cunoscut îndeaproape pe artist. Deaceea, în ciuda pasiunii autorului, aceasta se exteriorizează de multe ori glaciar. În general faptul inedit lipsește, e inedită doar interpretarea. Poate că în fluviul de citate și documente se înecă ceva din poezia personag'ului devenit aproape legendar. Citeodată prea puțin farmec, prea puțină viață. Paginile lucrării te interesează mereu, dar nu întotdeauna captivează.

Interesul cititorilor față de marele și popularul nostru artist, calitățile evidente ale monografiei, au făcut ca volumul să dispară de grabă din librării. Dorim să o revedem într-o nouă ediție, la care rezervele să ne fie și mai mici, iar prețuirea și mai mare.

MIHAI DIMIU

Radu TUDORAN

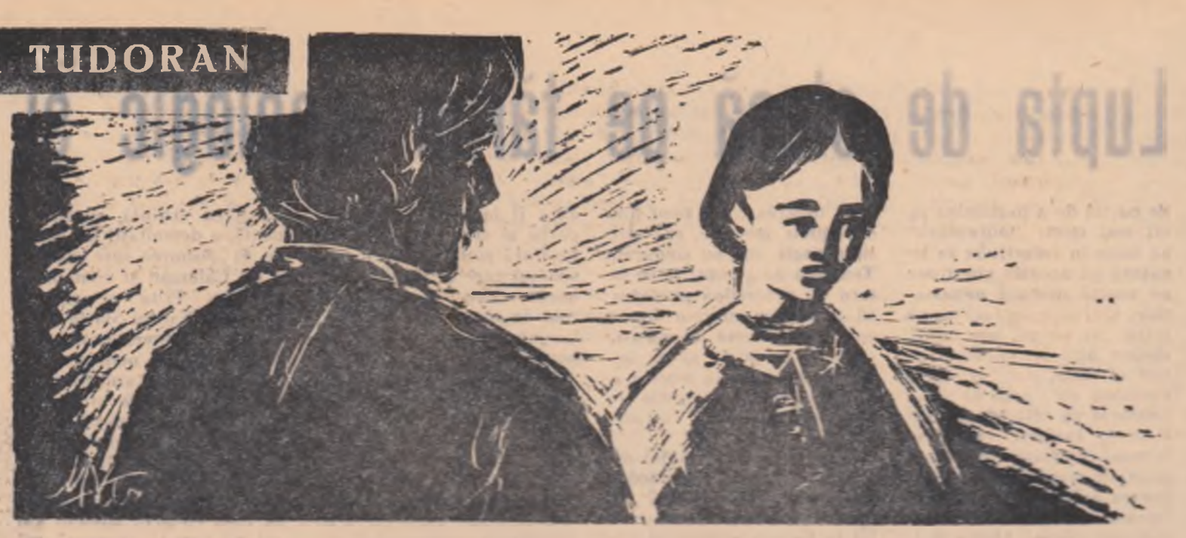

ÎNCREDERE

La șase și cinci, cu o scurtă întîrziere aristocratică, inginerul Dutchievici ciocăni la biroul directorului. Acesta se duse să-i deschidă, îl pofti să șadă în fotoliu și se așeză în fața lui. Pe măsuța dintre ei erau două pahare și o sticlă cu coniac grecesc „Metaxas". Cu toată impasibilitatea lui, ochii musafirului vădiră o certă turburare, în clipa cînd întîlniră eticheta. Privi capsula încă nedesfăcută; se cunoștea că-i autentică, garantînd, după gustul lui, coniacul cel mai bun din lume! Ce mesaj avea de transmis această băutură pe care n-o mai gustase dinaintea războiului?

— Un coniac, tovarășe Dutchievici?

— Cu cea mai mare plăcere!

Nu era un prefăcut; cel care își arată atît de deschis dorințele, are undeva în el o cinste nativă, dar nimeni nu-i judecă pe oameni după manifestări așa de mici.

Matei scoase din buzunarul pantalonilor un briceag complex, avere marinărească, desfăcu tirbușonul, desprinse fără brutalitate capsula de staniol auriu și destupă sticla. Avea un dop de plută albă, imaculată, cu porozitatea deasă, pluta cea mai elastică și mai eficace, nobilă ea însăși în rîndul plutelor, pe cît de nobilă era băutura din sticlă în rîndul coniacurilor. În timp ce făcea aceste operațiuni, dovedind acea îndemînare proprie nu doar barmanului ci și omului de mare, nu-și scăpa din ochi musafirul, fără să se poată spune că-l spionează. Pe buze i se citea acel zîmbet de mulțumire tainică, puțin îngîmfată, a gazdei care știe dinainte cît de mare este surpriza rezervată oaspetelui. Turnă în pahare mari, măsură mică... Și-apoi, fără ca vreunul să scoată o vorbă, începu ceremonialul; ai fi spus că fiecare din ei imita mișcările celuilalt, sincronizîndu-le, într-un joc al rafinaților.

— Cum vi se pare? întrebă Matei, mai tîrziu, după golirea paharelor.

— Excelent!

Îi turnă iarăși; răspunsul era o încuviințare. Pe-al treilea însă oaspetele îl refuză. Din cumpătare, din bunăcuviință, din calcul?

Ceremonia durase o jumătate de ceas, timp scurs în liniște și desfătare. Asemenea tihnite jumătăți de ceas fac uneori cît o noapte de repaos.

— Dacă v-a plăcut într-adevăr, restul îl păstrez pentru dumneavoastră; n-o să se atingă nimeni de el.

Matei se ridică, înfundă bine sticla și o încuie, culcată, în sertarul biroului.

— Cînd doriți, veniți să mai bem împreună un păhărel. În orice zi, între șase, șase și jumătate.

Se uită la ceas; oaspetele îi imită gestul, totuși nu se ridică, deși gazda rămăsese în picioare, ca și cum l-ar fi concediat.

— Ați vrut să-mi spuneți ceva?

— Eu?

Directorul zîmbea, nedumerit și mirat.

— Am vrut să bem împreună un păhărel de coniac.

Dutchievici se ridică, puțin contrariat.

— Dar dacă aveți dumneavoastră să-mi spuneți ceva, — zise Matei, continuînd să zîmbească — nu sînt grăbit; pot rămîne încă o jumătate de ceas.

Un timp se priviră în ochi, apoi inginerul clătină din cap.

— Nu, nu am ce să vă spun.

— Atunci vă aștept cînd doriți, să bem împreună un coniac. Cum e coniacul la Papazian?

Papazian era patronul cafenelei „Elite", dar numai clienții vechi, obișnuiții localului foloseau numele lui în locul firmei; era aproape o intimitate, în măsură să te mire la un om venit de o lună în oraș și care cu siguranță nu fusese niciodată la cafenea. Dutchievici fu o clipă contrariat. Ce însemna această întrebare? O flecăreală, sau vroia să-l prevină că-l spionă? Ridică din umeri, n-avea ce să ascundă, știau toți că în fiecare seară bea un coniac la Papazian.

— Tovarășe Dutchievici — reluă Matei, făcînd uitată prima întrebare, — iertați-mă că vă mai rețin o clipă. De ce ați studiat ingineria navală? A fost numai o întîmplare?

Oaspetele ezită: era iar o indiscreție. Ce urmărea? Apoi răspunse, apăsat, dar cu obișnuita lui gravitate și răceală:

— Fiindcă mi-au plăcut vapoarele.

— Vă înțeleg! Și mie îmi plac!... Veniți oricînd doriți: coniacul vă așteaptă. N-am să dau nimănui din el, e rezervat pentru dumneavoastră.

Rămas singur, fizionomia lui Matei se schimbă dintr-odată. Era obosit, obrazul i se trase, buza de sus avu un spasm; susținuse, încordată, un zîmbet care ascundea preocupări mai serioase decît coniacul...

Astăzi fusese o zi proastă: sosise, respins, anteproiectul motonavei. Șantierul abia își organiza serviciul de proiectare, care lipsise pînă astăzi, — și șeful lui, inginerul Gheorghidiu, venit de la Galați cu recomandații serioase, declarase că refacerea lucrării cerea o lună și jumătate.

Directorului nu-i era ușor să accepte întîrzierea aceasta, cînd sperase ca într-o săptămînă să înceapă trasajul, anticipînd realizarea proiectului tehnic, lucrare mult mai laborioasă. Dar, în sfîrșit, timpul pierdut avea să-l cîștige mai tîrziu, într-un fel sau în altul. Îl amăra mai mult eșecul lui Marchidan, în care își pusese atîtea speranțe... Nu putea să-l învinuiască, rămînea un tînăr inimos, un bun executant, gata să muncească zi și noaptea. Știa că în privința asta nu era nimeni să-i întreacă; să facă proiectele altă dată el să supravegheze fabricația, treabă mai importantă.

Își lăsă capul în mîini, pe masă, se odihni cîteva clipe, zîmbi lăuntric neavînd puterea să întindă zîmbetul pe față. Nu-i plăcea coniacul, băuse din el poate de zece ori toată viața, dar știa cum să deschidă o sticlă, știa cum să-l toarne: făcuse de multe ori oficiul acesta. Primul lui stăpîn, mecanicul șef de pe „Sinai" era mare băutor de coniac: o sticlă pe zi porția. Și fiindcă nu avea steward, privilegiul căpitanului, cel mai tînăr ungător, după ce-și termina corvezile, îmbrăca bluza albă, își punea mînuși de ață peste mîinile mîncate de rugină și, așezat în spatele lui, îi turna în pahar, măsură cu măsură, de la cinci după amiaza pînă la nouă seara, cînd sticla rămînea goală. Marinăria cere o ucenicie comfarsă de teatru. Întinse nedumerit mîna și desfăcu hîrtia pe masă. Nu era o schiță, ci un desen complet, lucrat cu mare îngrijire și cu toate detaliile migăloase.

— Cînd ai făcut asta?

— Mai de mult, tovarășe director. O țineam acasă.

— Și cum ți-a venit ideea? Tu ești trasator...

— Dar lucrez cu cazangiii. Știu cum se îndoaie coastele...

— Da: și de ce-ai făcut-o ascunsă pînă astăzi?

— Știam că nu interesează. Am făcut-o pentru mine, așa... în joacă.

Se întoarse deodată, ca și cum ar fi săvîrșit o greșeală.

— Ce studii ai la bază?

— Desenul tehnic; la școala industrială.

— Îmi pare bine, Kreis! Eu nu mă pricep, trebuie să vedem ce spun și inginerii. M-aș bucura să fii prezentul. La sfîrșit, ce-ai face tu dacă ai avea zece mii de lei astăzi?

— Cinci mii i-aș da acasă...

— Ai părinți?

— Da.

— Ce-i tatăl tău?

— Tot trasator; la șantierul „23 August" fost „Concordia".

Matei zîmbi cu simpatie:

— Și mai ai pe cineva trasator în familie?

— Am un frate mai mic, la școală, dar el vrea să urmeze ingineria.

— Foarte bine. Ce leafă ai astăzi?

— Opt mii cinci sute, în mînă.

— O să-l ajuți să urmeze școala?

— Cît am să pot...

— Mai ales dacă și-o crește și salariul! Dar nu mi-ai spus, cu cei alți cinci mii de lei ce-ai face?

— Mi-aș cumpăra material pentru o barcă.

— Pentru o barcă nu știu dacă ți-ar ajunge.

— Mi-aș face-o singur, la iarnă.

— Îți plac bărcile, Kreis?

Tînărul nu mai răspunse: își răsuci stînjenit șapca în mînă. Nu știa dacă-i plac bărcile, dar de mult dorea și mereu visa să-și facă una.

— Bine! zise Matei în încheiere. Acum să vedem dacă proiectul tău e bun; l-a mai văzut cineva pînă acum?

— Da, domnul inginer Dutchievici.

Kreis șovăi, apoi se simți dator să facă o mărturisire:

— Știți, dînsul m-a ajutat foarte mult. Dacă nu mi-ar fi dat curaj, nu m-aș fi apucat să fac schița. M-a ascultat, a spus că ideea e bună și s-o pun pe hîrtie.

— Cînd a fost asta, Kreis? întrebă Matei, cu destulă neîncredere și nedumerire.

— De mult, tovarășe director; acum doi ani, vara.

— Și a văzut schița, la urmă?

— Da; am făcut și cîteva calcule împreună.

Matei își frecă bărbia: simțea abia acum coniacul încălzindu-i genunchii — avea de obicei genunchi reci, ca toți marinarii.

— Azi erai și tu la cazangerie; de ce-ai tăcut din gură?

— N-am îndrăznit; oamenii rid, n-au încredere cînd te văd prea tînăr.

— Și cum de-ai îndrăznit acuma?

— M-a îndemnat domnul inginer Dutchievici. A spus să dau fuga acasă, după lăsarea lucrului și la șase jumătate să fiu înapoi că vă găsesc aici. Am fost cu bicicleta...

— Da!... făcu Matei, furat puțin de gînduri. Da, ai făcut foarte bine! O mai fi cineva la serviciul tehnic? Du-te și lasă desenul acolo.

Băiatul șovăi:

— Tovarășe director, domnul inginer Dutchievici mi-a spus să vi-l dau dumneavoastră în mînă.

— Da?... Atunci lasă-l aici. Dar de ce spui „domnul inginer Dutchievici". Nu știi cum vorbim noi astăzi?

— Iertați-mă! Sînt obișnuit cu dînsul mai de mult!

— Spune-i „tovarășe"! S-a purtat destul de frumos cu tine!

După plecarea tînărului, Matei simți nevoia să bea un pahar de coniac, pe care nu-l dorise niciodată pînă acuma, și destupă iarăși sticla, călcîndu-și cuvîntul dat lui Dutchievici. Ei, drăcie, ciudați sînt uneori oamenii!...

La ora opt și jumătate ieși pe poartă; pentru un drum n-avea rost să țină șoferul pînă noaptea. Merse pe jos pînă la barieră, prinse din fugă tramvaiul, se așeză lîngă ușa din spate, cu capul sprijinit în unghiul celor doi pereți ai vagonului și închise ochii să-și limpezească gîndurile, nu să doarmă.

După cîteva stații, hămuia că prin dreptul spitalului, se mai urcă un pasager: auzi ușa deschizîndu-se și glasul taxatoarei:

— N-ai mărunt, tovarășă?

Noul pasager era o femeie: nu deschise ochii, n-o luă în seamă și uită prezența ei, în clipa următoare.

Rentă drumului nu se mai urcă nici un călător, nu se mai ducea nimeni în oraș la ora aceea. În centru, cînd să coboare, dădu cu ochii de o fată timidă și speriată, înghesuită în colțul opus al vagonului, în diagonală cu locul pe care dormitase el, fără s-o vadă. Tramvaiul avea două bănci, longitudinale, după moda veche, provincială, pasagerii fiind puși să stea față în față ca în saloane.

Abia cînd se opri alături, să deschidă ușa, o recunoscu; lumina nu-i cădea pe față, numai o rază îi mîngîia urechea. Nu se uitase niciodată anume la urechea unei femei, n-ar fi bănuit că acest detaliu al feței putea să fie vorbitor prin el însuși, să aibă personalitate și farmec. Apoi îi văzu în penumbră ochii fricoși, gura cărnoasă, într-o nepotrivire inexplicabilă: ochi de copil, gură de femeie — privire sfioasă, buze umede, calde, pătimașe. Și ce turburător de vorbitoare ureche! N-o salută decît în clipa următoare, după ce ea parcă schiță, timidă și umilită ca jivinele încolțite, o înclinare a capului.

Vatmanul bătu din clopot, silindu-l să coboare repede, stingaci, cu o nemulțumire iritantă: s-ar fi putut crede că așteptase să-l salute ea mai întîi, fiindu-i funcționară. Era fata pe care o întîlnise de două ori atunci, în ușa cazangeriei, la venire și la plecare, fără să-și fi dat seama că, tot ea îi atrăsese privirile într-o seară cînd pleca de la un cunoscut, directorul Agenției fluviale.

De-atunci n-o mai întîlnise, nici nu știa unde lucrează, dar fiindcă o fată ca ea nu putea trece nebăgată în seamă, aflase cum o cheamă și auzise pe seama ei vorbe, cîte o frîntură de convorbire, într-un atelier, pe cală, sub fereastra biroului: fusese mai înainte un fel de curtezană, întreținută de un industriaș, nu reținuse cum îi cheamă. Știind să desprindă adevărul de minciună în spusele oamenilor, își dăduse seama, cu o amărăciune ciudată, fiindcă nu-i era nici iubită nici soră, că fata aceasta avusese o viață destul de neclară.

Și totuși, întîlnirea de astă seară îi făcuse plăcere: chipul ei, alcătuit din atîtea contradicții, emana o căldură odihnitoare demersul acela, fără precedent și fără scuză, nu folosise decît argumente sentimentale.

— Tovarășe ministru! spusese, uitînd că el reprezenta ponderea, bunul simț și, în ultimă consecință, marea răspundere. Omul acesta trebuie ajutat în planurile lui, oricît de îndrăznețe, chiar dacă am și dinainte că o să greșească. Nu spun să fie ajutat drept răsplată, fiindcă el nu cere ajutor să-și facă haine, sau casă; vrea să pună o cărămidă la casa cea mare pe care o clădim cu toții, împreună. Adevărat, e mai grăbit decît alții, îi cunosc firea... De sigur ați fost după război la Galați.

— Am fost chiar și alaltăieri.

— Ați văzut cum l-au ars nemții! La noi n-a ars nici o casă și, fără Matei, ar fi fost cenușă tot orașul. N-ați știut, nu v-a spus, cum era să vă spună? Nu-l cunoașteți. El cu alți doi tovarăși a oprit în noaptea de 25 august trenul nemțesc care venea să dea foc orașului. Nu-l întrebați cum, n-o să vă povestească. Fapta lui este astăzi uitată, dar ce vîlvătaie ar fi fost dacă trenul cu cisterne de benzină apuca să intre în gară! Tovarășul Matei s-a dus mai departe, avea de îndeplinit alte misiuni și cînd s-a întors, s-a întors adus de mine, ca director la un șantier, nu ca salvator al orașului. Nu-l cunoaște nimeni, n-a așteptat nici o mulțumire. Tovarășe ministru, hai să-i dăm acum o răsplată.

Ministrul se uită la omul din față — solicitantul — care pledase fără folos zilele trecute și pentru care acum pleda altul. Era încruntat, strîns în sine — dacă i-ar fi citit în suflet și-ar fi dat seama că îl rănea pledoaria avocatului.

Să fi știut prețul intervenției în clipa cînd intra aici, Matei fugea înapoi, de la ușă: faptele din trecut nu puteau fi legate de cele de astăzi. Nu se gîndise atunci la răsplată cu atît mai puțin se gîndea în clipa asta. Se simțea jignit, insultat și aproape îi ura pe cei doi oameni care smulgeau de pe el hainele, căutînd dedesubt cămașa de zale a eroilor, cînd el n-avea decît pielea, pielea omenească — și-o urmă de glonț, între a treia și a patra coastă, în stînga, sub locul unde îi bătea inima, zbuciumîndu-se, astăzi.

Nu-i mai auzea ce spun, nici pe unul, nici pe altul; discuția urma încă. ministrul nu se lăsa înduplecat, nu-i îngăduia legea... Prindea din cînd în cînd cîte un cuvînt care îl izbea în obraz: înduri... schimbarea destinației... aventură...

— Și-apoi ce vor zice ceilalți? auzi la un moment dat obiecția ministrului. Vor veni toți să-mi împuieze capul!

— Dar va fi un exemplu, tovarășe ministru!

Vorbea tovarășul Stoian acum, susținîndu-l — dușmanul celălalt.

— Trebuie s-o ia cineva înainte, să deschidă calea altora, să-i uimească!

„Nu! Nu vreau să uimesc pe nimeni, n-am urmărit să ies în frunte, niciodată. Puneți-mi o mască pe față, ștergeți-mi numele, ca ocnașilor, să nu mă știe nimeni, să nu mă cunoască, nu vreau decît să le arăt oamenilor ce pot ei să facă, ei cărora mă închin cum se închină lui dumnezeu alții. și-i iubesc dintr-o pornire cu care m-am născut și o port în mine, nedeslegată. Nu vreau să dovedesc puterea mea, singuratecul, ci puterea semenilor mei adunați laolaltă..."

Se regăsi cînd cobora scările; se uită în jur — i se păru că visase. Secretarul mergea alături, pășind cam greoi, cam stîngaci, îl enerva pînza albă care proteja covorul, imaculată ca zăpada proaspătă. La ce folosea asta?

— Tovarășe Stoian, iertați-mă!

Era exaltat în gînduri, niciodată în fapte, dovadă că trăia astăzi, cînd de-atîtea ori, un gest necugetat, l-ar fi costat viața. Acum gîndurile rămăseseră în urmă; în jur, în față, așteptau faptele. Își judecase nedrept și aspru tovarășul! Și ce era dacă astăzi își riscase modestia, cînd alte ori, ca să răzbească își riscase viața?

— De ce să te iert, măi băiete?

Ezită, își păstră gîndurile, de ce să le mărturisească? Ar fi folosit cuiva și le-ar fi înțeles sprijinitorul său, tovarășul, care era dator să aibă mintea mai rece, gîndirea mai înfrînată?

— Fiindcă v-am pus pe drumuri, degeaba!

— Degeaba?... Ești cam alb la față.

— Mă doare puțin capul.

— Du-te la hotel și te odihnește.

— Dumneavoastră ce aveți de gînd, să faceți?

— Tu crezi că dac-am venit aici, mă întorc pînă nu răscolesc tot sacul? Adică îți închipui că dacă tu ai putut să mă urnești pe mine, eu n-am să urnesc pe alții?

Bunul prieten, încruntatul, posacul! Cunoștea și el durerile facerii!

— Matei, după cum vezi, nu putem face nimic cu administrația. Trebuie să mergem pe calea cealaltă.

— Care?

— A noastră.

— Vreți să vă duceți...

— Mă duc unde trebuie. Tu așteaptă-mă la hotel și vezi să te lase capul. O să mai fie nevoie de el astăzi...

Acum, secretarul îl privea în față. Îi trecuse oare îngrijorarea? Poate că nu; o ascundea, — la ce-ar fi folosit să se văicărească?

— De ce-i nemulțumit Donos?

Lui Matei întrebarea i se păru ciudată.

— Donos? N-am observat să fie nemulțumit; am vorbit cu el chiar azi după masă. Poate îl doare vreo măsea...

— Nu glumi! El nu-i omul să stea cu măseaua stricată în gură. Mi-e teamă că se îndoiește de tine.

— Atunci de ce a stăruit să vin?

— Fiindcă nu știa ce-o să se întîmple mai departe. Vezi, acum nu tăbărî pe el. Să știi că nu mi-a spus nimic.

— Sînt sigur. O să aflu ce-l doare.

— Matei, bagă de seamă, dacă la 1 iunie șlepurile și motonava nu sînt gata, ministerul scontează polița. Și eu sînt girantul! Nu va fi vorba de un plan neîndeplinit, care se mai iartă, ci de fonduri nejustificate. La negustori, asta se numește „faliment fraudulos". Îți dai seama de gravitatea situației?

— Sigur că da, răspunse Matei, privindu-l în față. Au să fie gata!

Nu se văzu ușoara paloare care-i schimbă o clipă culoarea obrazului. Secretarul se uită în ochii lui, întrebător, fără să înțeleagă de unde lua omul acesta atîta liniște și siguranță, cînd pe lîngă greutățile cunoscute, putea să întîmpine altele, de la o clipă la alta, fără să le prevadă.

— La ascultă — întrebă, schimbîndu-și complet glasul, cu o curiozitate aproape inciudată — tu nu te îndoiești de loc, nici măcar așa, cîteodată, cînd ești singur, noaptea?

Matei șovăi puțin cu o crispare aproape invizibilă pe față, pe urmă răspunse, uitîndu-se în ochii secretarului:

— Tovarășe Stoian, ăsta-i secretul meu! Dar aveți încredere în mine! Au să fie gata!

— Și dacă nu?

— Atunci mă arunc în Dunăre!

— Aha! Iar eu ce fac? Mă arunc după tine?

— Așa e... La asta nu m-am gîndit. Eu ca eu, dar dumneavoastră nu se cuvine! Păi atunci nu rămîne altă cale: trebuie să fie gata!

Coborî scările fluierînd; de mult nu se simțise așa de voios. Neliniștile, îndoielile? Le avea, bineînțeles, dar ducă-se dracului!

Se sfîrșise forfota prenocturnă a orașului. Era liniște, arar se auzea, — de unde? — ecoul unui pas bocănind pe caldarîm, în noapte...

La colț se opri, pe linia tramvaiului și urmări cu ochii șinele care se pierdeau departe, lucind din loc în loc, sub becurile galbene, plăpînde și rare... Oare trecuse mult timp? Unde ajunsese acuma tramvaiul?

Desene de MIHU VULCĂNESCU

MAJTÉNYI ERIK

Pămîntul își aduce aminte

Asemeni gardului de-oțel, pus să-nconjoare
regalele terenuri de chef și vînătoare,
s-au năruit aicea opreliști peste-o mie,
s-a destrămat și plasa de gînduri boierești:
„opriți!" „nu treceți" — semne ce-s duse pe vecie.

Un cîntec, seară, limpede răsună:
cîntecul tău!
În zori răsare soarele-cunună:
și el al tău!

Și tot ce nu e astăzi dar prinde viața mîine,
al tău e de pe-acuma și tot al tău rămîne —
și tinerele plaiuri bogate în culoare
pe care pui temeiul de fabrici viitoare
și dealuri vechi și munții și-un riu pe orice vale,
tot altele și-aceleași sînt toate ale tale.

Întreg pămîntu-acesta l-ai frămîntat de-a valma,
înaltele fumale tu le-ai zidit cu palma,
ai curățat nămolul din docuri ani de zile,
tu ai ales și locul potrivit
acestor sonde-nalte, sub mîna ta, mobile.

Cînd turma amintirilor mai paște,
pămîntul știe bine
și plaiul doar pe tine te cunoaște,
numai pe tine.

Pămîntului pe umeri i-ai pus și căi ferate,
nădejdile-ți, în clocot, le ține minte toate,
în piscurile sale cu coifuri pădurene
lași steaguri mari de purpur, să fluture, să cheme.

Ogoarele, în larguri, s-așternd de voie bună
sub pașii tăi de-o poștă, sub mîna ta stăpînă,
și plaiul cu credință și drag, cu-ntreaga ființă,
așteaptă înflorirea visării ce te mînă, —
pentru credință însă îți cere-n schimb credință.

Pămîntul își aduce aminte. Simte încă
neaplecatu-ți umăr, proptind cu el o stîncă —
te recunoaște astăzi cînd par noi bolți cerești,
largi, visurile tale de-azur și de cristal,
sub care-ți legeni țara și-o cinți și-o înfloreși.

În romînește de ION BRAD

Fragment din romanul cu titlu provizoriu „Dunărea revărsată".

O NOUĂ ETAPĂ

Raportul C.C. al P.M.R. prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn, a trasat liniile Planului de Stat pe 6 ani și ale Programului de perspectivă, a căror realizare va situa țara noastră printre statele cu o înaltă industrializare. Cifrele riguroase, științifice, exprimînd construcțiile viitoare și creșterea vertiginoasă a forței noastre economice au stîrnit entuziasmul oamenilor muncii, prin deschiderea vastei perspective spre făurirea unei vieți și mai îmbelșugate și fericite.

Este de mult și permanent verificată consecvența politicii partidului în crearea condițiilor pentru dezvoltarea continuă a bunăstării poporului, obiectiv principal al luptei sale tenace și neobosite. N-a trecut decît o lună de la Congres și într-un interval extrem de scurt au și apărut, una după alta, două Hotărîri de o deosebită importanță, care vin să confirme încă o dată strictа concordanță între concepția planului și aplicarea sa materială, concretă.

Prima Hotărîre a partidului și guvernului se referă la pregătirea și promovarea cadrelor tehnice, economice și de cercetare științifică și la îmbunătățirea salarizării lor, iar cea de a doua Hotărîre la o nouă reducere de prețuri la o serie de articole de larg consum. Există o strictă dependență între ambele măsuri, ele ilustrînd deopotrivă, în modul cel mai clar, mersul ascendent al economiei noastre naționale. Dar acestea nu pot fi pe deplin înțelese dacă nu sînt încadrate într-un ansamblu de măsuri luate anterior, ca o consecință a dezvoltării forțelor de producție, a productivității muncii și a venitului național.

Este știut că în ultimii ani s-au mai efectuat sporiri de salarii la diferite categorii ca: muncitori, ingineri, tehnicieni, cadre didactice, funcționari. Introducîndu-se în același timp și alocația de stat pentru copii. De asemenea au mai avut loc în anii trecuți importante reduceri de prețuri la numeroase articole de larg consum.

Ultimele Hotărîri marchează însă o nouă etapă a progresului nostru, atît prin creșterea nivelului de trai, cît și prin semnificația lor politică, socială și economică. Într-adevăr, mai buna salarizare a cadrelor tehnice, economice și de cercetare științifică este o înfăptuire remarcabilă, și un stimulent în dobîndirea unor cunoștințe cît mai temeinice și profunde, deoarece exigențele unei industrii și tehnici moderne cer neapărat un personal de înaltă calificare științifică.

Grija partidului și a guvernului de a asigura cadrele necesare s-a manifestat permanent, și între anii 1949—1960 au fost pregătiți în institutele de învățămînt superior 49.000 de ingineri și peste 14.000 cadre cu studii superioare economice. Totuși față de amploarea sarcinilor ce implică dezvoltarea rapidă a tuturor ramurilor de producție, numărul existent astăzi de elemente cu o înaltă calificare nu corespunde nevoilor. Prevăzînd așadar mișcarea de dezvoltare a economiei naționale, partidul și guvernul au asigurat de pe acum condițiile științifice, tehnice și materiale pentru trecerea la o etapă superioară. Bizuindu-se pe rezultatele obținute pînă în prezent în sporirea producției industriale, reducerea prețului de cost și succesele în îndeplinirea și depășirea Planului de Stat pe primul semestru al acestui an, s-a putut trece la noi măsuri de ridicare a nivelului de trai al celor ce muncesc.

Cifra este grăitoare nu numai prin îmbunătățirea nivelului de trai, dar și printr-un alt aspect. la fel de însemnat, al înlesnirii mijloacelor de pregătire și desăvîrșire a cadrelor tehnice și științifice. Grija materială se îmbină deci cu grija de a promova elemente specializate, cu solide cunoștințe, capabile să joace un rol de seamă în vastul proces de industrializare a țării. În orice acțiune a partidului și guvernului nostru se reflectă în egală măsură tendința de a pulsa în același ritm, dezvoltarea economică și cea culturală, văzute ca fenomene strict interdependente.

În acest sens se și explică faptul că în Hotărîrea privitoare la reducerea de prețuri la 1.100 de sortimente de larg consum, unul din paragrafe sună astfel: „Începînd cu anul școlar 1960—1961, toți elevii din clasele I-VII inclusiv — adică peste 2.100.000 elevi — vor primi gratuit manualele școlare". Este, indiscutabil, o măsură revoluționară și care impresionează în cel mai înalt grad. Gîndiți-vă, cum ar fi cu putință o asemenea Hotărîre în țările capitaliste? Copiii proletarilor nici n-ar îndrăzni să viseze că pot căpăta manuale gratuit! De altminteri e destul să ne amintim de tragedia copiilor de muncitori, la noi, sub regimurile burghezo-moșierești, cînd chiar dacă reușeau să intre în școli erau siliți să învețe adeseori pe manuale de împrumut, părinții lor nefiind în stare să le cumpere. Iar astăzi, în patria noastră 2.100.000 de copii vor învăța mai departe liniștiți, senini, siguri de viitorul lor.

Prin noua reducere de prețuri însă, populația, în totalitatea ei, va cîștiga încă circa un miliard de lei anual, mărindu-i-se astfel puterea de cumpărare. Așadar două miliarde de lei au fost îndreptate spre ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii. Repartizarea unei sume atît de importante în acest scop, paralel cu investițiile masive în industrie, agricultură, transporturi, construcții de locuințe, așezăminte social-culturale, adeverește trăinicia economiei naționale și existența unor premise certe ale dezvoltării și înfloririi ei viitoare. În această perspectivă, atît de precis și limpede înfățișată de către partid la cel de al III-lea Congres al său, recentele Hotărîri marchează o etapă pe care toți oamenii muncii o vor străbate pînă la capăt, muncind cu și mai mare avînt pentru a aduce la îndeplinire nobilele sarcini în vederea edificării măreței construcții socialiste. Căci realizarea ei înseamnă ridicarea patriei noastre pe o treaptă superioară de civilizație și cultură, înseamnă o existență luminoasă și fericită pentru întreg poporul muncitor.

Ieronim Șerbu

Lupta de clasă pe tărîm ideologic și literatura

Susțineam într-un alt articol că ar fi interesant să analizăm unele cărți, apărute mai recent, din punctul de vedere al modului în care intervin ele în lupta de clasă pe tărîm ideologic, pentru consolidarea conștiinței socialiste. De fapt asta înseamnă a face o judecată de valoare critică. E adevărat, criteriile rămîn aceleași, însă punctul de plecare este deosebit.

În cele ce urmează voi înșira cîteva considerațiuni — în cadrul temei propuse — pe marginea volumului *Zilele săptămînii* de D R Popescu.

Și titlul și mai ales compoziția volumului trădează intenția autorului de a da nu atît un roman în sens clasic, cît un „fragment de viață", de a arunca lumină asupra conținutului vieții contemporane, relatînd cît mai obiectiv și cît mai amănunțit tot ce se poate petrece într-o săptămînă într-un sat oarecare al patriei noastre. Într-un fel (subliniez: *într-un fel*), autorul fuge de „senzațional". Satul „Valea Anilor" e surprins într-un moment de relativă acalmie: după terminarea treierișului, dar înainte de a fi început culesul porumbului. În consecință oamenii au mai puține treburi și pot discuta în voie. Discuția ocupă mult loc în carte, dar și discuția — în majoritatea cazurilor — e una cu totul obișnuită, întîmplătoare — lîngă prispă, la poartă, pe uliță, dar mai ales la M.A.T., unde oamenii vin nu de dragul băuturii (fiecare are acasă cîte un butoi de tuică mai bună decît aceea pe care o servește bufetierul Bărbăloiu), ci înadins pentru a schimba cîte o vorbă, a afla noutăți etc. „Radio Firimițoaia" are o semnificație aproape simbolică pentru o anumită latura a vieții țărănești — tendința de a amîna, pe cît se poate, luarea unei hotăriri decisive, împletită cu setea de informație; omul vrea să fie la curent cu toate cele (nu cu anume întîmplări, ci cu toate, să nu-i scape cumva ceva important), pentru ca abia după aceasta să se decidă, totuși, cînd o nouă amînare devine de neconceput. Senzația de obișnuit, cotidian este întărită în carte și de peisajul descris amănunțit, dar întotdeauna în legătură cu muncile țărănești: căldura e înăbușitoare pentru cei care muncesc, ploaia e bună pentru mîriște, dar a stricat drumul etc. „Fuga de senzațional" poate fi identificată în lucrarea lui D. R. Popescu și în preferința pentru o anume modalitate de organizare a materialului: se relatează amănunțit acumularea elementelor de conflict, însă narațiunea se suspendă înaintea ciocnirii, cititorul află rezultatul abia în paragraful sau chiar în capitolul următor De pildă, se povestește amănunțit cum Irina vrea să plece de acasă, cum încearcă de cîteva ori și nu reușește, dar că a plecat totuși aflăm mai tîrziu, în treacăt, iar vreo explicație între cei doi soți nu se produce nici pînă la sfîrșitul cărții. Înfruntarea dintre Matei Călărașu și Glăv pe drumul dintre salcîmi e relatată amănunțit, dar cum au reușit totuși chiaburii să-l doboare pe Matei, nu se arată. În sfîrșit, ca un fir roșu trece prin întreaga narațiune strădania membrilor de partid de a determina pe cît mai mulți „individuali" să intre în colectivă; în legătură cu această chestiune se poartă discuții nenumărate, unii eroi declară ba că intră, ba că nu mai intră, despre alții se vorbește că vor să intre, dar ei nu o confirmă etc.; pînă la urmă cetitorul nu află totuși cine a intrat, întrucît cartea se termină simbătă, în ajunul adunării generale convocată pentru a discuta cererile de intrare... Se pare că și reportajul despre Marin Scăfaru, intitulat ostentativ *Un caz neobișnuit*, neavînd aproape nici o legătură cu țesatura epică a ansamblului, are în primul rînd un sens polemic, tinzînd a întări convingerea autorului potrivit căreia calea cea mai rodnică de descoperire a faptelor semnificative este urmărirea atentă a „obișnuitului" și nu căutarea cu tot dinadinsul a cazurilor „neobișnuite". Enumerarea ar putea fi continuată, dar ne oprim aici, repetînd părerea ce ni s-a format după lectura cărții: autorul vrea să ne sugereze că n-a făcut altceva decît să înregistreze ca un cronicar conștiincios întîmplările unei săptămîni dintr-un sat.

Dar atmosfera de „obișnuit" este contrazisă totuși de faptele ca atare considerate nud. În cele șapte zile în „Valea Anilor" se petrec cel puțin următoarele evenimente de a dreptul senzaționale: trei drame familiale (Irina, convinsă că soțul ei Lae Guran, socotitorul colectivei, o înșeală, îl părăsește și pleacă la părinți; Marin Presură, văcarul satului, o alungă de acasă pe soția sa, Ana, de asemenea pentru că o crede necredincioasă; Nicolae Tudorică, ginerele chiaburului Glăv, este bătut de socru-său și un prieten al acestuia, ajunge la spital și declară că nu se mai întoarce acasă), un omor (a cărui victimă este personajul cel mai simpatic al cărții — „gură spartă" Matei Călărașu), destituirea președintelui gospodăriei colective De bună seamă aglomerarea atîtor evenimente senzaționale în șapte zile doar, nu se armonizează cu intonația de relatare de fapte „obișnuite".

Mi se pare că din această contradicție izvorăsc unele neajunsuri ale cărții. Dramele sînt drame, ele nu pot să nu fie descrise cu anumită gravitate, nu pot să nu stîrnească în oameni frămîntări dintre cele mai puternice. Ce se întîmplă însă? În noaptea de joi spre vineri este omorît Matei Călărașu, un om foarte iubit din sat, vineri țăranii se adună în casa mortului și asistăm la o scenă puternică, emoționantă. Însă simbătă totul reintră în normal, de Matei nu mai pomenește nimeni, colectiviștii sînt mai interesați de reportajul despre Marin Scăfaru, decît de pierderea unui tovarăș... E unul din exemplele posibile, cel mai tipic poate, dar nu singurul. Tendința de a vopsi totul în tern îl determină pe autor să neglijeze ierarhia firească între diverse întîmplări, ceea ce nu poate să nu influențeze și ținuta morală a personajelor și eficiența educativă a lucrării în ansamblu.

Din cauza construcției de „fragment" de viață (autorul nici nu-și subintitulează lucrarea sa roman sau nuvelă) la lectura volumului *Zilele săptămînii*, atenția cetitorului se împrăștie asupra unui număr foarte mare de personaje, din care cauză nici unul nu se reliefează puternic. Cîteva figuri se individualizează totuși mai ales prin pitorescul lor: Matei Călărașu în primul rînd, apoi cele două cupluri: Frită și Tudorică Firimiță și Dumitru și Domnica Creț u. Chiaburul Glăv, deși asupra lui se insistă foarte mult, rămîne convențional. După cum convenționali sînt și mulieraticul dar cinstitul Lae și excrocul bețiv Gogu Beleagă și cinicul Gheorghe Bălăceanu și „uriașul" Marin Presură etc. Autorul a făcut eforturi vizibile pentru a „însufleți" chipurile comuniștilor Miron Boboc (secretarul organizației de bază) și Pandele Ionescu (instructorul). Dar a reușit în mică măsură. Nouă ni se pare că eșecul se datorește de asemenea unei viziuni cam convenționale: în loc să prezinte frămîntările celor doi eroi în legătură cu preocuparea principală a vieții lor: munca de partid, D. R. Popescu a preferat calea răsbătătorită a înviorării personajelor cu ajutorul unor „complicații" în viața intimă de familie. Astfel Miron Boboc este obligat să ia atitudine față de comportarea soției sale Victorița care o învață pe fiica lor Florica să nu dea ascultare învățătoarei, fapt pentru care fetița învață prost, nu e făcută pionieră. Toată povestea e evident „scornită", între altele și pentru că acțiunea se petrece după treieriș, dar înainte de culesul porumbului, deci într-un anotimp cînd, chiar dacă școala a început, de niciun fel de rezultate concludente în învățătură nu poate fi încă vorba, nici de primirea copiilor în detașamente de pionieri etc. Nesocotirea amănuntelor veridice în sine n-ar fi chiar atît de supărătoare, dacă n-ar accentua senzația de „lortat" care însoțește toate scenele din viața familiei Boboc Lasă o impresie penibilă și frămîntările lui Pandele Ionescu obligat să colaboreze cu un om pe care-l crede a fi amantul soției sale cu care vrea să se explice, dar n-are curaj s o facă etc. Situația în sine nu e imposibilă, dar în loc să facă mai „viu" chipul instructorului (după cum era probabil intenția autorului) abia îl face hibrid, rupînd parcă și acel fir subțire de legătură sufletească cu personajul care se stabilește în unele scene, Pandele apărînd în ele ca un personaj luminos, cu o umanitate de bordantă.

Se pare că personajele *Zilelor săptămînii* se mișcă în carte mai mult ca niște siluete fără carne și pentru că — fidel procedeului stilistic ales — autorul „suspendă" narațiunea epică tocmai în acele momente cînd încordarea „neobișnuită" devine de neînlăturat. Matei Călărașu, de pildă, deși e un om certăreț, cam anarhic (atitudinile sale sînt adesea negîndite, brutale), este totuși în fond un om bun (așa reiese cel puțin și din comportarea sa cu tovarășii și din viața familială etc.). Totuși, deși prin moravurile sale absurde provoacă în fond (sau cel puțin agravează) neînțelegerea dintre Lae Guran și soția acestuia, el, Matei Călărașu, nu face nimic pentru a anula urmările greșelii sale, nici cel puțin vreo mustrare de conștiință nu-i provoacă necazul unui *tovarăș* al său. Secretarul organizației de partid, Miron Boboc, probabil (cel puțin așa se întîmplă în 99 cazuri din o sută) a colaborat îndelung cu președintele G.A.C., Ilarie Boicea. Acum Boicea s-a înșfimat, trebuie să fie schimbat. Miron însă nici nu-și pune întrebarea dar eu, secretarul, ce am făcut ca să l împiedic pe prietenul și tovarășul meu Ilarie să lunece pe panta rătăcirilor? Miron nici nu-și pune întrebarea dacă Ilarie e recuperabil. Așa arată caracterul unui comunist? Putin probabil. Nu mai vorbim de cazul lui Matei Călărașu. Nimeni, nici un prieten al lui, nici un tovarăș din aceeași organizație de bază nu se întreabă: cum de s-a putut întîmpla așa ceva? Cum de s-a prăpădit atît de năpraznic un luptător? Noi, aștia de aici, n-avem nici o răspundere?

Indiferența față de aspectul moral al întîmplărilor descrise este — după părerea noastră — slăbiciunea principală care micșorează valoarea ideologică-educativă a *Zilelor săptămînii*.

Din ansamblul tabloului zugrăvit se desprind — destul de bine reliefate — cîteva trăsături caracteristice actualității socialiste. În primul rînd consolidarea gospodăriilor agricole colective în „Valea Anilor", gospodăria parcă a fost de cînd e lumea, a intrat definitiv în viața oamenilor. Subliniere acestei realități prin zugrăvirea vieții cotidiene, prin bunăstarea sărăntocilor de ieri și mai ales prin noul sistem de legătură dintre colectiviști și individuali, în care sistem esențialul constă în convingerea unanimă că toți vor porni mai devreme sau mai tîrziu pe calea agriculturii socialiste — e un succes incontestabil al autorului. În strînsă legătura cu această trăsătură nouă se degajă încă una, de asemenea revelatorie: creșterea nivelului intelectual al vieții de la țară, creșterea competenței cu care țăranii rezolvă *in colectiv* treburile gospodărești, iar ca urmare creșterea vizibilă, impresionantă, a demnității lor umane. Și „pornirea spre ceartă" a lui Călărașu și comportarea lui Frită și drama sufletească a lui Marin, toate capătă o dimensiune omenească nouă, pentru că se raportează la o colectivitate în care omul este prețuit în primul rînd. Sugestivă din acest punct de vedere e sovăiala lui Dumitru Crețu, care se simte atras spre colectivă pentru că vrea să fie în rînd cu acei oameni din sat pe care-i stimează cel mai mult.

Tocmai pentru că a știut să redea — în zugrăvirea tabloului de ansamblu — aceste noi dimensiuni ale vieții rurale într-o societate pornită pe drumul socialismului, autorul a greșit după părerea noastră destul de supărător neurmărindu-le și în destinele personale ale eroilor. Cauza nereușitei poate fi căutată și în necunoașterea unor aspecte ale vieții, mai ales a aspectelor concrete ale muncii de partid, și într-o anumită limitare a talentului, datorită lipsei de experiență în creație. Cauza principală însă credem că e alta și anume: viziunea estetică greșită, tendința de a „prozaiza" cu tot dinadinsul viața de astăzi, de a povesti toate întîmplările ei cu aceeași intonație a „obișnuitului" ostentativ pe care o foloseau cu predilecție în trecut scriitorii realiști critici.

După cum se vede, faptele vieții ca atare nu încap în patul lui Procust al formulei stilistice alese, ceea ce nu poate să nu albă drept urmare și o anumită neîmplinire.

Mihai Novicov

I. ZILELE SĂPTĂMÎNII
de D. R. Popescu

„Scriitorul și epoca sa"

Am putea spune că viața literară sovietică a început anul acesta sub semnul dezbaterilor cît mai largi și al schimbului viu și intens de opinii. Chiar în primele luni s-au purtat, în plenarele și ședințele lărgite ale conducerii Uniunii Scriitorilor Sovietici, discuții în jurul problemelor și sarcinilor criticii literare; la Institutul de Literatură Mondială „A. M. Gorki" al Academiei de Științe a U.R.S.S., specialiștii, istoricii și criticii literari au participat la o amplă dezbatere în problemele literaturii comparate, iar de curînd autorii de piese, regizorii, oamenii de teatru și-au exprimat părerile asupra dezvoltării actuale a dramaturgiei sovietice. O activitate intensă sub același semn se observă și în paginile presei literare. **Literaturnaia Gazeta**, secondată și de ziarul **Literatura i jizni** (Literatura și viața), a mobilizat atenția multor reprezentanți de seamă ai literaturii în jurul problemei: **„Scriitorul și epoca sa"**, revista Teatr a inițiat un foarte interesant și, e de așteptat, și rodnic schimb de păreri în problemele de regie, de concepție regizorală, iar în paginile revistei **Novii Mir** s-au desfășurat în ultimele luni două discuții: despre romanul contemporan și despre literatura științifico-beletristică.

„Setea de claritate" este titlul foarte semnificativ al articolului semnat de D. Danin, care a deschis dezbaterea în jurul literaturii științifico-beletristice (**Novii Mir** nr. 3/1960). Danin dorește într-adevăr să aducă claritate, cît mai multă claritate într-o specie a literaturii care la prima vedere poate trezi nedumeriri și în orice caz lasă impresia unui hibrid. Literatură și știință totodată? Și totuși această literatură științifico-beletristică este nu numai o posibilitate, dar și o realitate. Încetățenirea ideii că atare o datorăm lui Gorki, iar afirmarea concretă ca specie literară, cu virtuți proprii, s-a făcut prin eforturile creatoare a o serie de reprezentanți ai scrisului sovietic, unii cunoscuți și la noi în țară, ca N. Mihailov, M. Ilin, I A. Livanova, M. Șaghinian, V. Safonov, Șarov și același D. Danin.

Claritatea pe care urmărește s-o aducă articolul din **Novii Mir** privește definirea obiectului și a modalităților specifice de manifestare ale literaturii științifico-beletristice.

De la început trebuie spus că dorința de a lămuri aspecte esențiale și a defini coordonatele literare ale speciei nu implică la D. Danin nici didacticism nici categorisiri monotone și seci. Competență și pasiunea în discutarea problemei se unesc cu vervă, cu un suflu polemic de înaltă ținută. Respingînd dintru început ca o categorie ce nici nu intră în discuție acele producții științifico-beletristice **„de care oamenii de știință nu au nevoie"**, ele fiind cărți de popularizare, **„iar pentru cititorii de rînd sînt obositoare și de neînțeles"**, deci scrieri care **„nu sînt adresate nimănui"**, Danin afirmă ca punct de plecare că **„literatura de acest fel nu este un amestec de știință și beletristică. Ea este o creație cu caracter original"**. Tocmai aceasta amprentă originală, specifică, urmărește s-o dezvăluie și s-o păstreze D Danin. Căutînd să deducă limpezirea problemei dintr-o cercetare polemică a părerilor adverse, Danin se străduiește, în primul rînd, să determine personalitatea eroului principal al acestei specii literare. Cine este el: omul de știință? Problema științifică? Comparîndu-l cu binecunoscutul personaj, locotenentul Kije **„care nu avea chip"**, Danin subliniază caracterul neobișnuit al acestui erou **„care nu poate fi prins, nu poate fi sezisat"**. După el eroii literaturii științifico-beletristice sînt **„căutările, cercetările științifice"**. În consecință autorul sovietic se declară de acord cu caracterizarea pe care Einstein a dat-o propriei sale cărți, **„Evoluția fizicii"**, definind-o: **„e o dramă, o dramă a ideilor"**.

Clarificarea urmărită de Danin privește și problema stilului specific caracteristic literaturii științifico-beletristice. Autorul sovietic previne împotriva primejdiei similare cu a naturalismului, aceea de a povesti **„despre știință în limbajul științei respective"** cînd **„se păstrează impresia științifică a expunerii, dar dispare arta"** ca și împotriva pericolului înrudit cu abstracționismul, acel al narațiunii **„despre știință într-o limbă lipsită de orice legătură lăuntrică cu ea"** Căutarea acestui stil adecvat este un lucru de mare importanță și răspundere, căci **„norme și reguli generale"** nu se pot găsi și totul depinde de individualitatea fiecărui autor. **„Imaginile, metaforele, comparațiile sînt în cazul hibridului nostru un fenomen tot atît de obișnuit ca și în cazul altor specii ale literaturii"** — spune D. Danin.

„Scriitorul poate socoti drept bun tot ceea ce servește ideii pe care vrea s-o dezvăluie. Chiar citatele cele mai exacte din operele științifice, chiar cifrele și calculele, chiar extrasele din „jurnalele de bord" ale laboratoarelor capătă într-un text științifico-beletristic semnificația acelui limbaj care nu este propriu numai științei, căci în afară de informarea factică, voința scriitorului a inclus în ele și o informare de altă natură: nu științifică ci psihologică, romantică, istorică..."

Operele științifico-beletristice trebuie să fie totodată accesibile maselor largi de cititori. Caracterul de popularizare este una din condițiile de bază ale acestei specii, după D. Danin. **„Într-o scriere științifico-beletristică, scriitorul este dator să fie un popularizator al științei"**, subliniază Danin căci **„oamenii au în mînă cărțile științifico-literare și le dăruiesc răgazul lor, în ultimă instanță, dintr-un singur impuls: cititorii vor să afle și să înțeleagă din ce trăiește și cum respiră știința contemporană"**

Teza lui D Danin asupra stilului specific al literaturii științifico-beletristice a fost reluată și completată în cursul discuției de I Veber (**Novii Mir** nr. 4) care a subliniat: **„De unde ia autorul unei opere științifico-beletristice mijloacele sale de expresie? De acolo de unde le ia orice scriitor, din tezaurul general al literaturii. Problema care se pune e numai a selecției mijloacelor necesare pentru reflectarea uneia sau alteia dintre sarcinile ideologico-artistice. E vorba de proporții. De simțul măsurii... Scopul dictează mijloacele... Și portretul și peisajul și dialogul și metafora, totul e potrivit pentru o operă științifico-beletristică dacă ea slujește scopului...**" Precizarea făcută de Danin asupra trăsăturilor ce trebuie să caracterizeze pe eroul literaturii științifico-beletristice, a suferit completări și o lărgire a sferei sale în articolul lui A. Ivici (**Novii Mir** nr. 4), care include în această specie literară și acele opere care, ca **Poveste despre mărețul plan** a lui M. Ilin, au drept erou nu „căutările științifice", ci lupta omului, a poporului pentru transformarea naturii sau chiar impresiile și relatările de călătorie.

El găsește criteriul de definire a literaturii științifico-beletristice în metoda de lucru a autorului unei opere de acest fel care nu diferă întru nimic de cea a unui scriitor de opere beletristice. Ivici adaugă ca indicații caracteristice pentru specia la care ne referim absența ficțiunii — eroii și faptele lor au o existență reală — precum și obligativitatea de a comunica date exacte din domeniul științei, tehnicii etc.

În intervenția sa, din multe puncte de vedere interesantă, A. Șarov (**Novii Mir** nr. 6) a subliniat posibilitățile foarte largi ale literaturii științifico-beletristice de a îmbrățișa factorul „timp" și „spațiu" mișcîndu-se cu multă ușurință de la o epocă la alta, de la o țară la alta, căci istoria descoperirilor științifice se întîmplă să se desfășoare pe durata a multor decenii, uneori chiar secole, să implice colaborarea unor cercetători, savanți din țări diferite.

Interesul pe care l-a stîrnit discuția inițiată de revista Novii Mir. este desigur un ecou direct al importanței pe care au căpătat-o descoperirile științifice în viața societății noastre și al atenției cu care sînt ele urmărite de contemporani. Privind lucrurile prin această prisma, elucidarea problemelor teoretice legate de specia aceasta literaro-științifică, ca și considerarea afirmărilor ei concrete, practice, a succeselor realizate, ca și a greutăților întîmpinate pînă acum, ne apar ca legate în mod organic de dezvoltarea literaturii din zilele noastre în aspectele ei noi, determinate de însești revelațiile vieții

Ceea ce subliniu în concluzia la discuție revista **Novii Mir**: **„Există un interes viu și larg față de problemele dezvoltării... literaturii științifico-beletristice. Aceste probleme au ajuns la maturizarea lor, cer o cercetare adîncă, și orice încercare serioasă să de a le discuta atrage, în mod firesc, atenția cititorilor și în primul rînd a scriitorilor care muncesc în acest domeniu greu și nobil de însușire pe cale artistică a marilor cuceriri ale științei contemporane... Omul zilelor noastre vrea să fie martorul realizărilor în știință, vrea să vadă „cum se înfăptuiesc ele". Și el așteaptă ca scriitorii să-l ducă în laboratoarele savanților, în institutele de cercetări științifice, în lumea căutărilor, cărora le consacră voința și inteligența lor oamenii de știință progresiști din toate domeniile de cunoaștere contemporană... Literatura științifico-beletristică corespunde uneia din necesitățile spirituale cele mai profunde ale omului contemporan. Și de aceea prezintă atîta importanță discuția despre „drepturile și datoriile ei", despre posibilitățile și realizările ei, despre estetica și specificul ei artistic".**

Tatiana Nicolescu

Nichita STĂNESCU

Cor pentru rachetă

Fluviu străveziu, legănindu-și sorii,
și-a trecut ecoul prin sufletul meu
fulgerul de-atunci al Aurorii
iluminîndu-mă mereu.

Drum iscat din lume, cu piscul
bătu în lună.
O, auzi-l cum sună,
de glas omenesc și de marmură, discul.

Cîmp nou

E-o liniște ca la-nceput. Printre neuri
stelele le număr, toate cîte sînt.
Bătaia inimii se sparge-n pămînt
și se-ntoarce-n ecouri.

De-aceea, aici, soarele răsare vibrînd:
crivățul lui îmi flutură pletele și-ncinge danturi!
Cîmpul, în flux, și-azvîrle, pe rînd,
haturile, ca pe niște lanțuri.

Da, și le-azvîrle ca pe un fum,
ca pe niște gratii de carcere,
și ele se prefac în berze, și pleacă pe-un drum
fără întoarcere.

Nicolae NASTA

Întîia șarjă

Era întîia șarjă de oțel
Și oțelarii toți s-au strîns în hală.
O macara suna din clopoțel,
Purtînd pe umeri șarja triumfală.

Și stoluri de scîntei, în patru zări,
Păreau hulubi fantastici de dogoare,
Zburînd să dea de veste-ntregii țări
Că-nc-un fiu i s-a născut sub soare.

Ion CRÎNGULEANU

Mama

...M-ai trecut prin noapte și soare
Și te rugai să nu se coboare
Steaua mea
În brațele morții,
Cînd amuțeau schijele lîngă marginea porții.

M-ai trecut, obosită, prin foame și chin,
Căutînd cer senin,
Căutînd pace prin pustie arinișe,
Să mă poți crește în liniște.

Tremuram și eu și pămîntul;
Războiul îți fringea pe buze
Dragostea, cîntul, —
Nu mai știa nimeni că trăiește sau moare
Și tu mă smulgeai
Din noapte,
Spre soare...

...Îți aduc cerul, cîntul și florile, —
Pentru tine mingii viorile
Și mă ridic în soare,
Cum ai visat,
Anume
Să dau porumbeilor zbor peste lume,
Și mă iau la întreceri cu vulturi, în zare,
Să cutreiere pămîntul
Pentru pace și soare...

CAIETUL POEZIEI

Petru Mălureanu

Minerii

La gura minei îi se-nchină zarea
Ca unor zei țișniți dintre tării!
Pe frunți lumini le joacă. Deșteptarea
Cu ei trezi-va cring de galerii.

Culege-vor din lumi străvechi solzipiri —
Pietrificate inimi de demult.
La soare re-nviind — roși trandafiri —
Prin coșuri spre înalt vor da tumult.

...Și gîndul încă-i zvicnet de chemare
Și ritmuri comuniste prind a bate.
În zori îmi place să le ies cu-o floare
În drum acestor inimi minunate!

●

Ion Cănăvoiu

Vadul poeziei

Se-nalță-alene geana dimineții,
Pîntind deasupra ariei de trieri,
În ceasu-acesta-n care doar poeții
Pornesc, la braț cu visul, în cutreier,

În care rîul bate-n zorii verii
Sonor în mai măsura versuriei,
Doar eu împrăștii frunzele tăcerii,
Căutînd pe cîmpuri mierul poeziei.

Spre arie din nou mă cheamă pașii.
Parcă-i aud: „O dată dar să treci,
Că de un an și-au tot zburdat Pegașii
Pe-atît de multe drumuri și poteci".

Eu știu de-acum că „trecerea" e lungă,
Că vor veni curînd colectiviștii
Și-o zi întreagă n-are să-mi ajungă
Să simt în palmă aurul miriștii,

Alăturea de ei să-nlănțui snopii,
Să-i string în brațe, grei și aurii
Și poate-astfel mai mult să mă apropii
De vadu-adevăratei poezii.

Cu ei apoi, cînd spre trecătoare
Întîiul snop l-om înălța, să tac,
Să strig cu ei, cînzi primii bobi de soare
Tălăzuind — s-or revărsa în sac.

Iar cînd spre casă ne-om întoarce seara,
De truda zilei obosit și frînt,
Să simt că-mi joacă-n față călimara,
De cum se-așterne cel dintîi cuvînt.

Cîntecul drumului

Drumuri încrustate-n trupul țării,
Prin păduri, cîmpii și stînci golașe,
Unduind spre malurile mării,
Ori țișnind săgeată spre orașe.

Drum bolovănos venind din munte,
Avîntat sub zarea sinilie,
Calea depărtărilor să-nfrunte,
Colindînd a țării bogății,

Drum prin stații mici, cu semafoare
Asfințite-n depărtări bălane
Unde simți cum bat clocotitoare,
Zi de zi, și inimi, și ciocane.

Drum sub bolta crengilor ce scurmă
— Cînd în goana trenului se-apleacă —
Nostalgia gărilor din urmă
Și a celor care vin să treacă

Tot atîta de necunoscute...
Cum aș vrea pe rînd să mi le-apropii!
Dar le soarbe zarea de lăute
Și le-aleargă-n zbor, pe margini, plopii.

●

Gabriela Melinescu

Necaz

A tăiat vecinul meu un pom
și acum e-așa lumină-n stradă.
Doar în gard lumina a căzut.
Nu-s copiii care să mă vadă
că am plîns și ochii m-au durut.

Un salcîm ce-n rumoare cuprinde
de pe boltă stelele ce pier.
Era-nalt atîta cît întinde
capul, casa noastră către cer.
Eu mergeam rîzînd s-adun în bluză —
de pe creanga cea mai naltă — floare,
să-mpletnesc pe frunze-o buburuză,
printre ramuri stele căzătoare,
să ghicesc în taină peste noapte
cînd voi ști că visul nu mai vine
zvonurile ce le-au spus în șoapte
florile din bluză despre mine.
Ud de lacrimi mi-este tot obrazul...
Nu pot să mă-nfrîng, deși sînt om,
m-a cuprins în chingă strîns necazul:
a tăiat vecinul meu un pom.

●

Aurel Gagiu

Cîntecul zidarului

Cîmpuri largi, văzduhuri line
Cerul lunecă spre mine
Cu mătasea lui de-azur
Revărsată împrejur.

Eu mă-nalț și, scheleria
A cuprins în ea tăria.
Luna joasă, la privire,
Arde ca o amintire,
Ca un ochi, de aur, greu,
Implîntat în ceasul meu;
Stelele mi-ntind pe zare
Hore de mărgăritare

Iar eu cînt de toate cele
Și mă-nalț și trec prin ele.

George Cristea Nicolescu

Bună dimineața!

Cine nu s-a dat de-a berbeleacu' —
led al primăverii, cînd și cînd?
Cine n-a mușcat din cornul ierbii
Ca un cerb, de dragoste flămînd?

Cine nu și-a închipuit că-n grîne
Undeva, la margine de zări,
Îl așteaptă fetele morgane
Dornice de calde-mbrățișări?

Cine n-a cîntat nebun cu plopii
Cocoțat în vîrful lor mlădiu?
Cine umbra nu și-a fugărit-o
Chicotind cu ea pînă tîrziu?

Cine nu? Eu vin din hărțăgane
Cu beția cîmpului din grîu
Și sînt beat de cîte ori mă cheamă,
Beat mă cîntîu cînd de-acolo vin.

Mă furnică sîngele de ciută
Și mă cheamă veșnic cîmpul meu.
Bună dimineața, tinerețe! —
Lîngă tine-am să rămîn mereu.

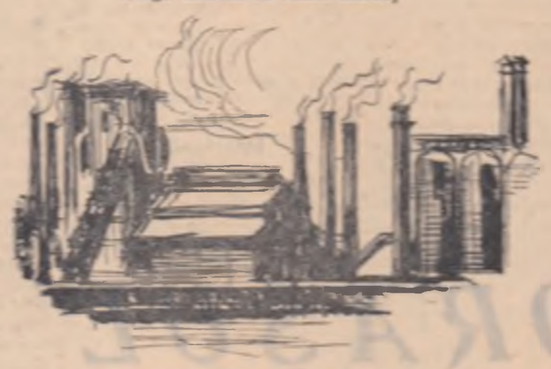

Paul Drumaru

Entuziasm

— Și totuși, totuși sînt nemulțumit
Că nu-mi trăiești de-a-ntregul în poeme,
Că uneori îți mai dăruiesc, pripit,
Aceste fluri culese prea devreme.

Treceam pe sub arcade de oțel,
(Ce mici sînteți, castele huniade!)
— Inima mea era ca un drapel
Pe pașnicele noastre baricade.

Azi nu ne mai strivim iuțeala-n zid
Pîndind, învinși cum ni se stinge plînsul,
Ci-n el iubirile ni se deschid
Eternizîndu-și florile printr-însul.

— Entuziasm, cît de adînc te simt
Crescînd furnalu-n limpede amiază,
În focul tău eu însumi mă aprind
Și te-nțelege mintea și cutează.

Trec sub arcade zvelte de oțel,
(Ce mici sînteți, castele huniade!)
Și inima îmi e ca un drapel
Pe pașnicele noastre baricade.

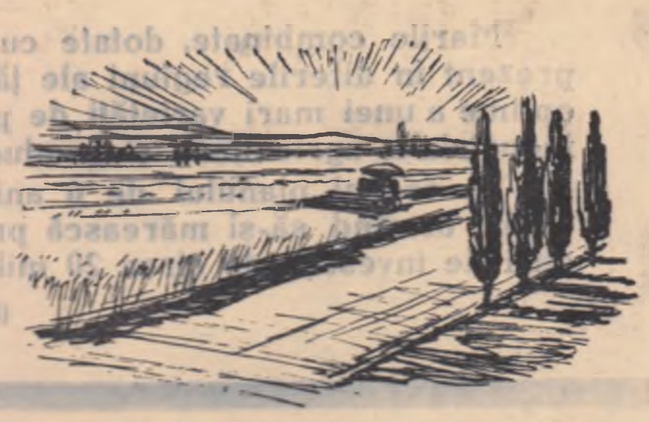

Desene de RADU VIOREL

Puia Nistor

Lui Maiakovski

Vorbind de Maiakovski
va trebui socot
să uit de tot
ce nu e el
și arteî noi cuvînt!
Un imn aș vrea să cînt
poetului strălucitor!
Catargul de pe val
al Revoluției!
Sirenă de alarmă
și-n inima dușmanului
pumnal.
Simbolul luptelor în tot.
Prietenul nedezmințit
al muncitorilor
ce flămînziră, goi,
și azi au biruit.
Scînteia din amnar
al sufletului proletar.
Și Făurar
al imnurilor comuniste.
E fratele omului,
al cosmosului vizionar...
Cu sufletul de doruri plin!
E cîntecul de luptă-al lui Lenin!
În limpezimea de cristal
a gîndului,
el dă cuvîntului ales,
de fiecare înțeles,
seismice puteri de afirmare.
Și-n versu-i
șlefuit ca o oglindă,
vibrează a cadențelor măsuri.
E ritmul tinereții
o unică sonorizare
ecou al masei proletare.
El
în ansamblul de imagini
dăltuitor
tribun
artist
este tribunul comunist
pe care-l cînt.
Și de la el
aș vrea să iau
forța!
fără moarte!
veșnic nouă!
Din ea să sorb fără-ncetare
avîntul vieții creatoare!

●

Rîzi, copile!

Nu mai ești „copilul giriei"
Cel descuiț, flămînd, golan,
Mică zdreanță-n calea milei,
Tot mai firav, an de an.

Pirguit ca un ciorchine
Din balconul suspendat
Rizi spre soare... rizi spre mine
Zbor, de vis întruchipat!

Rîsul primei generații!
Moșii și strămoșii tăi
Fericit-au doar pe alții:
Plînsu-i bucură pe răi.

Pentru viața ta senină
Singerat-au vieți umile;
Rîsul tău, pe cei din tină
Îi răzbună! Rizi, copile!

Desen de LIANA PETRUȚIU

Raluca MIHAIL

Mărturisire tîrzie

O cameră mobilată simplu și cu gust. La peretele din stînga o bibliotecă mare plină de cărți. Se recunosc ușor operele clasicilor marxismului. În dreapta, o fereastră. În fund, o ușă prin care se vede antreul și ușa de afară. Alături, un dulăpior deasupra căruia, înrămate sărăcăcios sub aceeași sticlă, cîteva fotografii vechi. În mijlocul camerei, în picioare, aplecată asupra unei măsuțe, o femeie trebăluiește ceva. E îmbrăcată într-un taior de croială severă. Are în jurul a 50 de ani. Poartă ochelari. Părul a început să-i încărunțească, iar fața cu ușoare riduri degajă un aer voluntar, puțin sever. Se aude soneria și femeia rămîne cu mîna întinsă după un obiect. Apoi se întoarce, își scoate ochelarii pe care îi ascunde în buzunar și se îndreaptă spre ușa de afară. În semiîntunericul din antreu a intrat un bărbat îmbrăcat în pardesiu și cu o geantă sub braț. Cei doi se privesc tăcuți cîteva clipe, apoi femeia se desmeticește.

— Intră, te rog, spune grăbită, cu vocea puțin cam aspră. Iartă-mă, te țin la ușă fără să mi dau seama. Intră. Scoate-ți pardesiul.

Ea îi ia geanta și bărbatul, cu gesturi calme, puțin stînjenit, își scoate pardesiul și-l atîrnă în cui. Apoi intră în casă privind în jur. Are și el părul încărunțit și par de o vîrstă. E lat în spate, îndesat, cu un început de îngrășare. Femeia, după ce a pus geanta pe dulăpior, vine repede spre mijlocul camerei și se așează la masă.

— Stai, stai te rog, tovarășe Vasiliu.

El se așează în tăcere, iar ea îl privește cu atenție, cu puțin efort. Face un gest nervos cu mîna și își scoate ochelarii din buzunar.

— Degeaba mă străduiesc, așa n-am să te pot vedea.

El îi zîmbește stînjenit.

— Așa, vasăzică, așa arăți acum. De cînd mă străduiesc să te văd o dată de aproape, dar nu e chip. Dă din umeri. Dar pe mine mă mai ții minte, tovarășe Vasiliu?

— Desigur, Liza.

— Așa, vasăzică, așa. Cîți ani sînt oare de atunci?

Bărbatul își plesacă fruntea.

— Mulți, spuse el zîmbind vinovat.

— Da, mulți, foarte mulți. O viață. Deși țin minte totul foarte clar, ca și cum ar fi fost ieri. Te-ai schimbat mult, tovarășe Vasiliu.

El o privește zîmbind.

— Ce, probabil că și eu, — tresare ea ducîndu-și mîna la tîmplă. Ei, da ce să-i faci? Cîți ani aveam atunci?

Cu un gest nervos îi ia mîna de pe masă și-i pipăie palma cu vîrful degetelor.

— Bătăturile? — întreabă el. La catedră n-am mai avut cum să le fac.

Ea zîmbește.

— Îmi plăcea cînd îmi dădeai mîna să simt bătăturile. Îmi stringeai mîna viguros și eu aveam încredere în viață. Răspîndeai totdeauna miros de ulei și mie îmi plăcea.

El o urmărește cu atenție.

— Totdeauna priveam în urma ta. Aveai un mers sigur, de voinic. Știam la piept, sub manifestele pe care mi le dădeai tu, cum îmi bătea inima. Nu mi-a fost niciodată teamă, de parcă aș fi avut la piept scrisori de dragoste.

Se uită la el pe gînduri.

— Ți-am spus vreodată atunci că te iubesc?

El tresare.

— Ce spui? Nu, niciodată. Știi bine că noi aveam alte treburi.

— Da, ai dreptate, dar acum nu-mi mai dau seama dacă ți-am spus vreodată tare, sau numai în gînd.

El te mișcă stînjenit pe scaun și cu privirile își caută geanta. O zărește, se ridică și se duce să o aducă. Ea îl urmărește cu privirea pînă ce se întoarce cu geanta la masă. Și-a luat un aer grav, dar ea se grăbește să-l oprească.

— Ai ceva oficial să-mi comunici, da?

Dă din cap încurcat că da.

— Nu acum, mai pe urmă. Doar nu pleci chiar acum!

— Mai stau. — spune el cu greu.

— Ești stînjenit? Ți-e greu să-mi spui ce spui cu?

El o privește vinovat.

— Liza, ce-ar spune studenții mei să... să mă vadă făcînd declarații de dragoste?

— Nu sînt declarații de dragoste, e un act de dreptate.

— Te iubeam, Liza, știi foarte bine.

— Nu știu.

— Ba știi, dar ești puțin orgolioasă... iartă-mă. Știi foarte bine că nu era nevoie să stau cu tine o oră pe o bancă în parc ca să-ți dau manifestele. Și mie îmi bătea inima, mă simțeam și eu plin de elan cînd veneam la întîlnire, doar eram de aceeași vîrstă. Ții minte că ne-am și sărutat uneori. Dar ce rost are să vorbim acum de lucruri de care n-am vorbit nici atunci? Ce rost are...

— Nu, spune-mi — îl întrerupe ea nervoasă. Mă sărutai ca pe un tovarăș, eram doar tovarăși, țineai la viața mea?

— Da, totuși știam că ești tu, Liza.

Bărbatul se ridică în picioare, cu geanta la mînă, cu același aer grav de mai înainte și se face la fel. Dar pe neașteptate, îl îmbrățișă și își pune capul pe pieptul lui.

— Petre! — spune ea cu vocea frîntă. Și repetă: Petre!

El tresare speriat și scoate geanta din mînă. Își pune ușor mîinile pe capul ei și o mîngîie cu duioșie, stînjenit în același timp.

Femeia își dă drumul și amîndoi se privesc. El ridică geanta și o pune pe masă. Trec cîteva clipe în care timp ea își șterge ochelarii și își apasă ochii cu palmele. El tace respectuos, așteptînd ca ea să-și revină.

— A trecut tinerețea, Petre.

— A trecut. Liza, e adevărat, dar n-i nimic. Noi am avut o tinerețe frumoasă, putem noi să înțeleagă asta, dar noi doi... Noi am fost fericiți, și acum sîntem fericiți. Zîmbi. Ne uităm și noi la cei tineri, doar am contribuit cu ceva, nu?

— Să nu crezi că am devenit egoistă, dar azi prea mi-a venit tinerețea în amintire.

Cu un gest grăbit, el deschide geanta și scoate niște hîrtii.

— Liza, tovarășii au hotărît să fii trimisă la un sanatoriu din străinătate să-ți tratezi ochii. Trebuie să te îngrijești. Eu... eu am fost delegat să te conving să primești și... și să îți urez însănătoșire grabnică. Mă achit cu cea mai mare plăcere de această sarcină.

Urmează cîteva clipe de tăcere, în care timp ea bate ușor cu degetele pe masă.

— Mulțumesc! — murmură ea, străduindu-se să se rețină.

Se ridică amîndoi tăcuți și se îndreaptă spre antreu. În pragul ușii el se oprește și spune ca și cînd ar fi continuat o discuție:

— Voi veni să te văd cînd te vei întoarce. — și cu un gest stîngaci o strînge în brațe și o sărută pe frunte.

Ușa se închide în urma lui. Ea se întoarce la masă mergînd încet, îngîndurată. Își scoate ochelarii, își apasă ochii cu palmele, vrea să-și pună iar ochelarii, dar se răzgîndește și-i lasă pe masă. Se îndreaptă spre fereastră, deschide o parte din ea și în cameră pătrunde o ramură înflorită de pom, odată cu ciripitul păsărelelor. Femeia se sprijină cu pieptul și tîmpla de marginea ferestrei și rămîne așa multă vreme.

POȘTA REDACȚIEI

AUREL C. IFRIM — Pestiș, Hunedoara. Trebuie să faceți deocamdată efortul fiecărei serios de selecționare și diriiare a acelor „avalanșe de gînduri", de care pomeniți, pentru a reuși să depășiți etapa în care așterneți pe hîrtie tot ceea ce vă trece prin minte, într-o „conversațiune" într-adevăr „caleidoscopică"...

Încercările de generalizare a unor constatări neselecționate judicios și nesemnificative, confuze, vă silesc în ultimă instanță să vă recunoașteți depășit și dezarmat în fața întrebărilor pe care vi le puneți, ca ucenicul vrăjitor care, necunoscînd toate tainele meșteșugului, s-a trezit că nu mai poate stăpîni elementele dezlănțuite de el. „Mă zbat. Chiar eu acuma devin nelămurit" este concluzia la care ajungeți și care trebuie să vă determine să faceți puțină ordine în propriul dvs. cuget. Nu se poate transmite un mesaj artistic clar și convingător cînd vreme îi este confuz celui care vrea să-l comunice.

Prea liberta circulație a gîndurilor, care vă tulbură și-n timpul plimbărilor: „De ce chiar și pe stradă, c-o fată lîngă tine / Să te-ntristezi deodată de-un gînd, ce liber vine"... vă împinge la aforisme cel puțin ciudate prin imperativul lor: „Vărsați orice plămadă ce-i demnă de amor!"

Cînd încercați să reflectați sentimente și imagini generate de munca dvs., se înfiripă versuri mai aproape de poezie: „Colosul aleargă, aleargă/.../ Cu soarele-n coame. Hala-i amurg/ Și rîuri de apă pe fețe se scurg", sau: Se-ncaeră-n geamuri lumina de-afară/ Cu lumini țîșnite din coloși de metal" etc.

Citiți mult, și mai ales poezie, dezbărați-vă de tonul filozofard și sentențios și deschideți versurilor ferestrele spre viața clocotitoare din jurul dvs., acolo unde veți putea descoperi și izvoarele ei autentice, pentru a nu mai da prilej „colegilor invidioși" să vă acuze cum mărturisiți în **Poetul îngîmfat**:

„Și ce dacă la rele ei spun că-s bienal?"

CHIRA VERA—Tg. Lăpuș, Baia Mare. Am reținut culegerile dvs. folclorice pentru publicare. Așteptăm să ne mai trimiteți.

RUSU VICTOR — Tr. Severin. Din grupul de versuri trimise, mai reușite mi s-au părut cele intitulate **În fața monumentului**, deși și ele sînt tributare livrescului și „stasului poetic", însumînd imagini suprasolicitate.

Toate încercări dvs. vădesc idei și sentimente căutate, lipsite de fiorul autenticității și al prospețimii. După lectura lor rămîi cu impresia că autorul s-a străduit să-și închipuie anumite realități și sentimente pe care nu le-a trăit niciodată și încearcă să le cînte „după ureche".

Deși versul este curgător și corect, rămîne uscat, fără rezonanța pe care nu i-o poate împrumuta decît viața însăși, la care poetul trebuie să fie părtaș nemijlocit.

GRIGORE COJAN, Orașul Stalin. Abordați teme interesante, de actualitate, însă, din păcate, poeziile sînt neîmplinite încă. Abundă locurile comune, imaginile gratuite, livrești. Exprimați-vă mai simplu, mai precis, ținînd seama de proprietatea imaginilor și cuvintelor.

O notă bună merită totuși **Prelucrare**, în care sînt mai puțin prezente aceste deficiențe. Așteptăm și altceva.

DAMIAN URECHE, Arad. De la dumneavoastră ne așteptam la mai mult. Se pare că v-ați lăsat furat de condei, din care pricină poeziile exprimă destul de vag ceea ce ați intenționat. Prea multe imagini convenționale, neîncărcate de o semnificație adîncă, lipsite de prospețime. Sînteți, credem, de acord cu noi că asemenea formulări ca „torente vii de oameni", „dumări de elanuri", „uzina freamătă de fete", „pînzele ca niște fluvii" etc. sînt departe de a da o imagine emoționantă a entuziasmului cu care arădenii înfăptuiesc sarcinile ce le stau în față. Puteți și trebuie să fiți pe viitor mai inedit în ceea ce scrieți, mai convingător. Succesele obținute pînă acum vă obligă.

TH. LUNGU, Orașul Victoria. Nu e rău că ați apelat la asemenea specii pretențioase cum sînt sonetul și rondelul. Lipsa de experiență însă și-a spus cuvîntul. Rigurozitatea acestor forme v-a făcut să renunțați la exprimarea deplină a ideilor poetice, să recurgeți la asemenea versuri plate ca „frumosul să triumfe pe fața mîndrei terre" etc. Numai **Marelui maestru Arghezi** justifică în parte încercarea de a realiza un sonet. Mai trimiteți.

I. DRAGANESCU—Hunedoara; ARCADIE ARBORE — Vatra Dornei; ARISTIGA BAGHINA — Tr. Severin; PETRE MUSTEA — Arad; MIRCEA CROITORU-Cluj; GEORGE GHIRILĂ — Buda; ION G. ION — București; BETI IOSIF — Cluj; GABRIEL VIZITIU — Dorohoi; TAMACSYI V. — Odorhei; VAL. TEODORI — București; DR. DIACONESCU EUGENIA— Sanatoriul T.B.C. Bisericani; SIMION RODICA MIHAELA — București: **Mai trimiteți.**

MARIUS VARAȘTEANU — Petroșani; NICOLAE GH. NICOLAE — București; A. CROITORU — Vălenii de Munte; GHEORGHE MAGHERESCU-Craiova; GHEORGHE BUTOI — **Deocamdată nu.**

Marile combinate, dotate cu tehnica cea mai modernă, care se înalță în prezent în diferite regiuni ale țării, permit fabricarea în condiții economice optime a unei mari varietăți de produse chimice, necesare tuturor ramurilor industriale, agriculturii și producției bunurilor de larg consum.

În cadrul planului de 6 ani, industria chimică ocupă un loc de prim ordin urmînd să-și mărească producția de 3,3 ori, prin alocarea unor fonduri de investiții de circa 20 miliarde lei.

(Din Raportul tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej la cel de al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn)

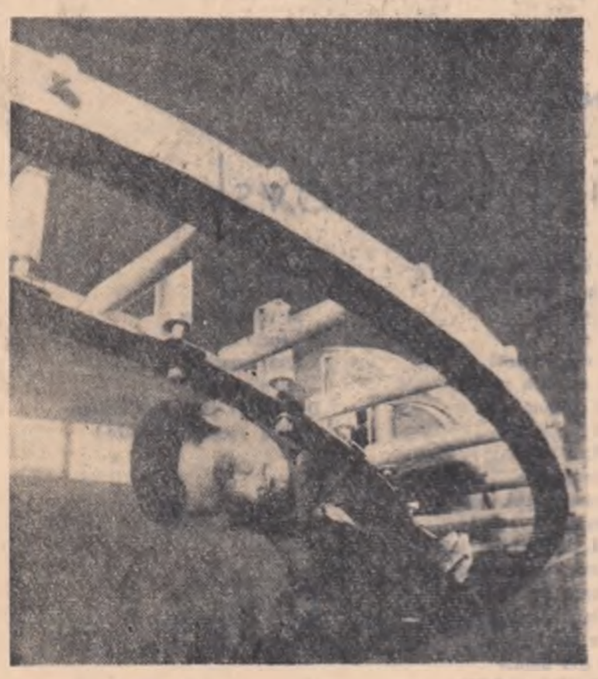

Nicolae JIANU

ORAȘUL CAUCIUCULUI

Aici, la marginea dinspre sud a Capitalei, peisajul se arată cu aceeași înfățișare frămîntată, de o exuberanță gravă și uneori contradictorie, caracteristică acestor ani din urmă, ani de mari prefaceri în structura arhitectonică a orașului. Ochiul cel mai puțin pregătit, trecînd în zbor peste aceste locuri, înțelege că, peste o lume adormită, obosită și mizeră, s-a abătut de curînd o furtună, spulberînd vechile așezări și pregătind pămîntul pentru o nouă virstă. Între livezi prizărite și porumbiști anemice, vestigii ale unei bunăstări înșelătoare, s-au ridicat, cu o teribilă sete de înălțime, construcțiile socialismului.

Cum treci vechea linie ferată ce duce spre Giurgiu, vezi despruzindu-se din pîcla viorie a Bărăganului arcadele îndrăznețe ale acestor clădiri care exprimă nu numai o superioară concepție arhitecturală, ci mai cu seamă spiritul omului liber, însetat de frumusețe, dornic de lumină și de vaste spații înflorite. Ceea ce în fotografiile curente apare ca o întindere nudă din care cresc siluetele halelor și instalațiilor, este în realitate o grădină de o surprinzătoare bogăție în aceste zile toride. Ai chiar sentimentul că zidăria, turnurile, frontoanele, sînt doar pretexte pentru nașterea unui parc. Astfel, este izbitoare sugestia că muncitorul construiește pentru sine, că lui îi sînt subordonate toate funcțiile materiei, că munca însăși tinde să devină mărturisirea bucuriei de a trăi.

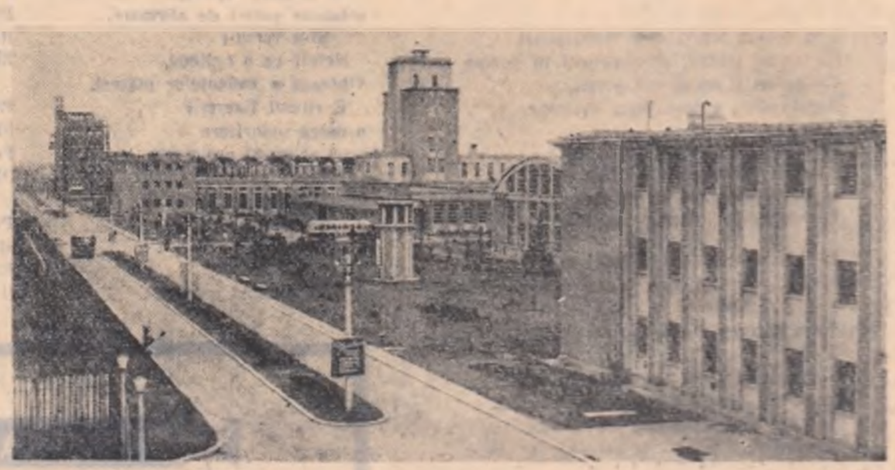

Am început însemnarea de față cu această imagine pentru că ea este dominantă și pentru că o veche clădire rămasă între cele noi, de fapt păstrată ca o piesă de muzeu, m-a ajutat să măsor distanța uriașă pe care poporul nostru muncitor a parcurs-o în numai cîțiva ani.

Cunoașterea omului

Omul în fața căruia mă aflu e fără virstă. Doar timplele cărunte îmi spun că el vine de departe, a străbătut drumuri întunecate și grele pînă aici, la birou și la ceasul acesta. În cîteva minute pierd toate amănuntele ființei lui și rămîn cu o-chii. În ei se concentrează, ca în focarul unei lentile, viața de acum și preocupările acestui om. E secretarul organizației de partid, personajul care trebuie să știe tot, să cunoască tot, a cărui inimă trebuie să bată odată cu celelalte mii de inimi ale acestei tinere cetăți. Problemele de producție cer o minte ageră, cunoștințe temeinice, curaj și tenacitate, dar omul acesta nu se poate mulțumi cu atît. Am băgat de seamă că el îi cunoaște pe toți cei două mii de muncitori, din cîteva vorbe îți face un portret, o fișă psihologică, știe ce virtuți și ce păcate are cutare sau cutare. Privindu-l pe el și ascultîndu-l mi-am dat încă o dată seama că forța cea mare a revoluției socialiste este cunoașterea omului și clădirea vieții lui pe temeiul acestei cunoașteri profunde.

Pătrunzînd în orașul cel mare, trecînd prin hărmălaia lui fierbinte, respirînd nerăbdările trecătorilor care se grăbesc prin halele lui, am priceput că totul este făcut în așa fel ca muncitorul să-și poată dezvolta virtuțile lui de gîndire. Procesul tehnologic este în cea mai mare parte automatizat, dar cauciucul e o materie sensibilă și capricioasă, cere atenție mare și un regim termic dozat cu blîndețe.

Rețineți că aici se produc mai multe de două sute de sortimente și veți avea imaginea unei atenții distribuite în tot atîtea direcții. Duceți la laborator cîte o probă din fiecare și veți avea îndată imaginea unui adevărat institut de cercetări, înzestrat cu aparatura cea mai modernă. Închipuiți-vă munți de anvelope uzate, urmăriți-le la regenerare, parcurgeți cu ele drumul complicat pînă la sandala de plajă, delicată și de o eleganță sugestivă, pînă la talpa de microporos și cizma care va proteja sănătatea celor ce lucrează în medii umede. Priviți masa enormă de cauciuc fierbinte, ascultați-o cum troznește în malaxoare, uitați-vă la ea cum se îndoaie pe valțuri, cum e silită să îmbrace pînza sau armătura metalică pentru rezistențe de pînă la 500 de atmosfere.

La intrare e o aglomerare cenușie, dărîmături prea plăcută, nici în înălțimea, nici la mirosuri, dar iată-o diversificată în mii de forme și culori, lovită de brațe puternice sau mîngîiată de mîinile fetelor, apoi împrăștiată în țară și peste hotare, ducînd cu ea steaua cetății de la Ilfov.

Interfonia

Cum este posibilă urmărirea și coordonarea activității unui mare combinat? Întrebarea aceasta se naște atunci cînd pătrunzi în orașul cauciucului. Dacă la ora 9 dimineața te vei găsi în biroul inginerului șef, vei desțega această taină. Omul acesta încă tînăr, maturizat odată cu combinatul, trage în fața sa un microfon minuscul, apasă un buton și cheamă pe rînd secțiile. Glasul depărtat al șefului de secție raportează, de la microfonul său, situația zilei precedente, problemele noi ivite, care ajutorul și sfatul conducerii. Inginerul șef hotărăște pe loc, și astfel se desfășoară zilnic ședința de producție fără ca oamenii să se deplaseze de la locul de muncă. Prin același mijloc este consultat cabinetul tehnic care procură în cîteva minute documentația necesară. Se obține astfel o mare economie de timp și o operativitate mult rîvnită de uzinele care nu au încă o asemenea instalație.

Orașul cauciucului trăiește un fel de viață independentă, nu-i cere Capitalei aproape nimic, dar îi umple magazinele cu produsele lui, în zeci de mii de case ajung în fiecare zi lucrurile frumoase, trainice și ieftine, ieșite din mîinile meșterilor de la Ilfov. Cu o mare centrală termică proprie, cu sursele de apă și energie, cu laboratoarele, cu magazinele, cu cabinetul medical și farmacia, cu grădinarii și cu decoratorii săi, cu bibliotecile și echipele artistice, orașul cauciucului are o viață a lui, dar e legat prin mii de fire cu viața cea mare a țării. Ca un organism viu și sănătos, el crește mereu, se maturizează, se definește ca o bogată sursă de bunuri. Chiar acum se înalță, pe teritoriul său, clădirea unei mari tăbăcării. Nenumărate recipiente de aluminiu, prinse ca niște podoabe pe crestetul acestei noi construcții, adună razele soarelui, făcînd și mai luminos cerul acestui oraș socialist.

Din ce în ce mai ușor

În clipa pe care am izbutit s-o fur inginerului șef, am întrebat în ce măsură se vor introduce aici mijloace tehnice noi, înaintate. El m-a privit cu o oarecare mirare și mi-a răspuns cu simplitate:

— În fiecare ceas, în fiecare zi, ne străduim să ușurăm munca oamenilor. Tendința aceasta e permanentă. Vom moderniza ceea ce e vechi și vom arunca tot ce este depășit. Avem acum secții unde se lucrează șase ore, vom ajunge la cinci și la patru... În felul acesta înțelegem noi să urmăm calea pe care ne-a deschis-o cel de al III-lea Congres al Partidului...

Din megafonul mic ascuns într-un ungher al camerei, coboară iarăși noi o voce:

— Ați Eustației...

Cine este Eustație? Piața Eustație Constantinescu. Fost muncitor la magherniță, astăzi șef șef de muzeu. Da, el e, dar acum vorbește ca director general al combinatului de cauciuc de la Ilfov. Ce se petrece în sufletul acestui om cu tinerețea chinuită și risipită chiar în aceste locuri? Ce gîndește el cînd se lasă seara și vine dumbre Bărăgan mirosul grîului copt, același ca și acum 30 sau 40 de ani?

Despre aceleași guduri s-ar putea scrie o poveste. Povestea marilor oameni pe care îi întruchipează Eustație Constantinescu, și care azi conduc destinele țării.

Gh. VARDAN

PERIOADA MARILOR ÎNĂLȚIMI

Comuniștii de pe șantierul combinatului de îngrășăminte azotoase și-au intitulat gazeta de perete „Azotul". Azotul nu e decît un gaz incolor, inodor și insipid dar compușii azotului, azotații, sînt foarte importanți în agricultură. Aici e fabrica de Amoniac! Aici e fabrica de Acid Azotic! Aici, fabrica de Azotat de Amoniu! Tovarăși, urmați exemplul mecanicilor de la șantierul 3 „Amoniac"! Urmați exemplul tovarășilor de la „Acid Azotic"! Urmați exemplul celor de la „Azotat de Amoniu"! La fabrica de „Amoniac" se montează niște compresoare unice în sud-estul Europei, compresoare de 16.000 de metri cubi pe oră. Pe șantier a sosit o uriașă macara-portal, care ridică o sută de tone la cîrligul mare și 20 de tone la cîrligul mic. La fabrica de „Acid Azotic", echipa comunistului Ion Cherecheș a montat coloanele de absorbție înalte de 47 de metri, din oțel inoxidabil! Comuniștii de pe șantier au numit ultimile luni „perioada marilor înălțimi". De aci înainte, viața constructorilor și viitorilor muncitori ai marelui combinat va fi dominată de peisajul grandios al celor trei turnuri de răcire a apei, înalte de 50 de metri și al celor două turnuri de granulare a azotatului de amoniu, înalte de 62 de metri. Ceva mai departe se vede strălucind întreaga noapte feeric luminată cu vapori de neon, marea uzină de relon, a cărei parte deschisă, „Lactama", formată din trei terase suprapuse, pare un somptuos transatlantic. „Muncitori, ingineri și tehnicieni! Principala rezervă pentru Creșterea necontenită a Productivității Muncii, este introducerea în Producție a Celor mai Noi Cuceriri ale Tehnicii!" La uzina de relon, în clădirea în care se produc firele și fibrele, toată lumea deschide și închide ușile încet, cu cea mai mare băgare de seamă, nimeni nu lasă vreodată și nimeni nu are voie să lase vreodată o ușă întredeschisă. Firele și fibrele au nevoie de aer condiționat, dacă vrem să avem fire și fibre sintetice trebuie să păstrăm cu grijă aerul condiționat. În toată clădirea nu are voie să pătrundă nici un altfel de aer decît aer condiționat. Un om cu fizionomia severă, ca de vreo 40 de ani, care fuge toată ziua încolo și încoace prin atelierele „Textilului" strigă mereu: „Ușile, fetelor, ușile! Învățați-vă să închideți ușile!" Nimeni nu lasă vreodată o ușă deschisă, dar inginerului Căciularu i se pare mereu că fetele închid ușa cu un gest cam neglijent sau că, după felul în care au deschis ușa, s-ar putea presupune că nu o vor închide cu destulă grijă.

Inginerul Căciularu, împreună cu colectivul de muncitori și tehnicieni de la „Textil", desfășoară o mare luptă pentru „găsirea parametrilor optimi" — una din preocupările importante ale uzinei. Inginerul Căciularu pare un maniac, desigur, dar mania sa exprimă un efort uman măreț, încordarea nervilor unui om în slujba bunurilor poporului. Căciularu nu e o figură antipatică, n-are cum să fie. „Ușile, fetelor, ușile! Învățați-vă să închideți ușile!"

La [illegible] de parcurs de la „Poliamid" puteți vedea orîcînd cum arată granulele de lactamă, cum arată policaprolactama și cum arată relonul produs în uzină. Comuniștii desfășoară o acțiune vastă în vederea respectării parametrilor de lucru, peste tot vezi vitrine, afișe, iar la intrare s-au expus ciorapi și eșarfe cu defect, provenind din nerespectarea parametrilor de lucru la producerea firelor. Dacă vrem să avem îngrășăminte pentru agricultură trebuie să ne ocupăm de azot, de acid azotic și de amoniac, dacă vrem să avem fire sintetice trebuie să ne ocupăm și de caprolactamă, dacă vrem să avem fire bune, rezistente, trebuie să le asigurăm aer condiționat, curățenie perfectă, lumină și temperatură constantă, trebuie să fim mereu atenți, foarte atenți! „La noi, procesul tehnologic cere în primul rînd atenție!" La o consfătuire de producție de la „Poliamid", niște adolescenți cu aspect de liceeni discută despre relon, despre situația lactamei, despre simțul de răspundere. Ce s-a întîmplat cu filiera tovarășului Fieraru? Ce are de spus tovarășul Bărbuță? Dar tovarășul Rusu? Nu ar fi bine să se pună o tablă la mașina de granulat? Adolescenții cu guler răsfrînt și figuri de elevi, de la „Poliamid" nu au timp acum nici de farse și nici de porecle, nu asta-i interesează în momentul de față, nu, ceea ce îi interesează foarte mult e tocmai problema pierderilor la mașina de granulat! Nu ar fi bine să se pună o tablă la mașina de granulat? Vrem să știm, care e situația cu „Lactama"? Cu „Lactama" situația, pot să vă anunț, e îmbucurătoare! Tovarăși, la noi procesul tehnologic cere în primul rînd atenție, aici n-avem timp de șotii, nu ne putem ține de șotii! O fată orgolioasă și cam încăpățînată de la „Textil", Apostol Georgeta, care avusese un schimb de cuvinte mai tari cu operatorul Tofan de la „Poliamid" și căreia, nu știm de ce, îi place foarte mult cuvîntul „neapărat", se ridică și spune: „Eu, dacă dînsului i se pare neapărat că vorbesc pe un ton cam ridicat cu dumnealui, o să caut să mă corectez neapărat!"

★

E aproape de miezul nopții și aleargă fără încetare, pe puntea unui transatlantic pe care luminează de neon, în urma unui comitet blond în haine albastre, care vorbește cu o repezicinne de mașină electronică și nu are nici un minut de pierdut, nu, nici un minut de pierdut:

— V-am spus că în faza de hidrogenare a fenolului se obține ciclohexanolul! Mă numesc Grețcu Vasile, sînt inginer de tură! Ciclohexanolul se distilă, facultatea am terminat-o în 58, am venit direct aici. Apoi ciclohexanolul pur se dehidrogenează! Secția „Lactama", după cum vedeți, are trei terase suprapuse! Avem cota 0, 4, 8, 16 și 24! Soția mea lucrează tot aici, la laborator la „Poliamid", acum e în concediu prenatal! Oxima se transpune Beckmann, rezultă lactama cu sulfat de amoniu... Cînd eram în liceu mergeam și la cenaclu, așa ca să aveți o imagine globală asupra mea! Coloana de anonă are 24 de metri, aceasta e soba de mercur, aici totul e automatizat! Mirosul acesta pătrunzător? Sînt vapori de ciclohexanol și de anonă! De citit citesc și acum, Eminescu și natural orice literatură bună! Acesta e tabloul de comandă al sobei de mercur, după cum vedeți e închis cu o ușă de sticlă... De cenaclu nu mă mai ocup, n-am avut prea multă aplicație! Asistați chiar acum la o pornire a sobei de mercur!, dincolo e tabloul de comandă al stației de azot! Din cînd în cînd merg la teatru sau la cinematograf... Azotul, să știți, e foarte necesar la „Poliamid", altfel nu se poate face polimerizarea!... Vă place „Lactama"? De departe se vede foarte frumos, știu, seamănă cu un transatlantic! Anona pură plus hidroxilamina dă oxima care trece în sulfat de caprolactamă...

Urcăm și coborîm scările într-un suflet, alergăm fără încetare dealungul teraselor zincate, luminate puternic cu neon, aspirăm vaporii de ciclohexanol și de distilare, iar Grețcu vorbește repede, din ce în ce mai repede, ca și cînd s-ar teme mereu să nu fie depășit de ritmul în care se petrec reacțiile chimice din interiorul reactorului de hidrogen, al separatoarelor, al condensatoarelor: repede, repede — pare să spună Grețcu — uite, fenolul ne-o ia înainte, a și trecut în ciclohexanol, și uite, fiind că nu ne-am grăbit, hidroxilomina s-a transformat în oximă, care a și dat sulfatul de caprolactamă!

Repede, repede, hidroxilomina nu așteptă! Soba de mercur n-are timp de pierdut! Grețcu nu are nici el timp de pierdut, la Săvinești oamenii sînt grăbiți, foarte grăbiți și foarte ocupați!...

★

La o ședință ia cuvîntul, la un moment dat, un tînăr înspăimîntător de sever. Evident, tînărul exagerează cu fiecare vorbă pe care o spune, dar nimeni nu se miră, nimeni nu-l contrazice, toți par obișnuiți cu felul său de a vorbi. „Dacă punem umărul cu toții — spune Severul — o să facem ceva, dacă nu, nu facem nimic, vă spun! Pe urmă, în problema agățatului părului, vă atrag atenția: dumneavoastră nici nu vă dați seama de pericolul care vă paște! Caracteristica procesului tehnologic la noi cere în primul rînd să fim atenți. Băgați de seamă: aici se lucrează cu concentrarea și cu atenția, nu cu nervii și cu inima! Tovarășul F. e un muncitor bun, caut să-l apreciez, dar, să fie mult mai atent! Caut să-l apreciez pe tovarășul B., e un muncitor foarte bun, nimic de zis, dar fi atrag atenția: cu o singură neglijență stricăm totul!

După ședință mă duc la tînărul sever, să-l întreb de ce e atît de sever, ce e cu agățatul părului, cu atenția, cu neglijențele: „De ce sînt atît de sever? Mă numesc Cosma Aurel, sînt maistru, șef de schimb la „Poliamid", am 24 de ani! Din 52 pînă în 55 am lucrat la Făgăraș, tot în chimie! Din 55 pînă în 58 am făcut școala de maiștri, de acolo am fost repartizat aici! La mine în schimb toți sînt tineri, majoritatea au 19 ani, majoritatea calcă pentru prima oară într-o uzină! De ce sînt sever? E datoria mea, eu lucrez din 52, am experiență! Tot greul le noi în uzină e atenția, le spun mereu, le repet, aici se cere muncă [illegible] atenție și concentrare! Mișcarea de rotație a mașinilor e de la 1000 la 8000 de ture pe minut! Vă închipuiți ce s-ar întîmpla dacă fetele n-ar veni cu părul legat! Am în schimbul meu băieți foarte buni, nimic de zis, caut să-i apreciez! De ce am spus „caut"? Nu știu, vedeți, e o expresie a mea. Am venit aici direct de la școală, uzina era în construcție, era frig, se monta, se căra utilajul, nu era apă, nu era lumină! Totuși veneau și munceau zece ore pe zi, plus muncă voluntară pentru grăbirea montajului, au dus tot acest greu în spate! Mă întrebați de ce sînt sever cu ei?, vasăzică au făcut toată această perioadă grea, ca acum, cînd am pus uzina pe picioare și avem o uzină atît de frumoasă, să-mi întîrzie dimineața! Nu sînt sever, dar mă preocupă foarte mult problemele de educație! Acasă locuiesc cu Ivașcu și cu Scoarță Trandafir, ceilalți doi șefi de schimb la „Poliamid"! Sîntem toți trei prieteni, am făcut aceeași școală de maiștri, am venit aici împreună, locuim în același apartament! Cînd ne predăm unul altuia schimbul, ne întrebăm dacă avem acasă pîine și chibrituri! Băieții din schimb vin pe la noi pe acasă, le arătăm cum locuim, cum discutăm, ce citim, cum bem! Discutăm cazuri morale din revista „Unirea Sovietică", citim din „Orizonturi", din „Timpuri Noi"! Pe Ivașcu nu-l cunoașteți, e poreclit „Omul cu morala"! Cred că și mie mi se spune tot așa! Tot ce găsim interesant pentru educația lor, în reviste, venim aici și discutăm cu ei! Problemele de educație sînt foarte importante, vedeți, mă preocupă foarte mult chestiunea asta!"

Pînă nu de mult, se știa că un tînăr sever de 24 de ani, care se ține tot timpul de morală și educație, e o figură nu prea simpatică. Ei bine, de aici înainte va fi altfel! Pe maistrul Cosma Aurel istoria trebuie să-l consemneze ca pe o figură simpatică, n-are ce face. Cosma Aurel, „omul cu morala", nu e o figură antipatică, n-are cum să fie.

O TONĂ MAI MULT

O tonă de cereale mai mult la hectar?... De cîte ori nu s-au scris aceste cuvinte? Dar greu își închipuie cineva ce se află îndărătul lor. Armate întregi de specialiști studiază calitatea solurilor, capacitatea productivă, vitalitatea lor. În stațiunile experimentale se făuresc soiuri variate de cereale. În uzine chimiștii amestecă sărurile de care are nevoie solul pentru a putea trăi el însuși, pentru a rodi.

O tonă mai mult de grîu smulsă pămîntului, într-o organizare socială dreaptă, contribuie la bunăstarea oamenilor.

Milioanele de kilometri pătrați de pămînt cultivat au stat la originea multor îmbogățiri și suferințe.

Din bogățiile pămîntului s-au născut palatele, viața de huzur și de plăceri. Dar bogăția lui cu osebire este însăși existența trudi-torilor, a acelor oameni care îl cultivă, îi îngrijesc marea bogăție...

Cu toate astea, în trecut, cel mai nefericit dintre oamenii țării noastre era chiar truditorul pămîntului. Setea de pămînt a țăranului nostru era justificată de foamea endemică ce-i ducea la pieire întreaga familie, iar dacă la această vitregie se adăuga și cea a pămîntului, el însuși sărac, neputincios, icoana mizeriei întruchipa martiriul unei mulțimi fără număr.

Un kilogram, douăzeci de kilograme de grîu smulse pămîntului, peste ceea ce oferea obișnuit, era nesperata victorie a hazardului.

★

Pămîntul Dobrogei — străvechea Gaetarum ternae cum a numit Ovidiu în tristele sale scrisori din exil întinderea dintre Dunăre și Mare, în 1938 producea 836 kg. de grîu și 568 kg. porumb la hectar. Zece mii de metri pătrați de pămînt uscat, pietros, bătut de vînturi dăruia 836 kgr. grîu! Scădeți cele 200 kgr. sămînță la hectar. Țăranul rămînea cu 636 kg. grîu. Urmați-l la arendaș — de cele mai multe ori era dijmaș, — apoi la moară unde lăsa ulmul și priviți-l acum în pragul casei sale acoperite cu stuf: are trei saci și jumătate.

350 kgr. grîu, mai puțin de un kilogram pentru fiecare din cele trei sute șaizeci și cinci de zile ale anului! Or, țăranul trebuia să plătească impozite, să se îmbrace.

Tabloul este autentic și alcătuit din elementele găsite pe pămînturile vlăguite și în catastifele prăfuite ale comunei Valea Neagră — șaisprezece kilometri depărtare de Constanța.

După 22 de ani: Dobrogea a adunat laolaltă peste 950.000 de hectare. Colectivizarea agriculturii — marea bătălie a acestor meleaguri — se desăvîrșește pentru prima oară în regiunea Constanța. Ofensiva mecanizării agriculturii a urmat firesc. Primele rezultate: 950 kgr. grîu și 1325 kgr. porumb la hectar, pe aceleași locuri amintite.

Neîndoielnic, bătălia colectivizării n-a însemnat pentru Dobrogea decît începutul marilor bătălii pentru sporirea producției agricole.

Azi: lanuri, lanuri aurii de grîu. Recolta la hectar: 3000 kg., în unele locuri — Nazarcea, de pildă, — 3900 kgr. grîu la hectar. În aceleași locuri pe care în 1933 se recoltau 836 kgr. grîu.

O tonă de cereale mai mult la hectar? Nu! Două tone și trei tone. Da! Nu-i un miracol! pe același pămînt prăfuit al Dobrogei, pe pămîntul ei uscat și bătut de vînturi.

★

Vremurile noastre noi au găsit de cuviință să înalțe pe aceste locuri un monument.. Curios, chiar pe pămînturile de la Capul Midia, totdeauna pustii, totdeauna bătute de vînturi, pînă nu de mult aflate într-o neagră, adîncă mizerie. Să construiești un monument atunci cînd multe altele îți sînt necesare? Nu, doar simbolic e monument. În realitate este marea uzină de acid sulfuric și superfosfați de la Năvodari. Dacă aceste pămînturi au rodit 3900 kgr. de grîu la hectar, o datoresc în bună măsură și superfosfaților produși de această uzină. Poate că monumentul a fost ridicat prea de vreme. Oricum, uzina s-a construit la timp. Produsele ei au venit la timp să regenereze pămînturile stoarse și ele, vlăguite și ele, de crunta exploatare intensivă a trecutului, dîndu-le o hrană substanțială cum n-au avut niciodată în trecut: superfosfații.

Deocamdată Năvodarii — uzina nouă ce-și oglindește fumul cuptoarelor în Sut Ghiol, este un monument închinat celor două tone de cereale mai mult, la hectar, recoltate de pe pămîntul Dobrogei.

★

Acidul sulfuric este considerat oțelul industriei chimice. Utilizat în industrie la fabricarea multor acizi, a sulfaților de cupru, fier etc., a culorilor minerale, în metalurgie, în industria coloranților organici, în industria textilă, la fabricarea fibrelor artificiale, a celuloidului, în industria petrolifera, la prelucrarea grăsimilor, la fabricarea zahărului, în industria electrotehnică și la fabricarea îngrășămintelor minerale, atît de importante pentru agricultură, acidul sulfuric este necesar în mari cantități. Uzina de la Năvodari are planificate 48 de tone pe tură de fabricație. Producția de fiecare tură se ridică însă la 60-70 tone fără a aduce prejudicii utilajului, doar prin raționalizări și modificări.

Cîndva, pașii mi s-au oprit pe la fostele uzine Solvay din Turda. Acidul sulfuric concentrat 100% — așa numitul monohidrat avea atunci aceleași proprietăți chimice: însușirea de a absorbi în orice proporție trioxidul de sulf, formînd un lichid fumegător, oleumul. Privirea căuta decorul întipărit puternic în minte cu ani în urmă: arbori ofiliți, pajiști îngălbenite, mirosul înțepător. Nu le-am văzut. Am cerut explicații.

— Întregul proces este automatizat. Utilajul este modern. Oleumul se păstrează în bazinele de colo... Ele au importante modificări de construcție în vederea protejării spațiului de lucru al uzinei...

De instalațiile preparării acidului sulfuric este legată una din minunatele fapte ale sudorilor Mihai Lupu, Apostol Aurel, Savu Barbu și Ion Panait și a lăcătușilor Cvas Timoftei, Cozma Georgian și Cringuți Leonid. Toți aceștia, învăluiți de gaze — o defecțiune s-a semnalat la un răcitor de anhidridă sulfurică, cîteva țevi sparte primejduiau întreaga producție — au lucrat cu măștile o zi întreagă. Ciclul producției a fost restabilit. Munca pe estacadă, la înălțime în condiții nespus de grele, a acestor oameni, a salvat o producție însemnată.

Una, doar una din multele fapte ale harnicilor muncitori de la Năvodari.

★

— Valea Neagră era un sat de o cumplită sărăcie — îmi spune bătrînul marinar Vasilescu Constantin. În 1910, cînd m-am îmbarcat pentru prima oară, pe aici hăladuia jalea și pustiul. A hălăduit mult, pînă mai anii trecuți. Am șaptezeci de ani. Am călătorit în lumea largă, dar ce îmi văd astăzi ochii mă face să gîndesc adînc. Am trăit 70 de ani muncind. Am trăit aproape fără bucurie cea mai mare parte a vieții. Astăzi, marinar pensionar — sună ciudat, nu? Îmi pare rău că am trăit. Nu puteam să mă nasc astăzi? Aș fi fost fericit!

— Bătrîne marinar, nu fi supărat. Ești fericit astăzi. Gîndești mult. Judeci prefacerile, te bucuri că pămîntul natal se transformă de la o zi la alta. Te bucură că în Valea Neagră a rămas doar numele, amintind străvechea suferință. Ascultă cu atenție:

Romulus ZAHARIA

„În solurile secătuite în urma unor culturi îndelungate, este necesar să se adauge, pentru obținerea recoltelor abundente, fosfați ușor solubili. Dintre combinațiile fosforului care se găsesc în natură în cantități mari sub formă de zăcăminte, cea mai răspîndită sare este fosfatul tricalcic, apatita, sau fosforitele care iau naștere din transformarea apatitelor".

Cînd ai auzit că apatitele sînt aduse din peninsula Kola, ai tresărit. Vechiul navigator care a străbătut Marea Albă a explicat tehnologului amănunte puțin cunoscute. Ai vorbit de popoarele Saami, Komi și Nanți de riul Tuloma, despre Murmansk. A venit rîndul tehnologului să fie uimit. Dar ai urcat ținîndu-te cu mîna de inimă scările de fier, urmărind împreună cu mine procesul tehnologic al fabricării superfosfaților.

Năvodarii, uzina cu [illegible] de tineri salariați — cei mai mulți calificați la locul de muncă, te-a surprins cu freamătul ei, cu problemele ei. Brigada de tineret condusă de Belcin Vasile de la linia superfosfați granulat, brigada de U.T.M-iști, adică tinerii Ghiță Anton, operator chimist, Comșa Gheorghe, fochist la uscător, Topoleanu Tudor, Alexandru Vasilica, Ion Ana, Diaconu Maria, Ghebauer Vasile, Dardac Dumitru, Cojocaru Ion și Pricop Marin, toți cu viața lor, cu munca lor, cu înfăptuirile lor, te-au îndemnat la filozofie.

Ai descoperit la 70 de ani un tineret nou, uluitor de nou, așa cum mi-ai spus. Pregătirile lor în vederea întîmpinării Congresului U.T.M.-ului te-au entuziasmat. Ai vrut, tu, bătrîn pensionar, să le angajezi în fabrică: să împrumuți, să le umpli de viață în mijlocul acestor tineri. Stai liniștit. Bucură-te de bătrînețea ta.

★

Îndărătul unei tone de cereale mai mult la hectar, stă o framîntare constructivă de mari proporții. Stau specialiști, chimiști, ingineri agronomi, muncitori.

La Năvodari, se produc 12.000 tone de superfosfați.

Ce va fi peste cinci ani, în 1965 cînd, potrivit Directivelor Congresului, Năvodarii vor produce 150.000 tone?

Nu va fi o tonă mai mult la hectar. Vor fi tone, multe tone, mii de tone de cereale.

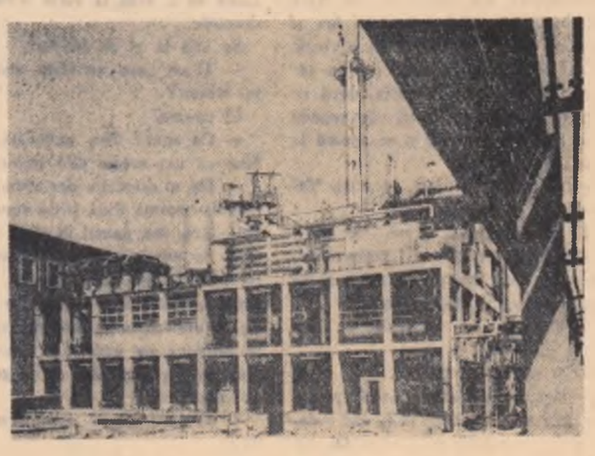

DESPĂRȚIRE

Nicolae VELEA

Seara, Fica nu-i spuse nimic lui Vilă, dar în purtarea ei era ceva nesigur și o oboseală încordată. Se ferea să se uite la el sau, dacă trebuia, îl privea cu o uitătură îngustată, cu pleoapele de sus căzute mult peste ochi. Poate de oboseală sau poate se temea că dacă l-ar fi privit descoperit, omul i-ar fi văzut în ochi ceva ce ea voia să ascundă.

Dar Vilă nu văzu nimic și-i da înainte cu întrebările și vorbele lui eiudate despre pământ, înstrăinîndu-se parcă înadins, cu bună știință, de Fica.

O singură dată s-a mai petrecut o întîmplare care, dacă ar fi fost împlinită, i-ar fi putut apropia...

Într-o seară ședeau și mîncau cînd îl auziră pe Toma Pardău strigînd la poartă. Ieși Fica. Toma o întrebă dacă Vilă e acasă că are o treabă cu el.

— E, da acu' servește masa, veni răspunsul femeii care intră, fără a-i da alte explicații, în casă. Avea necaz pe el. Odată, mai de mult, ea se dusese la lucru cu ziua la Toma și el în loc s-o trimeată la un loc cu toți oamenii pe care-i avea la muncă, la secerat, o trimise acasă să-i curețe privata. Și rîsese toată ziua de ea că-i put mîinile.

El avea acasă doi copii, foarte urîți și foarte proști: un băiat Ionel și o fată Sița, care, cunoscînd că în sat trec de proști, nu ieșeau din curte să-i tai. Stăteau în casă și se țineau de băutură. Ba umbla vorba că ar fi și trăind împreună. Cînd nu mai aveau ce bea, îl băteau pe bătrîn să stoarcă bani de la el, — dar de cînd nu mai avea pămînt — — Toma fusese chiabur — el nu prea mai avea de unde scoate bani. Acum, cînd daseră în copt cireșii de mai din dosul casei — care nu mai erau ai lui — Toma se apucase să-i culeagă furiș, noaptea și vindea cireșele la Costel Stînga, la Aprozar.

Fica bănuia că venise să-l cheme pe Vilă să-i ajute la cules. Nu-l lăsa să iasă pe el, temîndu-se că Vilă cu supușenia lui și cu grija de a nu supăra pe nimeni, s-ar fi lăsat înduplecat. De aceea cînd se auzi iar:

— U, mă Vilă, Vilă...

ieși tot ea.

— Auz, auz...

— Păi n-a mai isprăvit?

— N-a isprăvit, e d-abia la felul doi și să știi, continuă ea rărind vorbele, că dacă ai vreo treabă cu el, în seara asta nu poate. E obosit de la servit...

— Mă să fie al dracului, fu intrigat omul, îți fi dat și voi de dulce, v-ați fi boierit, ai?

— Ne-am boierit, de ce să nu ne boierim, ce nu e bine să te boierești? ce interesă Fica răutăcios. Și-i aruncă apoi batjocura cea mai cumplită cu putință:

— Auzii că se mărită Sița. Așa e, pe cine ia? Pardău plecă, înjurînd.

Fica intră înăuntru și-i explică scurt lui Vilă:

— Ce, ești băgat slugă la ei?

În aerul odăii vibra o încordare prietenoasă care, pentru a se împlini mai trebuia doar pusă în cuvinte. Vilă nu mai mînca, cocoloșea la nesfîrșit, în palmă, un bulz de mămăligă, căutînd, poate, cuvîntul care trebuia. Tocmai atunci însă, niște lapte pus la fiert pentru brînză se umflă și dădu peste marginile oalei. Și Vilă zise cu obiceiul lui nesuferit de a-și spune gîndul pînă la capăt:

— Vezi că s-a umflat laptele ăla de sfîrîie pe plită. Iese fum și să știi că înțarcă vaca. (Asta e credința, dacă dă laptele pe foc, vaca oprește laptele).

Femeia care așteptase atît, altceva, se supără:

— Da ce eu n-auz, sînt surdă? Ce, trebuie să-mi spui tu?

Și tot ce trebuia să fie, se risipi...

Din vreme în vreme mai călca pe la ei și Panaita. Citeodată se ducea la Vilă la M.A.T. Bea la rînd cu bărbații și cînd vreunul o întreba că de ce nu intră în colectivă, ea explica supărată așa:

— Te găsiși și tu torompoc Matei la foc, să întrebi... Am arătat eu pe detaliat cui trebuie, de ce nu intru. Îi întorcea spatele supărată, mai sorbea o înghițitură, apoi nu se îndura să nu explice mai departe:

— Am dantura stricată, asta e. Mie ca să mănînc îmi trebuie un conac — voi în răgazul ăsta mai dați o normă. M-au constatat și ai raionului că nu sînt bună de colectivă.

Arunca mîncîunile astea încredințată de ele și se făcea foc dacă nu era crezută.

Mai rău era dacă n-o lua nimeni în seamă. Atunci Panaita nu-și găsea locul și cînd, de pildă, careva vorbea de noul „Steag roșu" cumpărat de gospodărie, ea începea, luînd ca martor al uimirii ei pe vre-un om care bea mai la o parte:

— Păi dar, auziși, asta le trebuie lor acu'. Le pleznesc hambarele de bucate și le trebuie mașină. Le-o fi trebuind, de, îi îndreptățea ea, jucat, — ca să sperie ciorile de pe arătură.

Și cînd vedea că omul nu ia parte la răutățile ei, se adresa altuia. Cum lucrurile se repetau și aici, ea se mînia pe toți și le arunca vorbe fără noimă.

Se întorcea la Vilă și începea să-i vorbească lui. Vilă o asculta tăcut, văzîndu-și de lucru. Panaita se supăra și pe el și-l ocăra:

— Vilă, te pomenești că și tu... Să n-auz Vilă că faci cerere, că te bate dumnezeu și-ți iau și nevasta îndărăt. Vorba e vorbă, îi amintea ea legămîntul de la început.

Alteori se ducea acasă la Fica. O descînta și pe ea:

— Umblă cu simțiri cu Vilă, fată, intră-i în vorbă și cască ochii să nu ne prostească și să dea cerere, că rămînem pe drumuri.

Apoi își întesa desagii cu d-ale mîncării și pleca.

Și vizitele Panaitei sporeau bănuielile cu care Vilă și Fica se înconjurau de la o vreme. Ea le aducea în casă gîndul pămîntului. Și gîndul că doar el îi ține legați, se așeza între ei, îi depărta și-i înstrăina.

În casa lor era o liniște atentă și temătoare, vorbeau numai despre treburi sau „dă asta încoa", „du asta dincolo" și unul și altul temîndu-se să pomenească un cuvînt mai apropiat despre el sau despre celălalt. Asta ca nu cumva din cauza unei vorbe aruncată mai alături să fie silită o lămurire de care fugeau pentru că n-aveau încredere unul în altul, se simțeau depărtați de ceva de care de fapt nu erau vinovați ei.

Într-o zi Fica se duse la cooperativă să cumpere niște ață. Cînd i-o întinse, Tase gestionarul îi spuse:

— Avem și arnici bun de cusut farmece.

Îi făcu cu ochiul, îi prinse degetul mare de la mînă, i-l trosni și-i pîpăi fiecare încheietură. Fica ieși de acolo roșie de rușine și supărare. Pe șosea îl văzu pe Tudor Leca. Merse o vreme tăcută în urma lui apoi, deodată, i se alătură și izbucni:

— Dumneata ce crezi nea Tudore despre mine?

Pusese în întrebare atîta durere și chin, că după ce termină de zis, umerii i se aplecară în față, obosiți, brațele îi căzură moi și picioarele își domoliră mersul.

Aștepta cu inima strînsă răspunsul ca și cum o vorbă a lui Tudor ar fi deslegat totul. Ținea la părerea lui pentru că nu uitase cum, cu cîtva timp îndărăt, Tudor o lăudase Panaitei și o bătuse la cap s-o dea la ciclul doi după ce isprăvise patru clase.

Tudor însă tresări și, poate unde fusese luat pe neașteptate, răspunse rece:

— Ce vrei să cred?

Fica se supără nițel dar urmă tot așa de aprinsă și de copleșită:

— Cum ce vrei să crezi, dumneata n-auzi ce vorbește lumea? C-am intrat în gura lumii, nea Tudore, și pe nedrept am intrat, pentru închipuiri și pentru vorbele Tanței. Uite, să n-apuc eu să văz sfîntul soare mîine dimineață, dacă Milică s-a atins de mine.

Îi mai spuse că nu mai poate sta cu Vilă, el crede că ea l-a luat pentru pămînt și-i pomenește toată, ziua de avere, ba cîteodată de asta vorbește și în somn. După ce termină, Tudor o întrebă:

— Tu mai ții sau nu mai ții la Vilă? Vezi de te gîndește bine, să nu vorbească gura fără cap.

Fica tăcu o bucată, pe urmă răspunse liniștită:

— Să-ți spui drept nea Tudore, nu mai țin.

— Și n-ai ținut niciodată? o întrebă Tudor cam tăios.

— Ba la început, după ce ne-am luat, parcă prinsesem să am drag de el. Da acum de cînd cu banuielile lui, nu mai am neam. Cînd îl văz îmi vine să-mi pui o broboadă neagră pe cap și peste ochi și să nu mai auz și să nu știu nimic.

Mai merseră și apoi Tudor îi spuse înălțîndu-și și scuturîndu-și umerii:

— Nu știu ce-i fi crezînd tu. De... Eu aș zice să vă despărțiți... Ce să vă mai canoniți unul cu altul. Fica primi ideea fără să tresară — o avea și ea în minte — dar îl preveni încet, încurcată:

— Bine, da ce-o să zică lumea. Dacă acu' din astea chipuiri umblă atîtea vorbe. Da pe urmă?

Aici le tăie drumul Ion Plotogea cam afumat. Cu obiceiul lui de a se lua în furci cu toată lumea cînd era băut, el amenință cu degetul contrazicerea senin:

— Păi tocmai asta e nu e!

Tudor și Fica îi ocoliră făcuți. Cam prin dreptul centrului de lapte, Tudor se opri, își bătu buzunarele, scoase chibritul, dar observînd că țigara îi era aprinsă, îl băgă la loc în buzunar. Porniră și după vreo doi pași, el se opri iar:

— Uite, gheaceul are nevoie de un brigadier pomicol. Dacă-ți place aranjez eu cu ei să te înmeată la Argeș la profesională un an, să te califici. Tu cu clasele de la ciclu poți să îți piept la carte. Așa scapi de vorbe.

Fica nu-i răspunse.

Cînd ajunseră în dreptul sediului gheaceului, Tudor îi întinse mîna.

— Dă-mi răspunsul curînd. Acu du-te acasă și fii liniștită. Vezi să nu te pună naiba să faci vreo prostie.

Într-o dimineață, Vilă se trezi înaintea Ficăi.

În ziua aceea, Vilă a trăit celos ca în vis. Lui Mitu Plotogea care ceruse un dorobanț de isma, îi întinse pur și simplu o cinzeacă de apă din cazanașul pentru clătit.

Nici n-a știut pe unde s-au scurs ceasurile.

La un timp, cînd da să amurgească și M.A.T.-ul era gol, pe ușă intră Tudor Leca. Trase un scaun, se așeză și ceru o jum'ate de vin și măsline.

Pe Vilă îl încălzi brusc o oboseală liniștită și o sîrșeală cu după muncă multă. Simți că în seara asta o să se hotărască tot.

După ce îi puse înainte măslinele, Tudor șopti:

— Ia trage mă obloanele alea, că-i fi avînd și tu dreptul să închizi o dată mai devreme...

— Așa, încuviință tot el, după ce Vilă închise. Acu ia-ți un scaun și vino încoa' c-avem de vorbit.

Vilă, mai mult să se amăgească pe el însuși că credă că Tudor n-o să deschidă vorba de ce-i era lui frică, mai încercă o glumă, folosind un cuvînt care-i plăcea lui Leca:

— Ai să-mi pui vreo tematică, nea Tudore?

Dar celălalt tăcu timp lung, chinuitor pentru Vilă. Apoi începu încet, ca și cum ar fi urmat o vorbă începută mai înainte:

— ...că d-aia îți vine mă Vilă să plesnești de necaz cteodată, cînd vezi că tocmai ce trebuie să se întîmple, tocmai aia nu se întîmplă. De-o proba tu și Fica. Voi, de lovit v-ați fi lovit: tu băiat bun, muncitor, ea fată bună, la locul ei. E, cine, cui i-ar fi dat prin cap c-o să sfîrșească așa?...

— Ce să se sfîrșească, nea Tudore? se ruga, speriat, Vilă.

Tudor îi privi uimit, repetă întrebarea ca s-o înțeleagă mai bine și lăsă apoi să-i curgă vorbele blînd:

— Păi n-ai ce-i face mă Vilă, s-a terminat, îți spui eu ție că s-a terminat. Sau, na, așa nu mai merge...

Apoi își urmă, sărind gîndurile lui.

— Și să zici c-ar fi fost vreo tîrîtură c-așa-i, merge acu buhu în sat. Draci! C-o știu cum le știu, de mică. S-a mai înhăitat și cu madam Cocean asta. Ce cap îi fi avut și tu cînd ai primit-o în casă, nu știu... De la ea i se trag atîtea șorbe c-ar fi...

— Nu, nu e, reteză Vilă cu o liniște mare ca și cum ar fi fost vorba de ceva care nu-l mai privea.

Tudor o luă de bună și întrebă la fel ca și cum ar fi discutat o chestiune interesantă dar încheiată, indiferentă.

— Mă da' cum moartea o fi ajuns ea să nu mai ție la tine?

— ?...

Întrebarea îl impuse ascuțit pe Vilă, avu un spasm, picioarele i se ridicară de la pămînt și cînd le coborî, unul din ele căzu pe pantoful lui Tudor ca și cum i-ar fi făcut semn să tacă.

Acesta se mură:

— Ce e, mă?

Vilă desfăcu dezarmat brațele, atinse un pahar și-l aruncă jos.

Tudor nu luă în seamă faptul și-și desfășură mai departe, netulburat, părerile.

— Vilă, eu știi ce cred c-a fost? Precis nu sînt, așa cred. Am auzit de ce condiții ți-a ridicat Panaita cu pămîntul. D-asta nici n-am vrut să te dovedesc atunci, după ușă... Bine, mi-era și peste mînă și nici nu eram indicat — ai fi crezut pe urmă că te-am strîns cu ușa și ai dat cererea fortat. Fica o fi avut de la începutul începutului gîndul că a fost dată după tine silit. Și s-a ținut mai la o parte. Sau tu îi fi crezut că ea te-a luat pentru pămînt... ca să nu iasă din porunca măsii... Nu știu, tu îi fi știind mai bine. Da între voi doi s-a pus pămîntul și v-a chinuit. Cam asta e, cam aici vreau eu să bat... Acu fă și tu la un fel, că e bolnavă socoteala. Deslușește-o. Făceți ceva, altminteri ajungeți dracu de risul lumii.

Vilă îl ascuta țeapăn, drept, cu umerii împinși în sus, cum stau oamenii pe care tocmai i-a lovit ceva în cap.

Cînd Tudor Leca dădu să plece, Vilă îl opri cu voce groasă, poate unde tăcuse atît.

— Stai o țîră, nea Tudore, și scoase un registru, de sub tejghea. Uite ce e, eu cu M.A.T.-ul nu pot vedea și de pămînt și de Fica de cînd cu... nu-i mai calcă piciorul pe loc, de a ajuns ca vai de capul lui. Mi-au spus-o și de la Sfat, e paraginâ. Așa că... Eu făcusem cererea de mai-nainte, da m-am tot dat după una, după alta și n-am dus-o. Ți-o dau acu dumitale că eu zilele astea sînt prins cu un inventar și n-am cum trece la sediu...

O scoase din registru și o întinse.

Acasă, Vilă mîncă tihnit și după asta îi zise, într-o doară, Ficăi care spăla vasele:

— Nu-ți spusei... am dat cerere la colectiv.

Femeia se răsuci, arsă:

— Cum?

Vilă repetă și observă că ea, cu toate că mai avea vase de clătit, nu le mai clătea. Se spăla pe mîini. Apoi începu să le șteargă îndelung, cu spatele la el:

După un timp, veni aproape și-i spuse smucit, de-i zvîcnea trupul la fiecare cuvînt:

— Vilă, eu plec la mama.

Pe Vilă îl lovi o bănuială dar n-o primi.

— Ce te-o fi găsit, ce ai?

— Plec la mama, nu mă mai întorc...

— Păi acu le găsiși la crucea nopții... O fi dormind și ea, nu vrea Vilă să înțeleagă nimic ca să-și păzească liniștea.

Fica ședea în fața lui, neliniștită, ștergîndu-se fără rost, pe mîini.

— Vilă, chema ea apoi ceva din om, poate înțelegere, poate altceva... eu nu mai am drag de tine...

— Am mai auzit-o, nu se poate, se căzni Vilă mai departe, chiar spunînd prostii, să nu priceapă. Nu se poate, cine ți-a spus fie, cine ți-a spus minciuna asta?

— Vilă, îl mai chema femeia înțelegîndu-i durerea și aparîndu-se de ea, întorcînd motivul plecării pe altă parte, mi-a zis mama, știi doar, că dacă dai pămîntul nu mă mai lasă la tine.

— A, așa e, ai dreptate. Bine, du-te, acceptă Vilă, absent.

Fica începu să-și adune din lucruri și să le pună într-un paner și în cufăr. Cînd desprindea niște servete de pe perete, Vilă se interesă cu voce albă, liniștit:

— Carevasăzică te duci la mă-ta.

Durerea îi cotropea parcă fiecare mădular în parte și n-ajunsese, mai avea mult pînă s-ajungă, sus, la minte și să fie înțeleasă. Și Vilă căuta cît putea s-o întîrzie.

Cînd Fica termină și vru să plece, el o invită prietenos să mai stea, de ce se grăbește așa?

Fica se supuse.

— Carevasăzică pleci la mă-ta, făcu Vilă iar, neobăsător.

— Plec, da nu stau nici la ea, mă duc la școală, la Arges.

— Bine, așa e bine, aprobă el.

Apoi la fel:

— Și te măriți cu Milică?

Fica nu răspunse.

— Bine, așa e bine, așa e mai bine să știi, încuviință el ca și cum femeia ar fi dat vreun răspuns (de fapt Vilă n-auzea, nu mai vrea s-audă nimic).

Apoi tăcu. Fica tocmai se gîndea să se ridice cînd glasul lui Vilă zvîcni acum parcă mai înfiorat, dar tot venit de departe.

— Știi, tu Fico, cînd am prins eu întîiași dată drag de tine? Nu știi? Stai să-ți spui eu. Să fi avut tu vreo 10 ani, eu vreo 13. Era p-imprejurul Sînpetrului. Se dase drumul la islaz de curînd și vedeam de vite la Lacu Popii. Ne jucam d-a morku și tu făceai pe moarta...

Era un joc ciudat între copiii între 10 și 14—15 ani, în care intra, întrucîtva, și o tulburare a simțurilor. Unul din ei făcea pe mortul și se așternea țeapăn la pămînt. Ceilalți îl împodobeau cu flori, îl aoleau cu tot tipicul și la urmă treceau pe rînd și-l sărutau pe gură. Cînd Fica făcuse atunci pe moarta și venise rîndul lui Vilă s-o sărute, el, cine știe ce l-o fi apucat, îi prinsese buza de jos între dinți și strînsese. Fata deschise ochii și de uimire nici nu putuse să țipe. Au stat cîteva clipe, ochi în ochi, ea cu fața în sus, el mai la o parte, cu brațul peste ea, năuciți de prezența a ceva nedeslușit de care apoi le fusese rușine să mai vorbească. Și Fica uitase.

— Am vrut eu să-ți spui mai de mult asta da cum s-a făcut, că n-am avut cum, venea vorba de altele, de treburi. Dar dacă tu tot ai uitat... îi păru rău lui Vilă...

— Da, ia să vedem, mai încercă el, de asta îți mai aduci aminte... Era cu un an înainte de a ne lua, toamna, într-o duminică s-a dat bal la școală peste riu. Eu te-am poftit să dansăm. Am jucat noi ce-am jucat da cum s-a brodit că aveam niște sandale mai mari cu două numere. Le împrumutasem nu mai știu bine de la cine. În mijlocul clasei era un cui cu muchea ieșită din podea și mi s-a prins o sanda în el. M-am povîrnit peste tine de era să cădem. Pe urmă nu mai puteam s-o scot, sandaua, și jucam tot într-un loc și băteam doar din dreptul. După ce s-a isprăvit jocul și a început altul, eu te-am poftit iar și tu ai zis că acu joc valvîrtej cu fata asta. Și ai luat-o pe una de lîngă tine. De ce-i fi adăugat tu și val-vîrtej, nu știu. Mai ții minte? o rugă Vilă.

Fica stătu puțin nehotărîtă.

— Țiu, asta țiu, parc-a fost ieri. Eram cu Maria lui Pițurcă. Țiu, țiu...

După felul cum repeta, Vilă ghici că ea nu ținuse minte nici asta și zicea așa ca să nu-l întristeze mai rău pe el.

— În lunea ce-a venit, urmă el așezat, pus pe povestit, ca să scape de gîndurile dușmănoase pe care le presimțea, — m-am dus la strîns de prune la Apostu. Ei, mă crezi tu pe mine Fică, că strîngeam prune doar cu dreapta, stînga o țineam strînsă că în ea ținusem palma ta și mirosea a izmă. Tu, se vede, îți frecaseși mîinile cu izmă înainte de bal și mirosul rămăsese în palma mea. Nu vream să-l pierd, d-asta o țineam închisă.

Fica parcă uitase să plece. Se uita buimăcită la Vilă și nu-i venea să creadă. Nu-l știuse așa. Îi păru bine, într-un fel ciudat, pentru el, nu pentru ea, că Vilă nu era așa cum și-l închipuise, sărac și rău la suflet. Și ochii ei avură iar pentru cîteva clipe zvîcnetul acela bucuros, din vremea fetiei cînd credea că totul se sprijină pe cumsecădenie și bunătate.

Ședeau unul în fața altuia, ocolindu-și privirile și mirîndu-se. Era ca și cum pînă acum ar fi stat — ea la o margine a viei și a pămîntului lui Vilă iar el la altă margine și din depărtare nu se putuseră vedea bine. Și deodată pămîntul s-a scuturat, n-a mai fost, marginile lui s-au apropiat și ei s-au pomenit alături. S-au văzut întregi, prima dată și s-au minunat unul de altul. Și tocmai acum cînd trebuiau să se știe mai bine, să se bucure unul de altul, — ei nu mai voiau, își fereau ochii. Era prea tîrziu.

Fica tresări deodată, puse mîna pe cufăr și paner, neliniștită, de parcă împotrivindu-se, cu iuțeala asta, la ceva care începea s-o împiedice să plece.

— Păi eu mă duc Vilă, rămîi cu bine...

— Așa e, du-te, încuviință Vilă fără să se ridice, parcă temîndu-se că dacă s-ar fi ridicat ar fi întîlnit undeva sus, în aer, înțelegerea durerii de care se păzea.

A stat multă vreme amorțit, cu capul căzut în piept. Puteai crede că picotează. Pe urmă s-au petrecut niște lucruri de care el nu și-a putut aminti niciodată decît ca prin ceață.

Totul a plecat de la faptul că a ridicat capul și ochii lui au întîlnit dungile late, albe, unde fuseră prinse șervetele Ficăi. Dungile astea au început deodată să se bulbuce, să facă valuri, valuri și albul lor s-a năpustit în ochii lui Vilă și l-au năucit. Odaia a început să se clatine, să se rotească și dungile albe au început să se plimbe pe toți pereții, în lung, în lat, de-a curmezișul.

Apoi pe ele s-au ivit tivurile negre și subțiri ale șervetelor care au început să joace și ele și pe urmă s-au adunat și au închipuit fața Ficăi. Fica era tristă și el căuta s-o îmbuneze zicîndu-i: „E bine așa, las' că e bine, îți spui eu ție că e bine". Îi vorbea pătimaș, sufocîndu-se, gîndindu-se că de fapt nu e bine și el o minte, spune așa nu ca s-o împace pe ea, să se liniștească pe el.

Apoi odaia a stat din jocul ei și toate au venit la locul lor. Vilă a văzut atunci ceea ce n-a mai văzut niciodată în viața lui: ceva pe care el îl numea în gîndurile lui — aerul odăii. S-a uitat la masă, la scaun, la dulap, la pat și a fost lovit de înfățișarea aceea iscoditoare și nerușinată pe care o au obiectele care, deși sînt de față la dureri mari, rămîn nepăsătoare și batjocoritoare. Vilă se mînie pe ele, luă un scaun în vîrful bocancului și-l izbi de-l trimise pînă în peretele celălalt unde scaunul găsi ceasul și-l fărîmă. În odaie se făcu o liniște mare, apăsătoare și lui Vilă îi fu frică. Era o spaimă nedeslușită pe care o simțea în mîini și în picioare și Vilă, ca s-o risipească, simți nevoia să atingă, să mîngîie ceva, să simtă un lucru tare, în palme. Se ridică, începu să pîpăie pereții, apoi dulapul, apoi vasele... Pînă ajunse la cuier. Luă fiecare haină în palmă și o mîngîie cu palmele. Se opri la un jerseu aspru, de lînă, vopsit în negru. Era al Ficăi, îl uitase. Vilă nu știa că e al ei, el nu vedea nimic. Dar cînd îl apropie de față simți în nări mirosul cunoscut de nădușală al femeii. Atunci înțelegerea a ceea ce petrecuse în seara aceea pe care Vilă căutase s-o amîne, nu-l mai iertă, se năpusti dușmănoasă asupra lui și Vilă pricepu tot. Sfîșie în bucăți jerseul și începu să blesteme aproape urlînd. Nu spunea pe cine blestemă, dar se gîndea la pămînt.

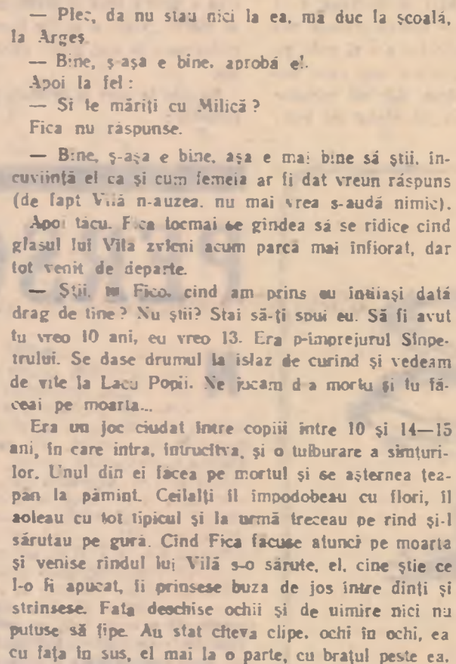

Desene de TIA PELTZ

Fragment de nuvelă

Adrian MUNȚIU

DRUMURI SPRE TINEREȚE

(Jurnal liric)

Întîlnire cu dimineții

Muncitorilor de la întreprinderile chimice „Nicolae Teclu" din Copșa-Mică...

Se scuturară nooptea în arbori la fund...
Ce plin e pămîntul de ploi și fecund!
Vibrînd dimineții spre noi ca o cupă
Atît de subțiri sînt că stau să se rupă.
Le simt cum ne tremură ude pe buze
Asemeni tăcerii în mări și meduze
Ah, fetelor, fetelor, vreau să insemn
Dimineții cu zidorii în piatră și lemn
Și vreau cu dulgherii din schele să fur
Un poem îmbătat de tării și azur.
Ah, fetelor, fetelor, blonde și brune,
Dimineții voastre au gust de alune!
Și larg risipite din zări în cuptoare
Fring nori de metan și linții de soare.
Ah, fetelor, fetelor, dimineții-acum
Au gust de migdale, de zinc și de fum
Au gust de metale ce ard și se coc
Troznind încleștate cu șerpii de foc.
Și cît sînt de pline oici și de grale
Dimineții mele, dimineții mele!

Prietenii mei sînt pretutindeni

Prietenii mei sînt pretutindeni ca apele și ca vîntul,
Ca norii ce sfîșie toamna și ning,
Îi strig dintre flăcări, îi văd, îi ating,
În vasul de lut ce-l ascunde pămîntul.

Îi văd în beton și în visele lor,
În toamna aceasta de alb și aramă.
În piatră vulturii și-au retezat un zbor
Și zborul acesta din piatră-mă cheamă.

Mă cheamă nouă meșteri mari și cu Manole tecze,
Mă cheamă din străzi și în ei mă închid,
Eu cred în legenda cu aripi ce trece
Din oameni și lut, în lumină și zid.

Și cred în rotunda și roșie clipă
Ce-mi zboară din ornic spre oameni, spre zări,
În nouă mea suplă și largă aripă
Ce-mi poartă cîntarea spre noi depărtări.

SERGIU FĂRCĂȘAN

Gyula-baci

Gyula-baci stă pe pod. Podul trebuie să sară în aer. Peste douăzeci de minute.

Se aud bubuituri. E cald. Canonada a început adineaurea, din spatele lanțului de dealuri. Rîul, atît de senin de obicei, aici s-a încăpățînat, s-a răsucit în toate direcțiile, șade lăbărțat, cu maluri înalte. Podul e destul de mare. În fața orășelului — dealuri: de acolo a început canonada. O să le vină greu să se retragă pe aici. Podul trebuie să sară în aer, în ultima clipă. Dacă nemții află că podul nu mai este, se retrag pe cealaltă șosea. În ultima clipă trebuie să se pomenească fără pod și cu ceilalți în spate.

Iarăși bubuie. Lîngă pod — cîteva cadavre de nemți. Niște romîni și niște sîrbi, veniți tocmai de la Arad, au avut aici o luptă. Nemții au fost uciși. Nimeni n-a mai avut timp să-i ridice. Acum însă, vine grosul lor: dacă găsesc podul întreg, trec peste el și pe urmă îl aruncă în aer. Iar rușii și romînii, pe unde o să mai treacă? Dacă nemții află că podul a sărit, se retrag pe șoseaua cealaltă. Totul depinde de pod.

Iar Gyula-baci stă pe pod. Podul trebuie să sară în aer. Nici douăzeci de minute n-au mai rămas.

Gyula-baci își îndeasă șapca pe ochi; soarele ăsta te orbește. Iar el ar vrea să vadă; vrea să se uite dacă mai iese sau mai intră cineva la gura minei; vrea să zărească măcar o bucată din coșul făbricuței; vrea, mai ales, să-și vadă casa. E așezată chiar la începutul orășelului, lîngă pod, cărămizi în roș și galben, cutia nouă de scrisori, un gărduleț verde — citise el despre război, dar nu și-a închipuit că o să ajungă pînă la gărduleț. Că podul sub care-o iubise prima oară pe Roji o să devină punct strategic și că el, Gyula, o să... Cum să-ți închipui că Ianoș o să moară așa cum a murit? Iacă, toți fug din orășel: cu cărucioare pitice încărcate vîrf, cu landouri de copil, cu geamantane în spinare, și femeile chiar cu coșuri de tîrguială; uite-i cum fug toți: se apropie nemții și poate honvezii și p-ormă rușii și poate romînii și cine știe cît o să se bată, pe unde și ce-o să mai rămînă din orășel și ce-o să fie pe urmă. Primarul cu nevastă-sa au fugit de mult, uite-o pe Kati, femeia lor de serviciu, fata bătrînă, cum începe să fugă ca nebuna cu cărucior fără copil, îndesat cu boarfe. A fost bun la ceva și căruciorul pe care l-a cumpărat primarul, chiar dacă nevastă-sa nu i-a făcut nici un copil. Se aud bubuituri, oamenii se strigă unii pe alții, se înghiontesc, se îmbrățișează, și soarele îi stoarce; sînt muiați de frică, se strigă unii pe alții, și se uită cu coada ochiului peste pod, acolo, încă departe, unde se vede fum, dacă nu cumva li se pare. Iar soarele arde ca în fiecare zi, cîmpia tot frumos miroase, căsuțele — întregi; numai oamenii tot fug, forfotesc.

Gyula nu stă ascuns; știe că acum nu mai are cine să-l oprească. Au fugit și oamenii primarului, a fugit și șeful jandarmeriei. Pe partizanii ăia n-a mai avut cine să-i aresteze, i-au arestat de-a dreptul nemții. La Gyula a ajuns un bilețel — știe el cum, dar nu vrea să spună — l-a luat, l-a citit. Era în romînește și-n ungurește. Gyula știe că nu era nici un ungur printre ei, numa' sîrbi și romîni, da' se vede că l-a scris vreun romîn, că ăștia știu la fel de bine și ungurește. A scris, cum să se arunce podul în aer și cînd trebuie.

Podul trebuie să sară. Acu' vreo 15 ani Gyula a fost artificier în mină, p-ormă n-a mai putut din cauza reumatismului. Da' mai știe și el măcar atîta lucru: să arunce un pod în aer, să-l arunce curat și frumos, cum se cuvine. O să-l arunce. P-ormă, poate îi și orășelul distrus. Ce să-i faci... Însă, dacă aruncă podul în aer, ăștia nu mai au cum să treacă spre orășel. Gyula-baci stă pe pod, se gîndește mereu, privește atent.

Iată, din casa lor iese Marika, cumnată-sa, văduva, și ține de mînuță pe Lonți a ei. Dar ce face? Uite, o lasă pe Lonți lîngă geamantan, la gărduleț, și vine încoace, spre pod. De ce nu pleacă, de ce nu pleacă mai iute, de ce vine încoace? Și oamenii o ciocnesc din fugă, și ea merge, tot vine spre pod. Se întoarce? nu, a vrut numai să vadă ce face Lonți. Lonți șade, liniștită. Iar Marika, văduva... da' lui Gyula nu-i vine să-i spună văduvă, prea de curînd s-a întîmplat totul, dar așa e la război, oamenii mor iute... Marika vine spre pod, s-a ciocnit de un om pe care nici nu-l mai recunoaște, și acum începe să fugă, e destul de aproape, uite, are fața udă, sudoare, lacrimi, și pare foarte ciudată rochia ei neagră, e ciudat că păstrează doliu, acum, cînd toată lumea stă să moară. Ianoș al ei o fi murit, dar acum e vorba de toți. Și strigă, strigă încă înainte de-a ajuns lîngă el: Gyula, Gyula, vino!

— Gyula, țipă ea cînd s-a mai apropiat, Gyula, doar n-o să rămîi aici?! Ianoș a murit; cu cine să fug eu și Lonți? Gyula, haide, vino!

Gyula-baci e lac de sudoare sub haina de piele; o așteaptă pe Marika, iată, a pășit și ea pe pod. Podul trebuie să sară în aer. Peste vreo 17 minute. Gyula se uită la ceas.

— Marika, ți-am spus să fugi cu Borkevy. Borkevy o să aibă grijă de voi. Vă ajung iute din urmă.

— Borkevy a plecat, zice ea și se lasă cu fruntea udă pe haina de piele a lui Gyula-baci, cea mai scumpă haină a lui. Ianoș a murit, aici ne așteaptă moartea. Dacă rămîi aici, o să mori, Gyula. Și cu cine să rămînă Lonți? Cu mine? Cum o s-o cresc? Haide, Gyula, nu ne lăsa!

— Borkevy nu a plecat. Mă tot uit la casă, nu l-am văzut ieșind. Am vorbit cu el. O să aibe grijă de voi. Vă ajung din urmă.

Și tocmai cînd spune Gyula-baci asta, iată că apare în stradă și Borkevy, contramaistrul, cu umerii lați încărcați de două geamantane. În urmă vine nevastă-sa și soră-sa și cei doi copii.

— Borkevy! strigă Gyula-baci. Altădată, de la distanța asta, l-ar fi auzit, — dar toată lumea strigă acum, și bubuiturile parcă-s mai aproape și oamenii sînt speriați, că bubuiturile i-au luat pe neașteptate, adineaurea au început, iar oamenii-s obosiți încă înainte de-a fi fugit și se strigă unii pe alții — și Borkevy nu aude.

— Borkevy! mai strigă Gyula-baci, dar Borkevy nu aude.

Uite-te însă, Borkevy a văzut-o pe Lonți singură, și lasă jos un geamantan și se apleacă lîngă gura lui Lonți și Lonți parcă plînge și-i spune ceva și Borkevy întoarce capul și se uită spre pod — podul trebuie să sară în aer peste 15 minute — și încărcat cum e, cu un geamantan în spate, uită să-l arunce și fuge spre Gyula-baci și spre Marika. E voinic, fuge iute. Marika plînge pe umărul lui Gyula-baci și Borkevy a și ajuns la pod — (patrusprezece minute). Acum orășelul s-a și golit pe jumătate; strigătele-s mai rare, bubuiturile mai dese, dar nu miroase a praf de pușcă, că vîntul nu bate, nu aduce mirosul, e cald tare, destul de frumos miroase cîmpia, azi din coșul fabricii n-a mai ieșit fum, miroase frumos. Paisprezece minute.

Borkevy s-a oprit, cu umerii largi înconvoiați sub geamantan și stă încruntat și-l privește cu ochi negri și rugători, ca un cîine credincios:

— Gyula-baci, de 15 ani lucrăm împreună, de 10 ani sîntem vecini și o dată nu ți-am ieșit din cuvînt. Toată lumea te respectă, pentru toți ești un unchi, ești baci. Aici e viața ta, cu noi. Cu Marika, nevasta lui Ianoș. Fratele tău a murit, Marika e singură cu Lonți. Eu mă țin de cuvînt, o să am grijă de ele, da' nu faci bine, Gyula-baci! Haide, baci, vino cu noi!

Așa zice Borkevy, gîfiind îngrijorat, și privește îndărăt spre orășel: ai lui stau liniștiți pe bagaje, și-l așteaptă; e liniște, strada e aproape pustie, și asta e mai înfricoșător decît înainte.

— Vino!

Dar Gyula-baci strînge din fălci; o șuviță de păr alb i-a ieșit de sub șapcă și s-a lipit năclăită pe frunte; s-a îmbrăcat prea gros pentru căldura asta, să aibe ceva pe el dacă mai scapă cu viață. Dă șuvița deoparte, se șterge, își înfundă iar șapca; soarele e nemilos, vîntul nu bate. Se uită la Borkevy, dar ochii parcă privesc prin el:

— Nu se poate. Am treabă aici. Hai, plecați mai iute, nu mai e timp! Vă ajung din urmă. Borkevy, ți-am spus: ai grijă de ele — și o arătă pe Marika.

— Gyula-baci, se apropie nemții, poate și honvezii noștri, și cine știe ce o să fie în orășel. Mai bine ai grijă de Marika și de Lonți, că asta-i totul în viață și lasă-i pe bolunzi să se bată peste capul nostru. Ai ridicat bilețelul ăla și o să fie rău. Nu te gîndi la romîni, gîndește-te la Lonți a lui Ianoș. Așa a fost și în 1919, și cînd a spînzurat pe comuniști, nimeni n-a putut să ne scape. O să mori, Gyula!

— Borkevy — zice Gyula fără mînie și privește undeva departe — tu ai mare noroc că n-ai ridicat tu bilețelul ăla, că ai doi copii, și dacă ridicai tu bilețelul ăla, ai fi rămas aici în locul meu, că ești muncitor și nu cred un cuvînt din ce-ai spus, că știi și tu ce înseamnă comunimus și ți-ar place și ție o republică proletară roșie.

— N-aș fi rămas! zice Borkevy, zău n-aș fi rămas!

— Bine, zice Gyula, ai dreptate. În douăsprezece minute podul trebuie să sară în aer, da' ai dreptate și vin cu voi, uite, ia tu biletul romînilor ăia și rupe-l.

Borkevy nu vrea să ia biletul, pălește cît e el de voinic, se uită în jos.

— Eu n-am copii, zice Gyula. Marika e tînără încă și frumoasă, o să se mărite, viața o să fie bună. Dacă podul sare în aer, poate salvăm orașul.

Se uită la ceas și deodată țipă poruncitor:

— Hai, plecați!

Marika îl zgîlțîie o clipă, da' el și-a proptit privirile pe gărdulețul verde, și zîmbește: Lonți, de departe, i-a făcut un semn cu mîna.

— Haide... zice el și rămîne ca o stană.

Marika izbucnește în plîns și pleacă cu Borkevy. Merge încet, plînge, se codește... se întoarce și dă fuga îndărăt pînă la Gyula, care tot țeapăn stă:

— Ți-am adus, poate o să ai noroc — și scoate un pachețel de la sîn, privește în jos, e rușinată.

El întinde mîna, știe dinainte că e brînză d-aia cu unt și cu ceapă și cu chimion și cu boia și cu mărar — niște cherezet, cum îi place lui, și i se pare că-i vine să plîngă, și-și șterge de sudoare colțul ochiului și cînd își ridică privirea, vede că Marika s-a îndepărtat cu Borkevy, acum bubuie mai tare, și ei încep să fugă.

Zece minute. Gyula-baci e liniștit, așa a fost o viață întreagă, așezat, liniștit, respectat de toată lumea, punctual... Acum... dar așa e cu războiul ăsta. Înalță din umeri, îi întoarce orașului spatele, străzile pustii îi fac rău, se așează pe o piatră mare de lîngă pod, pune alături pachețelul cu senviciuri. N-are rost să se uite la ceas, mai e puțin. Își pipăie a șaptea oară buzunarele: bricheta e acolo, tot acolo sînt chibriturile de rezervă, două cutii, în buzunare diferite; va avea cu ce să dea foc, e om punctual, ordonat, ceasul îi merge bine, treaba o să fie bine făcută, trotilul așteaptă dedesubt, bine pitit, are și un binoclu că poate îi prinde bine să vadă pe unde să fugă. Nu degeaba a muncit atîtea ore să potrivească încărcătura între bolovanii stîlpilor, să fie și cît mai jos, și într-un loc uscat, să fie îndesată multă piatră, ca să aibe forță explozivă mai mare, fitilul să fie ascuns, ca să nu-l vadă nimeni, dar nici să nu fie înăbușit, să poată să ardă. Dacă ar cădea acum o bombă pe pod? poate sare totul în aer. Hai mai bine să mîncăm; asta liniștește întotdeauna. Treaba e destul de simplă: jumătate de oră după ce încep bubuiturile într-un fel anumit, podul să sară în aer. Bubuitul acela a început acum 21 de minute; podul va sări peste nouă.

Ce-a fost asta?

Gyula-baci.

Se întoarce, înfiorat, disperat. Lonți e în fața lui și rîde.

— Gyula baci, am venit să te iau. Nu are cine să ducă patefonul.

Lonți are tot părul numai inele blonde și are ochi verzi, cu un fel de picățele însorite și rîde frumos: parcă e zina cîmpiei, cu floricele multe, sălbatice, cu miros proaspăt. Totuși, un pic de vînt bate, fumul de pușcă parcă pișcă la nări, acum bubuie tare, podul a început să tremure.

— Pleacă! răcnește Gyula, înălțînd un pumn teribil și, deschizîndu-și palma, o lovește pe Lonți cea mică în obraz, — pleacă, pleacă! pleacă! — și-l vede departe pe Borkevy cum se întoarce în fugă s-o ia. Gyula ia copilul în brațe și începe să fugă cu el în întîmpinarea lui Borkevy. Lonți, lovită, s-a ținut să nu plîngă, da' tot plînge, însă izbutește să vorbească:

— Nu vreau fără tine. Gyula-baci, bate-mă, că nu mi-e frică de tine și nu vreau să plec fără tine!

El e numai o apă și-ar lovi-o de supărare și-ar săruta-o și oftează ușurat c-a dus-o departe de pod și i-o dă lui Borkevy și ea nu mai poate să se țină de plîns, și bufnește tare de tot în plîns, atît de tare că fumul, deși rar, îl face să lăcrămeze și pe Gyula-baci.

Fuge îndărăt spre pod — încă opt minute, bine că a început să bată o leacă de vînt, mai răcorește, ba aduce fum, ba îl gonește. Soarele e fierbinte, fața lui Lonți dogorea și lacrimile ei parcă l-au usturat; e fum, și dinspre cîmpie abia de mai răzbate un miros ușor, dacă nu cumva e doar o amintire.

Gyula, ai rămas singur. Odihnește-te o clipă, o să ai nevoie. Arde soarele, nici nu m-am despărțit bine și mi-e dor de ai mei. Ia vezi, ai toate la tine, da, le am, oare nu ai uitat nimic, nu, nu am uitat nimic; am bricheta, chibriturile, ceasul și nu mai e mult. Ciudat cum ai rămas aici singur din tot orașul, trebuia să rămîi, cam tîrziu ți-ai adus aminte să faci și tu o treabă contra ăstora, da' a murit Ianoș și au murit atîția că bătrînii au ajuns la preț și-mi pare rău de pod, da' o să-l arunc în aer. Romînii ăia, și sîrbii, au avut încredere în tine, au știut că podul o să sară în aer — așa și-au făcut socoteala, și au avut dreptate. Eu am încredere în Borkevy, știu că o să aibă grijă de ele. Ăia au avut încredere în mine. Altfel n-am fi oameni, și nu-mi pare rău că am rămas aici lîngă pod.

Desen de V. SAVONEA

Scoală! Ia pachetul cu tine, că au început să sară schije — să nu-mi intre în brînză. Așa, bagă-te iute sub pod, hai, că apa nu e adîncă, mai te răcorești; ioi! iarăși m-am împiedicat de un blestemat de bolovan, da' nu se poate să fie tot ăla de care mi-am scrîntit piciorul, prima oară cînd m-am iubit cu Roji, ascunși aici sub pod. Uite fitilul alb cu verde. Cît e ceasul? Da? atunci să mai așteapt puțin. Lonți plîngea tare, da' nu te mai gîndi la asta, îndeasă bine piatra asta: cînd o să sară în aer, o să sară bine, că nici dracu' nu poate să mai desfacă pietrele astea, trotilul e bine închis. Hm, ai putea să dai foc, durează două minute pînă arde la capăt, cam scurt, da' în două minute poate să te pocnească la picior vreun bolovan — și te pomenești că tocmai cînd trec nemții podul, sare în aer. Nu se mai aprinde blestemata asta de brichetă, e bine că mi-am luat chibrituri, e foarte bine.

Aprind? aprinde! am aprins, repede afară arde explodează două minute ia binoclul cît timp o fi trecut nu te uita la ceas că pierzi timp, mai repede afară ce se vede în zare, uite-te bine!

Rușii! romînii! judecă încet și sigur, da' mai iute: deci au tăiat retragerea nemților sau vor să o taie, deci au nevoie de pod dacă deci podul nu mai trebuie să sară, dar trecut treizeci de secunde, e o nebunie, nu te duce, oh, bolovanul, mai iute, că flacăra a dispărut în crăpătură, sare în aer! sărim! — calm, fii calm, scoate iute pietrele să găsești flacăra, mă dor mîinile, mai repede, îmi tremură mîinile opintește-te, trebuie, cît timp mai e nu te uita, repede mai repede sînge din mîini din degete, sărim! sărim! calm, dacă sare înainte de vreme? am ajuns la jumătate mai am timp să fug poate un minut nu ai voie să fugi mă așteaptă Lonți nu mai pot nu, nu trebuie să sară în aer fă să nu sară dar mai repede sînge mult și e cald.

Să mor, să se termine odată! cît mai e cît mai e pietre tari dor mîinile flacăra aleargă prinde-o cred că ajunge cred că explodează trebuie repede, grăbește-te nu mai pot.

Mai ai cîteva clipe mai ai cîțiva bolovani Gyula nu-l lăsa să sară acum cu tine timp să fugi n-ai scoate pietrele unghiile tare ce se aude cred că vin genîștii lor cerceteze podul trage, trage tare haide, Gyula, dă-i! aruncă bolovanul ăla n-o să mor, nu sare, haide că nu sare haide gata aproape gata — a ajuns? nu încă, haide, uite-o, uite flacăra, stropește scuipă rupe atenție explozibil rupe!... — L-am rupt, bravo Gyula-baci bravo bravo trăiesc, uite genîștii, somații, o să înțeleagă tot, arată-le fitilul rupt.

★

Fumul fuge fugărit de vînt. În urma lui culorile prind pe rînd să rîdă, cer cald, dealuri verzi-cafenii, căsuțele roșii, galbene, cutia nouă de scrisori, gardul. Mirosul de flori multe dintr-odată. Pămîntul mai bubuie ușor: copil speriat, a adormit dar mai hohotește prin somn. O să-i treacă pămîntului, o să trăim bine.

Soarele s-a mai domolit, renaște totul, viața există mai departe, e totul ca un cîntec pe care l-ai uitat, dar nu l-ai uitat de tot și revine din ce în ce mai tare odată cu tihna care te pătrunde, odată cu firele înțepătoare ale ierbii, odată cu căldura imblînzită. Gyula baci stă întins pe iarbă, se uită cum trec trupele sovietice și romînești, se gîndește la comunimsus și mănîncă piine cu cherezet și din cînd în cînd salută cu șapca și cu părul alb pe care i-l flutură vîntul de cîte ori scoate șapca. Gyula-baci mănîncă, zîmbește, gustă odihna. Cît timp a trecut? Timpul trece ușor, cum vrea și cum îi place lui, nu-l mai socotește nimeni.

Ar fi bine să mă scol totuși, Lonți și Marika și Borkevy nu pot să fie departe, am spus că îi ajung iute din urmă și o să-i ajung și o să ne întoarcem în orășelul nostru neatins.

Vîntul foșnește ușor, bine că bate, mai ne răcorește. Apa curge la vale. Bubuiturile au încetat, cîmpia e liniștită, așteaptă să fie lucrată.

*) Din volumul „Al patrulea zid", în pregătire la E.S.P.L.A.

Dragoș VICOL

Poartă maramureșană

Am văzut-o-ntr-un amurg, gîrbovită, dărăpănată :
se deschidea să poată trece la țintirim,
într-un car impodobit cu zdrențe, o fată
mîncată de bube... Feri, doamne!... Amin!

Cineva-ncrustase pe stîlpi niște cruci strîmbe,
niște cruci triste, -negrite de vifor și ploi.
Și mi s-a părut deodată că din convoiul de umbre
nici unul dintre oameni n-a mai venit înapoi...

Iar poarta se închise încet sub plumbul tomnatic.
Oare cît a trecut de-atunci pînă azi?
Gutinul cită frunză-o fi scuturat, de jăratic?
Iar Țibleșul cît o fi buciumat peste brazi?

Poartă maramureșană, poartă maramureșană,
cine ți-a dres streașina, semeție cine ți-a dat?
Cine ți-a tămăduit crucile vechi ca o rană,
cu semne noi cine te-a-ncrustat?

Îți deschizi brațele-ntîmpinînd piinea pămîntului
încărcată în care cu grîu și porumb dolofan.
Stau în amurg și ascult fluierul vîntului
lîngă-ncrustăturile tale : o seceră, o floare, un ciocan...

PERSONALITATEA TINERILOR POEȚI

Niciodată în decursul istoriei sale, poporului nostru nu i-au fost oferite perspective atît de vaste de afirmare a excepționalelor sale însușiri. În ritmul trepidant, entuziasmant, al revoluției culturale, oamenilor muncii, adevăraților creatori de valori materiale și spirituale, li se deschide drum spre cîmpul larg al culturii naționale și universale. Așa cum se sublinia în Raportul C.C. al P.M.R., prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de-al III-lea Congres al Partidului, **„muncitorii, țăranii, tineretul, manifestă o mare sete de carte, de cunoștințe de frumos. Partidul și statul nostru desfășoară o muncă vastă pentru a transforma cultura într-un bun al tuturor, alocă mari fonduri pentru dezvoltarea bazei materiale, a activității culturale".**

Poezia noastră nouă, prin cele mai de seamă creații ale ei, s-a dovedit a fi o avuție a întregului popor. Ea se inspiră nemijlocit din munca, din viața și visurile constructorilor socialismului și se adresează lor. Cu alte cuvinte, ea nu se **dăruiește ci se restituie poporului.** E limpede că orice vers compus în afara acestei concepții e străin de adevărata artă.

Creatorii frumosului nu au dreptul și nici nu pot să facă abstracție de faptul că opera lor se plămădește în mijlocul realității vii, contemporane. Această contopire cu actualitatea conferă poeziei darul unei reale originalități. Viața noastră e atît de bogată în fapte inedite, în jurul nostru sînt atîția oameni noi, încît e peste putință ca acei care o trăiesc cu adevărată pasiune să nu descopere aspecte încă nevalorificate de literatură, mijloace poetice noi. Pe de altă parte, revoluția culturală crează condițiile unei dezvoltări multilaterale ale personalității umane. Umanismul socialist înseamnă tocmai această desăvîrșire a calităților creatoare ale omului.

De aceea în poezia noastră tînără, cititorul poate deslușì cu ușurință timbrul propriu al poeților. Nu ne referim la cei care s-au afirmat cu cîțiva ani în urmă, la Al. Andrițoiu, Ion Brad, Tiberiu Utan, Aurel Rău, Ion Horea, Aurel Gurghianu, Ștefan Iureș, Cezar Drăgoi. Nici măcar la cei care, deși ceva mai tineri, și-au găsit de pe acum un drum al lor: Gh. Tomozei, Niculae Stoian, Nichita Stănescu, Mihai Negulescu, Florin Mihai Petrescu, Aurora Contescu, Miron Scorobete, Leonida Neamțu. Ci la cei ale căror nume au apărut și mai de curînd, cu un an-doi în urmă, nefiind încă prea cunoscute nici măcar tuturor criticilor literari.

Curentele decadente făceau mare caz (și e suficient să răsfoim revistele editate de puzderia de **isme** din occident, ca să ne dăm seama că scandalul n-a încetat) de așa-zisa „originalitate" a „copiilor-minune" produși de ele. Adevărul e că se poate face o experiență la îndemîna oricui; încercați să distingeți „poeziile" elucubrante ale unui emul al cutărui curent hipermodernist de cele compuse de un confrate al său, încadrat în același curent. Sau în altul. N-are importanță. Chiar după îndelungate exerciții, ele sînt imposibil de deosebit. Discipolii merg pînă la imitarea fidelă nu numai a procedeelor „poetice" ale șefului școlii, ci și a gesturilor, ticurilor, îmbrăcămintii, tunsorii sale. Iată ce se numește „originalitate".

Personalitatea tinerilor poeți din țara noastră se formează în cadrul luptei pasionate pentru nimicirea resturilor vechiului, pentru afirmarea tot mai puternică a unei conștiințe noi. Parcurgînd paginile revistelor sau ale unor culegeri literare tipărite în diverse orașe de provincie, vom întîlni cîteva exemple venite în sprijinul celor afirmate mai sus.

Spre sfîrșitul anului trecut, la Suceava, apărea o culegere literară intitulată **Țara de Sus.** Pe lîngă alte numeroase versuri valoroase, rețineau în mod deosebit atenția cele semnate de Ion Cringuleanu. Tînărul poet sucevean publica un ciclu mai amplu, făcînd posibilă schițarea unei aprecieri mai exacte. Asemeni multor poeți din generația sa, Ion Cringuleanu prezintă opoziția dramatică dintre zilele amare ale copilăriei și adolescența scăldată în soare. Pentru el, copilăria **„era uneori visătoare / era uneori suavă / ca un mugur de salce / lîngă mal de Suceavă".** Războiul se năpustește, sălbatec, incendiind pădurile și ucigînd copilăria. Viziunea aceasta tragică a copilăriei preschimbate într-un coșmar nu este, însă, nota dominantă a poetului. Un optimism juvenil, viguros, o încredere nelimitată în viitor, transformă tragismul într-o realitate a trecutului înmormîntat pentru totdeauna. Astăzi, prin glasul copiilor care-și trăiesc din plin anii dintîi, poetul aude însuși glasul copilăriei sale risipite. Astfel încît la el accentele dureroase nu ating niciodată registrul cel mai grav. Ion Cringuleanu crede în misiunea mîinilor generației sale, care **„alină / mingîie, sînt calde, / știu lanțuri și cătușe să sfarme, / construiesc pentru oameni palatele albe".** Din această conștiință decurge în mod natural optimismul poetului, tendința sa de a ocoli încleștările și sfîșierile anilor de demult. La cei douăzeci de ani ai săi pe care îi cîntă, el simte **„larg deschise geamurile toate"** și viitorul așezat căpătîi. Înclinat spre descoperirea simbolurilor vieții noi, spre sublinierea caracteristicului printr-o imagine sugestivă, el caută modalități noi de expresie, ca în poemul **Revedere,** unde berzele se rotesc nedumerite pe lîngă schelele care schimbă întregul peisaj. Imaginea e grațioasă. Aici, însă, se ivește și primejdia care-l pîndește pe Ion Cringuleanu: aceea de a folosi cu orice preț imaginea originală, riscînd să umbrească ideea. Așa se întîmplă în poemul **Trec tractoriștii,** în care viziunea belșugului adus de tractoare se șterge sub aglomerarea imagistică: **„Nordul Moldovei e o filarmonică vastă: / în care simfonia tractoarelor crește; / în urma concertului, / cîmpia rămîne cu brazdele proaspăt desprinse, / așezate ca solzii de pește".** Care e, oare, legătura logică dintre concert și solzi?

De altfel, într-un poem izbutit cum e **Partidului,** Ion Cringuleanu își autodefinește strădania de a cînta **„pe strune de nimeni sunate".**

Un alt tînar poet a cărui personalitate a și început să se deseneze cu precizie, este Adrian Munțiu. Versurile sale se impun printr-o concentrare deosebită, printr-o forță expresivă care depășește nivelul obișnuit al vîrstei. De altminteri, poetul s-a remarcat, încă de la cele dintîi versuri, ca un temperament puternic conturat. Intensitatea emoției sale se traduce printr-o viziune plastică, realizată în contraste puternice, de gravură în alb-negru. Adrian Munțiu e înzestrat cu simțul tragicului, integrînd crimele odioase ale fascismului într-o atmosferă halucinantă, înspăimîntătoare. Versurile care anunță răzbunarea dreaptă a popoarelor sînt de o vigoare care merită subliniată: **„Pumnale de jar / vi se rotesc arzînd în măruntaie / și viermi cu pliscuri de erete / se desmorțesc în cărnurile voastre putrede".** Această imagine, lucrată în linii împrumutate parcă din gravura lui Dürer, această concentrare și cruzime a expresiei sînt definitorii pentru o latură a poeziei lui Munțiu.

Cînd trece la tratarea tematicii de actualitate, tînărul poet dă încă impresia că nu a aruncat definitiv păturile grele ale tragismului. Versurile care tind să abordeze contemporaneitatea se mențin încă la afirmații generale după care ar fi imposibil să se judece exact trăsăturile personalității sale. E limpede că lipsește o experiență mai bogată de viață. Versuri ca **„Și trec și trec armate de flăcări și de slavă / În inimi stele roșii, În chipuri sărbători"** nu pot da imaginea exactă a participării personale a poetului la bucuria poporului său. Pentru rezolvarea acestei serioase carențe, e necesar ca poetul să își intensifice încercările de cunoaștere aprofundată a vieții. Așa cum arăta tovarășul Emil Bodnăraș în cuvîntarea sa la Congres, **„cunoașterea / temeinică a vieții, participarea nemijlocită a creatorilor la activitatea social-politică, constituie condiții principale pentru elaborarea unor opere de valoare care să se bucure de prețuirea întregului popor".**

Unul dintre poeții tinerei generații care dovedesc că s-au apropiat cu mai multă îndrăzneală de realitatea contemporană e hunedoreana Ana Șoit. Și ea a publicat relativ multe versuri în decursul ultimului an, înlesnind o apreciere mai completă. Versurile sale se disting printr-o mare simplitate, printr-o emoție mărturisită direct, într-un limbaj sobru. Dragostea ei pentru pămîntul natal, pentru viața lui cea nouă, se tălmăcește în strofe al căror lirism limpede impresionează: **„Ești mai presus de-o dragoste de om / N-am drept să te iubesc numai atît. / Întreabă rădăcina unui pom / Cum își iubește țărna ei și cît!"** (Aici).

Dorul năvalnic de viață, de frumos, dragostea pentru peisajul minier, pentru oamenii pe care îi cîntă formează trăsătura specifică a Anei Șoit. Poeta are evidente calități epice; simplitatea, evitarea artificiilor de prisos, sînt factorii care garantează reușita în acest gen dificil. De aceea, poemul închinat lui Filimon Sîrbu și **Balada minerească,** plină de prospețime, par a fi printre piesele cele mai izbutite ale sale. Deocamdată, însă, ea nu găsește întotdeauna echilibrul între expresia simplă și imaginea amplă, sugestivă. Versurile Anei Șoit cad, de aceea, uneori în prozaism **(„I-s ochii luminați și fața, / De-o bucurie tinerească, / Pe cînd fugarul negru zboară / Și depărtări încep să crească").** Alteori, emoția autentică e înlocuită cu emfaza, frîngînd firul ideii **(„Urmele tale trăiesc în culcușul mugurilor, în inimă și-n primăvară, / în iarbă și-n potire!").** Fără îndoială că poeta mai are de remediat și unele facilități în rezolvarea rimelor, și în legarea mai logică a imaginior între ele. Dar prezența vie a oamenilor Văii Jiului în versurile sale, patosul cu care înalță slavă țării noi, revelează în Ana Șoit o poetă autentică. Conștiința sensului înalt al vieții, al tinereții, izvor de energie, se cristalizează în versuri care mărturisesc recunoștința față de Partidul care i-a dăruit aceste zile minunate: **„M-am prăbușit cumva? Iar mă ridic, / De arde-n mine-un foc adevărat... / De nu, pe omu-acesta de nimic, / Strivească-l viața! Nu-i nici un păcat!".** Credința gravă în misiunea militantă a poetului încheie în ea o trăsătură cu adevărat prețioasă.

Fără îndoială că la această sumară analiză s-ar putea adăuga numele altor tineri poeți talentați, înzestrați cu o viziune clară asupra vieții noastre, dornici să lupte cu toată forța versului lor pentru afirmarea nouului. Dar (și poate că sîntem subiectivi) cei trei poeți asupra cărora am zăbovit aici, ni s-au părut exemplele cele mai concludente, în stare să demonstreze că și în generația cea mai tînără se pot defini cu precizie cîteva talente cu timbru specific, personal. Cu toate stîngăciile inerente debutului, ei se afirmă ca adevărați creatori capabili să exprime cu mijloace proprii, ideile și sentimentele care-i frămîntă în fața avîntului țării. Pentru că ei înșiși sînt un produs al acestui fără precedent avînt revoluționar.

Dan Grigorescu

A 15-a ANIVERSARE a REPUBLICII POPULARE DEMOCRATE COREENE

Ten Don U

Se malul rîului Suson

Pe-un țărm străin căzu, rănit de moarte,
Lin, soarele, în ochii lui, apuse.
El doarme-acum — și vede-n vis, departe,
Sub ceru-albastru, riurile ruse.
Suspină tainic vîntul monoton,
Pe malul trist al rîului Suson.

Cu glas de mamă, — ca un vers șoptit
La leagănul copilăriei blînde, —
Au început adormitor să-i cînte
Apele Mării de la Răsărit.
Corăbii trec și pașnicul lor zvon,
Ca fluierele cîntă pe Suson.

Doar douăzeci de ani avea... Ucis,
S-a logodit cu moartea, la ponton.
De-ar fi trăit — o fată de pe Don
I-ar fi trimis scrisori de dor și vis.
Le-ar fi citit cu glasul lui molcom,
Pe malu-nmiresmatului Suson.

Treizeci și cinci de ani ar avea azi
Și-ar fi putut de mult să fie tată.
Micuța Tania, rumenă-n obraz,
L-ar aștepta în poartă citeodată.
I-ar povesti, stînd seara în balcon,
De țara-nmiresmatului Suson.

El totul a pierdut. În bătălie,
S-a cununat cu noaptea și abisul.
Dar mi-a lăsat, drept moștenire, mie :
Dragostea, tinerețea lui, și visul.
În inimă îl port, medalion,
Pe cel căzut în lupte la Suson.

Trec anii-n zbor. Ca mîine voi fi tată,
Și cînd am să mă-ntorc de la uzină,
Tania, rîzînd cu fața-mbujorată,
Mă va întîmpina ca o lumină.
Și seara îi voi povesti-n balcon,
De tînărul căzut pentru Suson.

El a venit cu alții într-o vară
Cînd lanurile-ngălbeneau pe grîu
Și-a apărat de-a dușmanului gheară
Rîul Suson și malurile lui
Aci s-a prăbușit, lîngă ponton
Pe malul vechi al rîului Suson.

Adesea, cu inima fierbinte
Și fruntea grea de gînduri mă opresc,
Și-nfiorat de aducerile-aminte
Citesc pe piatră numele rusesc.
Și pînă-n miezul vremii va da svon
De străjă-s celui mort pentru Suson.

În românește de H. GRAMESCU

Veranica Porumbacu

AMINTIRI COREENE

Au trecut mai bine de doi ani de cînd simțeam sub talpă țărîna Coreei. A trecut vreme de cînd mă înfiora frumusețea mării de răsărit, mă cutremurau pădurile de ruine dimprejurul orașului Hanun și mă uimeau forța și ritmul reconstrucției. A trecut cîtăva vreme de cînd m-am despărțit de familia unui contrate coreean, care m-a rugat să-i dau copilului său un nume românesc. Și din cîte i-am înșirat, l-a ales, pentru concreția asiatică, pe Ion. Finul meu Kim Ion avea doi ani cînd își agăța lîngă mîine brațele lui învesmîntate în portul clasic al vîrstei cu mînecuțe în culori curcubeee, cu ale costumului coreean pe care scriitorii din Phenian l-au trimis în dar ființei mele.

În anii ce s-au scurs de la despărțire, Kim Ion a ieșit din hainele de atunci, după cum și fusta pînă la pămînt a copilei mele îi ajunge azi la genunchi. În anii aceștia, satul întreg, unde tractoarele au luat locul plugului, îl strigă de atunci pe feciorul lui Kim, numai pe numele lui nou : de atunci Phenianul a cîștigat într-adevăr aspectul unei capitale, fabrici noi s-au ridicat, de pe porțile cărora ies mașini-unelte și camioane, țesături și medicamente ; construcții mari au populat orașele arse ; țara tămîmeților înșiși își cicatrizează cumplitele răni.

Dar tot în acești ani s-au mai întîmplat, în peninsula în formă de iepure, fapte de care se leagă direct însemnările și amintirile mele. Simțeam nu odată că, în Coreea, orice bucurie se trăiește îndoit, dar și orice durere e de două ori grea ; o singură țară, un singur popor, trăiește o viață anormală, împărțită în două, printr-o graniță arbitrară.

Am fost doar la paralela 38. Știam ce înseamnă pentru prietenii mei. Am fost. Am văzut cu ochii mei peste ce pămînt încercat zboară porumbeii la Pamunjon, am auzit ce se petrece dincolo de bariera între cele două părți ale unei unice țări, ce apăsare sufletească, dar și ce ură mocnește, în sud, împotriva ocupanților yankei și a păpușilor autohtone în solda lor. Poate de aceea am urmărit, cu căldura unui prieten apropiat al poporului care m-a găzduit în casa lui atît de încercată, evenimentele din Coreea. Poate de aceea am privit ca o victorie a noastră alungarea lui Li Sîn Man și întinderea valului de lupte populare din Seul.

Știrile din ziar nu sînt pentru mine simple cifre statistice, ființă formă și culoare. Le văd cu ochii poetei Sin Gin Sun, secați de plîns pentru familia pierdută în Sud. Le văd prin pînzeniștul de lacrimi al necunoscutelor din Vonsan care-mi arătau cu durere frumusețile mariitime în ramă de sîrmă ghimpată (căci ruinele încă împînzesc țărmul) și care-și petreceau concediul într-una din pustiile insule de pădure scăpată din marea de iîăcări. Le văd cu ochii senini ai inginerului Li Su Ghil, care, învățînd în Republica Populară Romînă silvicultura, va ocroti pădurile renăscute ale patriei lui. Le văd cu ochii lui An Son Hi, creatoarea de dansuri noi în Coreea veche. Le văd cu certitudinea maturii a otțerului de serviciu de la paralela 38, care cuprindea cu un gest larg al mîinii Nordul și Sudul : „Într-o zi, nu peste mult, vom fi o singură țară, țara dimineților liniștite. Absurdul va lua sfîrșit și sfîrșitul acesta va fi abia începutul !"

NOTE DE DRUM

PRIN POLONIA PRIETENĂ

Cu cinci luni de zile în urmă mă aflam pe străzile Varșoviei renăscute, în prima mea plimbare prin străvechiul oraș. Ceea ce atrage în primul rînd atenția vizitatorilor este ritmul impresionant al reconstrucției capitalei poloneze, ritmul său socialist de redresare. Străzi și cartiere întregi, doborîte de hitleriști la pămînt, au reapărut intacte. Tot ceea ce a fost dărîmat în noaptea valpurgică a ocupației fasciste s-a înălțat din nou în lumina orbitoare a zilei, cu o semeție îndreptățită, izvorîtă din încrederea poporului polonez în trăinicia viitorului său. Arterele principale ale orașului piețele sale istorice au fost reclădite așa cum au fost, inclusiv patina cenușie a veacurilor, reconstituită printr-o formulă tehnică în care sentimentele calde de patriotism trebuie să fi ocupat o pondere însemnată. Alături de vechile clădiri care au reapărut, trezite parcă dintr-un somn greu și apăsător, s-au ridicat noile cartiere muncitorești legate de vechile edificii prin amănunte de stil dar opunînd în același timp acestora prospețimea și aerul lor zvelt, contemporan. Imobilele sobre de pe Nowy-Swiat, strada principală a orașului, sînt întrecute în monumentalitate de casele noi, vesele din cartierul Muranow. Nu departe de pitorescul străzilor comerciale vechi din cartierul Praga se înalță zidurile unei noi fabrici de confecții, a unui mare combinat poligrafic. Varșovia își lecuiește rănile războiului, transformîndu-se într-un oraș socialist care, respectînd monumentele trecutului își creează propria sa arhitectură inserită.

*

Cîteva zile mai tîrziu aveam să întîlnesc, într-o grupare mai plastică, întrecerea dintre arta secolelor trecute și operele urbanistică socialiste, la Krakovia, acest oraș-muzeu de o frumusețe memorabilă. Am vizitat cu un justificat interes fosta capitală a dinaștilor tiranice, începînd cu sălile din Wawel și terminînd cu contemplarea icusturilor policrome în lemn de tei ale meșterului Wit Stwosz. Am auzit la amiaza sunetele de trîmbița ale paznicului din clopotnița de la „Sf. Maria", am ascultat legenda care „explica" asimetria celor două turnuri ale acestui edificiu, am dat de mîncare porumbeilor din piața orașului și am privit de la înălțimea ferestrelor „sălii capetelor" din Wawel întregul oraș învăluit într-o ceață ușoară, străvezie, ca într-o stampă de epocă. Apoi, în numai zece minute, am parcurs cu mașina drumul pînă la Nowa Huta, orașul siderurgic care a crescut în jurul monumentalului combinat. La cîteva sute de metri distanță de vechea cetate feudală cu frumusețea sa rece și sumbră, s-a dezvoltat o surîzătoare așezare modernă, cu blocuri ample în contururi inedite și cu o contaminantă sete de senînătate. Culorile magice utilizate de Wit Stwosz în sec. XV par să fi evadat din altarul catedralei Sf. Maria pentru a se risipi în vrăe printre spațiile verzi ale Nowa Huttei, întîmpinînd în combinații cromatice superbe semnalele luminoase ale cuptoarelor marilor oțelării.

Am stat de vorbă la Nowa Hutta cu muncitori și tehnicieni dintre sutele și miile de specialiști formați în anii construcției socialiste. Unul dintre ei ne-a mimat cu haz expresia stupidă a unor oameni de afaceri englezi veniți să vîndă, la prețuri fabuloase, insalații pe care constructorii polonezi le realizează într-un mod cu mult mai economic, cu ajutorul prietenilor sovietici. Seara am asistat la unul dintre spectacolele Teatrului Popular din Nowa Hutta, teatru cu renume mondial, condus de Kristina Skuszanka. Pe scenă s-a desfășurat, într-un joc realist, discret și emoționant, dramatizarea romanului lui Steinbeck „Oameni și șoareci". În viziunea regizorală a acestui teatru de bună ținută artistică, accentul a fost pus pe visurile iluzorii de fericire ale eroilor lamentabili ai dramei. În sala teatrului, pe stradă, în blocurile moderne și în sălile luminate ale combinatului se urzeau în aceeași clipă nenumărate visuri și proiecte care se alimentau din siguranța împlinirii lor.

*

După ce am trecut prin barăcile groazei, prin muzeul de sînge al demenței fasciste, nimic nu mi s-a părut mai îngrozitor la Oswiecim (Auschwitz) decît minciuna calmă, scrisă cu litere egale, ferme, la intrarea în acest oribil infern al degradării umane : „Arbeit macht frei", „Munca te face liber". Ce minte diabolică a putut zămisli această perfidie fără seamăn care așeza două cuvinte sfinte : „muncă" și „libertate" la trecerea către cel mai odios tărîm al sclaviei și umilinței ? Nu, nu intenționez să descriu încă o dată ororile de neconceput care sînt trădate de fiecare urmă lăsată de călăi între sîrmele ghimpate ale acestui loc blestemat. Aș vrea să notez aci, aș vrea să pot însemna exact expresia fețelor tuturor celor care vizitează azi „fabrica de moarte" de la Oswiecim. Am stat zece minute lîngă poarta de ieșire a fostului lagăr și am scrutat privirile celor ce VĂZUSERA. Aceleași sclipiri tăioase, aceeași durere mioloasă, aceeași decizie mută am citit-o în ochii tuturor. „Niciodată! Nu trebuie să se mai repete niciodată!". Femeia care ne-a condus este unul dintre puținii supraviețuitori. A fost învățătoare în orășelul apropiat, unde șade și astăzi. Am condus-o cu mașina aproape de casă. O aștepta familia. Are nepoți la școală și cînd vorbește de ei, surîde cu încredere viitorului.

Casa învățătorilor din Varșovia

*

Ne-am întîlnit în interiorul „artist" al unui romancier din Wroclaw cu cîțiva oameni de litere din oraș. Un bărbat înalt, cu fața arsă de vînturi, ne-a dăruit cîte un volumaș subțire de versuri. Mieczyslaw Miszewski face parte dintr-o familie de țărani munteni de lîngă Zakopane, cîntă lucrurile simple care-l înconjoară și este un maestru neîntrecut în tăierea artistică a hîrtiei din care scoate horbote colorate în motive folclorice de o mare frumusețe. Cu el și cu ceilalți am încins o discuție înflăcărată despre literatură și despre teatru. Am schimbat informații despre mișcarea literară din cele două țări, am criticat în unison o montare interesantă dar discutabilă a „Hoților" lui Schiller la teatrul local și am băut o excelentă cafea concentrată.

Cînd am părăsit micul apartament boem, simțeam cu toții dorința de a ne cunoaște mai bine. Întîlnirea aceasta fără ceremonial, îmi revine, nu știu de ce, mereu în minte, cînd mă gîndesc la Polonia prietenă.

*

La cîteva sute de metri de portul orașului Gdansk se află locul în care au căzut primele proiectile, primele focuri ucigătoare ale celui de al doilea război mondial. Aci s-a desfășurat rezistența disperată a două companii de grăniceri polonezi, care s-au opus înamicului fascist vreme de 24 de zile. Apoi Gdanskului i s-au pus lanțuri la mîini și bătrînul oraș maritim a cunoscut zilele grele ale rușinii și ale teroarei.

La toate acestea mă gîndeam într-o dimineață de ianuarie, invadată de un soare neașteptat de blînd. Mă aflam într-o barcă cu motor în largul Mării Baltice, de-a lungul litoralului polonez și priveam numărul mare de vapoare sosite din toate colțurile lumii, mișcarea vie a macaralelor și a șalupelor, zgomotul muzical al muncii pașnice. În după-amiaza aceleeași zile am admirat la șantierul naval din Gdansk vasul-petrolier de 18.000 tone în plină construcție și am luat cunoștință de planurile grandioase care privesc viitorul apropiat al acestui șantier.

Pe locurile care au primit primele lovituri ucigașe ale războiului demențial dezlănțuit de fasciști, crește viața nouă a Gdanskului liber, cu setea sa de lumină, de liniște, de fericire.

Peste tot în Polonia socialistă se vădesc semnele unei renașteri care va pune capăt pentru totdeauna urmărilor nefaste ale trecutului. Am observat, în vizita noastră prin Polonia, dragostea manifestă pentru culoare, pentru tonurile cromatice calde, luminoase. Casele și podurile, trenurile și firmele, hainele copiilor, bluzele femeilor, sclipesc în zeci de culori vii, salutînd bucuriile unei vieți noi.

V. Mîndra

Combinatul de sulf „Machow" de lîngă Tarnobrzeg

După consfătuirea cercurilor literare din București

În zilele de 8 și 9 iulie a avut loc consfătuirea cercurilor literare din orașul București. Atît referatul prezentat de tov. Moisin Dragomir, vicepreședinte al Consiliului local al Sindicatelor, cît și discuțiile purtate pe marginea lui, au scos în evidență o seamă de realizări ale celor peste 20 de cercuri literare din Capitală, precum și problemele care stau în fața sutelor de scriitori ce activează în cadrul acestor cercuri.

Lucrările consfătuirii s-au desfășurat într-un moment de mare însemnătate pentru cultura socialistă din țara noastră. Congresul al III-lea al Partidului a deschis poporului nostru muncitor perspective uriașe de dezvoltare. De pretutideni, de pe cuprinsul întregii țări, vin zilnic vești despre avîntul cu care în cele mai variate sectoare ale muncii constructive s-a răspuns sarcinilor trasate de Congres. Revoluția culturală se desfășoară într-un ritm la fel de viu, transformînd literatura, arta, știința într-un bun al întregului popor. În perspectiva aceasta vastă, deschisa țării noastre, creația literară devine un factor inseparabil de procesul general de transformare socialistă a societății.

În cursul consfătuirii s-a subliniat în mai multe rînduri importanța creșcîndă a activității cercurilor literare în cadrul mai larg al revoluției culturale din Republica noastră. Prin descoperirea și atragerea în cercurile literare a unui mare număr de talente, capabile să vorbească cu entuziasm despre munca lor zilnică în halele uzinelor, în ateliere, la catedră, în laboratoare, cercurile literare bucureștene au izbutit într-o măsură însemnată să reflecte aspecte importante ale operei de construcție socialistă.

A rezultat, ca un factor primordial, necesitatea de a se atrage în aceste cercuri și mai mulți muncitori înzestrați cu talent literar. Astfel, reflectarea vieții noastre de astăzi se va putea realiza într-o măsură mult mai mare. Eroismul adevărat al zilelor pe care le trăim, munca însuflețită, fără preget, a zecilor de mii de muncitori din uzinele și fabricile Bucureștiului, nu pot fi cunoscute mai profund de altcineva decît de cei care participă nemijlocit, zilnic, la acest efort minunat. Între membrii cercurilor literare se găsesc numeroși muncitori, oameni cărora marile probleme ale producției le sînt cunoscute. Dar, în afară de ei, mai sînt nenumărați alți oameni a căror viață se împletește zilnic cu viața uzinei, care pot vorbi cu competență și cu talent despre poezia inegalabilă a muncii. Spre ei trebuie să se îndrepte atenția conducerii cercurilor, precum și a Comisiei orășenești de îndrumare.

În aceeași direcție, spre industrie, spre viața complexă și interesantă a muncitorilor trebuie să-și îndrepte privirile și ceilalți membri ai cercului, profesori, funcționari, studenți. În jurul lor clocotește viața adevărată, oferind un izvor nesecat de inspirație. Din păcate, așa cum s-a văzut chiar în timpul consfătuirii, nu pentru toți tinerii începători în ale scrisului acest lucru apare cu limpezime. S-a exprimat, de pildă, părerea că ar fi necesar să se trimită cercurilor, la intervale regulate de timp, o tematică în care să se precizeze evenimentele mai importante, faptele vrednice să atragă luarea aminte a scriitorilor. O asemenea cerere dezvăluie nu numai o poziție falsă, ci și o concepție profund dăunătoare. Ea demonstrează încă o dată importanța îndrumării politico-ideologice a activității din cercuri.

O altă sarcină de mare însemnătate pentru cercurile literare o constituie necontenita creștere a măiestriei scriitorului. S-a dovedit, chiar în seminariile de creație care s-au desfășurat în cadrul lucrărilor consfătuirii, că ideile valoroase, interesante, sînt uneori umbrite de forma insuficient realizată. Versuri ale căror ritm șchioapătă, imagini ilogice, exprimări plate, toate dovedesc o muncă superficială asupra creației literare. Pe bună dreptate, s-a cerut prezentarea mai frecventă a unor referate amănunțite asupra problemelor meșteșugului literar propriu zis. Însă e limpede un lucru că oricît de competente și de detaliate ar fi aceste referate, ele nu pot rezolva în întregime problema. Singurii în stare să-i găsească cu adevărat soluția, sînt înșiși tinerii scriitori. Munca asiduă la manuscris, conștiinciozitatea profesională, sînt mijloace sigure și eficace de rezolvare. E inutil să amintim din nou exemplele marilor clasici ai literaturii noastre care au lăsat, în dosarele lor cu manuscrise, nenumărate variante ale aceleiași poezii, fiecare din ele reprezentînd un pas spre desăvîrșirea operei respective. Rostul comisiei de îndrumare a conducerilor cercurilor este de a cultiva acest spirit de muncă, de răspundere față de propria ta operă și de cititorii cărora te adresezi. Tînărul scriitor trebuie să cunoască tainele scrisului în aceeași măsură în care își cunoaște strungul, de pildă.

Din aceasta grabă de neînțeles provine și o altă lacună a activității literare a începătorilor în ale scrisului. Recunoaștem că e firească dorința de a-ți vedea publicate versurile, schițele, piesele de teatru în paginile revistelor sau ziarelor ori, eventual, chiar într-un volum. Doar nu scrii numai pentru un cerc de prieteni. Vrei să-ți fie ascultat cuvîntul de cît mai mulți oameni. Dar dacă dorința de publicare se transformă într-un scop în sine, primejdia care-l pîndește pe un asemenea tînăr condeier e cum nu se poate mai mare. Cenaclul e un laborator, un atelier de lucru. Pînă la afirmarea ta ca mare scriitor, drumul e lung. El cere muncă, muncă neobosită. Tinerii debutanți trebuie educați în spiritul unei munci asidue, conștiincioase, al unei necontenite apropieri de viață, condiții indispensabile pentru ca operele lor să devină cu adevărat publicabile.

Se impune ca în cadrul cercurilor literare să se adîncească munca de răspîndire a creațiilor valoroase ale literaturii noastre contemporane, ale literaturii sovietice. Lecturile comentate din operele marilor scriitori constituie lecții cu adevărat utile de măiestrie literară. Ele vor contribui la formarea și desăvîrșirea unei conștiințe noi a tinerilor scriitori. Exemplul semnificativ al unor mari scriitori și-au judecat întotdeauna scrisul, va îndruma în chip cum nu se poate mai fericit pe ucenicii literaturii.

Orientînd creația membrilor cercurilor literare spre tematica de mare actualitate, forurile care tutelează și conduc aceste cercuri vor putea pune în mod deosebit accentul pe alcătuirea unor programe izbutite pentru brigăzile artistice din întreprinderi. Munca dusă în sprijinul brigăzilor e instructivă, antrenantă, de un folos real atît pentru scriitori, cît și pentru muncitorii întreprinderii. Înfățișînd realizările colectivului fabricii, satirizînd rămînerile în urmă, tinerii scriitori pot contribui în mod direct, prin mijloace variate, la ridicarea nivelului producției. Aceasta înseamnă o primă afirmare în fața unui critic sever. Din păcate, așa cum a reieșit la recenta consfătuire, această latură însemnată a creației e tratată cu o insuficientă atenție. De aceea, e îmbucurătoare seriozitatea cu care unii membri ai cercurilor, prezenți la consfătuire, au ridicat problema necesității imediate a aprofundării acestei laturi a creației literare, încercînd chiar să definească trăsăturile proprii acestui gen nou.

Uneori activitatea cercurilor se rezumă la simple discuții pe marginea manuscriselor. Munca de îndrumare e încă insuficientă. Ea se desfășoară oarecum în virtutea inerției, pe linia unui empirism care nu răspunde de fel sarcinilor sporite ce stau în fața tuturor scriitorilor, indiferent de vîrstă. Un contact mai strîns cu scriitorii mai vîrstnici, întîlniri mai dese cu fruntașii scrisului nostru, ar reprezenta o experiență deosebit de rodnică. Uniunea Scriitorilor, prin Comisia orășănească de îndrumare, poate organiza asemenea întîlniri cu o oarecare periodicitate. Pe de altă parte s-ar cuveni ca redacțiile revistelor să manifeste o grijă mai atentă față de scrierile valoroase ale cercurilor literare. În paginile lor (și deci și în cele ale Luceafărului) își pot găsi loc mai des producții semnate de nume încă necunoscute, dar în care sclipește grăuntele prețios al talentului.

A ieșit la iveală încă un fapt. Discuțiile critice în jurul creațiilor din cercurile literare sînt, uneori, dezorganizate, fără să demonstreze strădania de a ajunge pînă în miezul operei respective. Ni s-a părut simptomatică întrebarea pusă de un participant la unul din seminariile consfătuirii : „Cum să facem critica poeziei ? Pe text ? Pe imagini ?" Nedumerirea sună ca o acuzație împotriva grijii insuficiente pentru înzestrarea membrilor cercurilor cu un aparat critic eficient. De aici a reieșit cu și mai multă claritate necesitatea unor lecții de estetica marxist-leninistă, a însușirii la un înalt nivel a ideologiei clasei muncitoare. Pierzînd din vedere esențialul, ideea centrală a operei literare, unii participanți manifestă o tendință ciudată de a analiza fiecare comparație în parte, căutînd să demonstreze că unele din ele prezintă un corespondent perfect între cei doi termeni. E știut, însă, că o „comparație perfectă" nu se poate imagina, că, în mod absolut fatal, cei doi termeni nu se pot substitui în întregime. Pe de altă parte, se ivește cîteodată primejdia contrară, înclinarea spre „scuzarea" scriitorului cu argumentul „și marii creatori au licențe poetice". Cele două tendințe sînt la fel de nepotrivite. Ele înlocuiesc adevărata critică profundă, substanțială, într-un cuvînt, principială, cu discuții sterile în jurul unor probleme nesemnificative. Din fericire, tonul general adoptat în cursul seminariilor a demonstrat că, în majoritatea lor, membrii cercurilor literare știu să judece creațiile colegilor lor, știu asupra căror aspecte ale operei să insiste cu precadere.

Faptul cel mai important, însă, reieșit din întreaga consfătuire a fost cel demonstrat de numărul mare de scrieri literare care oglindesc activitatea creatoare a clasei noastre muncitoare. Datorită proporției însemnate de tineri scriitori, legați direct de producție, problemele majore ale industriei își află un drum mai direct și mai sigur spre pagina de literatură.

Aici însă, în acest domeniu vast, se impun și cele mai numeroase sarcini de mare actualitate. Mai sînt multe uzine mari, case raionale de cultură, unități cooperatiste din București, în care cercul literar a rămas încă o formă necunoscută. În anii viitori Capitala noastră va deveni un oraș și mai frumos, cu o greutate specifică și mai mare în producția industrială a țării. Noi obiective industriale moderne, șantiere uriașe, teatre și localuri de cultură se vor ridica pe cuprinsul veșnic tînărului nostru oraș. Oamenii muncii au obținut de pe acum realizări minunate. Altele încă și mai impresionante vor fi obținute în curînd. Toate acestea așteaptă să fie înfățișate în pagini de autentică literatură. Comisia orășănească de îndrumare are datoria să îndrepte activitatea cercurilor literare spre reflectarea marilor transformări intervenite în viața Bucureștiului. Popularizarea sarcinilor puse de partid în fața literaturii, aprofundarea muncii ideologice și educative, intensificarea eforturilor de atingere a adevăratei maiestrii literare constituie îndatoriri de seamă ale Comisiei orășănești de îndrumare.

Lucrările recentei consfătuiri a cercurilor literare bucureștene au demonstrat că în rîndurile oamenilor muncii din Capitală sînt forțe suficiente, în stare să ducă la capăt aceste sarcini de mare importanță. Literatura noastră se poate îmbogăți cu noi talente, asupra cărora trebuie să se concentreze toată atenția.

D. G.

ATLAS LIRIC

NICOLAS GUILLEN

Privighetoarea cîntă pe muntele Turquino

Călători în tranzit, schimbați avionul spre mările visului!

— Da, domnule! Și, senor!
M-am născut în Cuba, departe,
La marginea unui cring de palmieri.
Da, sînt în tranzit. Merg la mine acasă.
Zahăr? Da, domnule.
Zahăr în inima mării.
— În inima mării? O mare de zahăr, pe semne?
— O mare.
— O mare de foi de tutun?
— Da, întocmai.
Un fum ce se-nalță din inima mării
Și veșnice valuri de soare...
— Dansați rumba?
— Nu, domnule,
Din păcate, nu știu s-o dansez.
— Cu engleza cum stați? Vorbiți englezește?
— Nu domnule! No, senor!
N-am izbutit s-o învăț niciodată.

Călători în tranzit, schimbați avionul spre mările visului!

★

Pe urmă, vin lacrimile, durerea.
Și viața își vede de drum, înainte,
Ca șingele care zvîcnește-n artere.
Și iată-mă-acasă.
Și ziua de mîine o văd cum mijește
În ziua de azi.

Adio, mister Wood, mister Taft.
Mister Magoon, adio.
Mister Linch, adio.
Mister Crowder, adio.
Mister Nixon, adio.
Mister Noapte și mister Măciucă,
Adio!
Pieriți
Și să nu vă mai văd niciodată,
Gloată de brute!

E foarte devreme: e timpul să scriu.
E tîrziu: zorii joacă-n fereastră,
Și fluviul zvîcnește în matca-i de piatră...
— Bună dimineața, Fidel!

★

Bună dimineața, drapel! Stemă, bună dimineața!
Palmier, săgeată-ngropată-n țărînă, bună dimineața.
Bună dimineața, profil de aramă, vultur bărbos
Cu mina-ncleștată pe spada speranței.
Bună dimineața, cremene aspră, talaz împietrit,
Piscuri înalte din Sierra Maestra.
Bună dimineața, mîinile mele, lingură, ceașcă de supă,
Casa, biroul și visele mele;
Bună dimineața orezului și porumbului,
Hainelor și sandalelor mele;
Bună dimineața cîmpului meu, manuscriselor mele,
Soarelui meu și șîngelui meu — în sfîrșit liber.
Bună dimineața, patria mea în costum de duminecă;
Bună dimineața, domnule,
Bună dimineața, vecină;
Bună dimineața, cioban de la munte, coborînd către viață
Bună dimineața, tinere de pe stradă,
Cîntec în marș, izbucnind odată cu zorile.
Bună dimineața, muncitori înarmați!
Bună dimineața, pușcă.
Bună dimineața, tractor.
Zahăr, bună dimineața.
Poeți, bună dimineața.
Bună dimineața, trecătoare alpină.
Parola este „Bună dimineața".
Bună dimineața, fecioare zvelte.
Neprihănite trestii de zahăr.
Cîntece, flamuri — bună dimineața.
Bună dimineața, pămînt al arterelor mele
Pumni încleștați ca un știulete de porumb.
Clopoței ai victoriei.

Ogorul adulmecă stropii de ploaie
O frunte neagră și o frunte blondă
De-aceiași lauri verzi încununate
Se pierd pe umede cărări de codru...

Văzduhul e albastru. Privighetoarea cîntă pe muntele Turquino.
— Bună dimineața, Fidel!

În romînește de DAN DEȘLIU

PABLO NERUDA

Libertate

Comoară-a Caraibelor, tu, spumă
peste ilustre glorii risipită,
voi țărmi înmiresmați de argint și aur
învăluiți parcă de nisipuri fine,
arhipelag al viselor ardente,
meleaguri de văpăi și susurate
castele de palmieri, rătăcitoare,
munți cu suave-arome de-ananas,
sonore insule, ce-n dans de vînturi
sînteți ca așteptatele logodnice:
oameni purtînd culoarea nopții
și-a lemnului, ochi înstelați de-a pururi,
statui dansînd în codri nesfîrșiți
cu valurile mării îndrăgite,
șolduri ca de șofran, păstrînd în ele
ritmul iubirii și-n culcuș de ramuri,
și sîni întunecați cuprinși de fumul
cu iz de iasomie din colibă,
piele din umbra nopții răsărite,
cocotieri ce-s dăruiți furtunii,
oameni sonori, cu sunet de chitare,
voi sărăcime-a insulei și-a țărmului,
oameni fără pămînt, copii în zdrențe,
și fete muzicale-n dans conduse
de o profundă tobă africană,
eroi obscuri din cafenii plantații,
și muncitori care-s robiți la trestii,
părinți ai zahărului, fii ai apei,
atleți ai sondelor și ai bananei,
o, Caraibe cu-orbitoare daruri,
o, mare de pămînt stropit cu sînge,
Antile, voi, de ceruri hărăzite
să fiți de om și diavol stăpînite,
Dar astăzi bate ceasul dintre ceasuri:
e ceasul despletitei aurori
și cel ce vrea lumina s-o sugrume
s-o prăbușì, cu viața retezată.
Și cînd vă spun că astăzi bate ceasul,
gîndesc la libertatea cucerită,
și știu că-n Cuba crește o sămînță
de mii de ori iubită și-așteptată:
sămînța demnității care-a fost
pînă acum, călcată în picioare.

În romînește de TOMA GHEORGHIU

POET ANONIM-CONGO

Lui Emanuel K.

Emanuele,
Mîinile tale ca ebenul de grele,
Sînt negre ca ura dușmanilor noștri.
La rănile tale, roșii, privești,
Ca la soarele-ncinsului ecuator.

Nu numai slovele proaspetei limbi părintești
Ți-ai învățat tu robitul popor.
Nici numai vagi socoteli.
Tu i-ai dat crezul nestrămutat,
În cuvîntul de șîngele tău luminat,
Emanuel.

Cuvîntul aprins, „libertate"
Trece din gură în gură, străbate
Prin noaptea pădurilor tale;
Bătaia tam-tamului
Ca pe-o chemare-l împarte
Departe.

O, libertate,
Cum te-ndrăgiră însetații mei frați,
Cei ce rupseră lanțul cu care am fost împilați.
Libertate...
Ce drept e să mori pentru ea
Ca și tine,
Emanuel.

În romînește de NICULAE STOIAN

UN REPORTAJ DE LUIS MAS MARTIN DESPRE

Cuba

IN DRUM SPRE TERITORIUL LIBER[1])

Sînt liber. Aproape nu-mi vine să cred că unde[va] în urmă au rămas cazematele [...] închisorii Castillo-de[l] [...]. Totuși, trebuie să fiu precaut. Dacă aș nimeri încă o dată acolo, n-aș ieși viu. Poliția lui Batista turbează de mînie. Trăim zile cînd detașamentele de represalii mișună pe toate drumurile, controlînd mașinile și actele călătorilor. Agenți de poliție se învîrtesc pe la toate colțurile străzilor. De aceea îmbarcarea în autobuz la La Terminale e legată de riscuri. Am fost nevoit să mă duc la marginea orașului, să iau autobuzul de la o stație mai puțin populată. La ora douăsprezece noaptea, cînd străzile orașului sînt aproape pustii, luminile farurilor autobuzului meu străpung întunericul. După cîteva minute mă aflu pe drumul care duce spre teritoriul liber. Știind că ne vom întîlni cu caschito[2]) abia mîine, după ce vom trece de Las-Vilias, m-am aranjat mai comod în autobuz și m-am pregătit să dorm pînă vom trece primele trei sute de kilometri.

La hotarul dintre Camaguea și Oriente au apărut primele caschito, care au oprit autobuzul. Apoi ne-am continuat drumul.

Întîlnirile cu caschito erau tot mai dese. Autobuzul se oprea, intrau în el doi vlăjgani de vreo optsprezece-nouăsprezece ani, cu fețele înțuruntate și, pășind printre scaune, se uitau cu atenție la călători, parcă voiau să le afle gîndurile. Nimeni nu vorbea cu ei: poporul îi ura.

Cînd am sosit în Iara, orășel care se află la cîțiva kilometri de Mansanillo, am fost supuși unui control mai sever. Am înțeles că ne aflăm aproape de raionul operațiilor militare.

Autobuzul pleca după cîteva minute la Mansanillo, unde trebuia să fiu întîmpinat și condus în munți, acolo unde se afla prima coloană care poartă numele lui Jose Marti, centrul militar și politic al armatei insurgenților, comandată de însuși Fidel Castro.

În acest oraș, în anul 1944, a fost ales, pentru prima dată în Cuba, un membru al Partidului socialist-popular, Pachito Rosales, care a devenit mai tîrziu una din numeroasele victime ale tiranului. Cadavrul lui a fost identificat mult mai tîrziu, cînd armata insurgenților a eliberat aceste locuri.

Am stat trei zile în Mansanillo și mi-am schimbat încă o dată locuința. A treia zi a venit un prieten să mă ia cu o camionetă și, biruind greutățile drumului desfundat de ploi și întîlnirile cu patrulele, m-a dus, în sfîrșit, într-o căsuță țărănească, situată în apropierea drumului care ducea în munți. De aici, o călăuză trebuia să mă conducă pînă la coloana „Jose Marti".

Dar și aici a trebuit să rămîn numai pînă seara; proprietarii, oameni foarte ospitalieri, au fost nevoiți să mă ducă într-o altă locuință deoarece casa lor se afla chiar la marginea drumului, pe care circulau în sus și în jos camioane pline cu soldați ai dușmanului.

În noaptea următoare, a venit călăuza mea, un tînăr cu falca umflată. El controla cu multă grijă și atenție bagajele și văzînd că nu avem hamacuri, spuse stăpînului casei să procure două hamacuri, unul pentru mine și unul pentru el. Aici, fiecare **guahiro** (țăran) trebuie să aibă hamac, cu atît mai mult un ostaș al armatei insurgenților. Apoi am terminat pregătirile și a venit noaptea. Nori negri atîrnau deasupra noastră: ne amenința o ploaie torențială. O să vedem cum o să călătorim! În jur era întuneric beznă, numai sclipirea fulgerelor lumina cerul negru ca păcura.

Drumul nostru spre teritoriul liber a fost greu și obositor. Blestemam întunericul care se îngroșase, noroiul cleios, care ne ajungea pînă la genunchi. Cînd călăuza a spus că putem fuma, inima mi-a zvîcnit cu bucurie: ne aflam pe teritoriul liber!

PRIMUL „BĂRBOS"

Ne-am oprit într-o casă de țăran sărac, care deși ducea o viață mai mult decît modestă, ne-a ospătat împărătește. Ploaia nu mai contenea, turma cu găleata, rîurile și piraiele se revărsau și mai mult. A trebuit să ne prelungim odihna forțată la acești oameni ospitalieri pînă-n dimineața următoare.

Aici am văzut primul „bărbos", un tînăr slăbuț, de statură potrivită, cu o uriașă barbă [3]) neagră, îmbrăcat în uniforma de ostaș al armatei insurgenților, cu arma atîrnînd pe umăr.

„Bărbosul" se apropie de noi și ne cercetă cu atenție, apoi ne strînse mîinile cu putere. Nu ne întrebă cine sîntem și unde mergem. Pentru el era limpede. Cei care pătrundeau pe teritoriul liber fără călăuza armatei insurgenților erau opriți chiar de țărani.

Tînărul cu arma era căpitan în armata revoluționară. A doua zi, apa rîului scăzu și noi am pornit la drum. Pe măsură ce înaintam, colinele deveneau mai abrupte. Drumul devenea mai greu, dar călăuza glumea:

— Aveți puțină răbdare. Cînd o să ajungem la Llarosa, o să vă aduceți aminte cu recunoștință de acest drum.

FIDEL CASTRO RUS

Pe la orele patru am intrat în La-Plata și ne-am îndreptat spre casa unde se afla Paco Cabrerar, căpitan în armata insurgenților, care-i primea pe toți cei veniți să se întîlnească cu Fidel Castro.

De aici ne-am îndreptat împreună cu căpitanul Paco spre o căsuță pitulată în umbra unor copaci uriași. Aici stătea Fidel Castro. Ocupa o cămăruță mobilată foarte modest.

Cît a trecut de cînd nu l-am văzut pe Fidel Castro? Ultima dată ne-am întîlnit cu cîteva zile înainte de 26 iulie 1953. O dată a trebuit să asist noaptea la o adunare ilegală, într-o casă situată pe una din străzile aglomerate ale Havanei. Apropiindumă de locul respectiv, am văzut la intrare, în întuneric, două siluete. Era tîrziu să mai dau înapoi; m-am apropiat cu pas hotărît, cu intenția de a-i înșela pe agenți (credeam că sînt ei, apoi). Dar în clipa cînd era să mă lovesc de unul din cei doi necunoscuți, am încremenit de uimire: era Fidel Castro. Eram prieteni de cînd conducea manifestațiile studențești la universitate.

Nu era conducător oficial al Federației studenților universității, totuși, în timpul cînd învățam la universitate, influența lui asupra celei mai active părți a studențimii creștea din zi în zi. Devenind avocat, Fidel Castro Rus n-a încetat activitatea politică și nici lupta împotriva regimului odios al dictatorului. Fidel era omul cel mai detestat de dictatorul Batista. Anii de închisoare, anii de emigrație și lupta de la Sierra-Maestra l-au călit și acum nu mai semăna cu tînărul de altă-dată, cu inima fierbinte, conducătorul studențimii. Și iată, după atîta timp, mă întîlnesc din nou cu el. În fața mea era viteazul conducător al armatei populare a insurgenților. Lupta curajoasă a acestuia împotriva lui Batista era susținută de Partidul socialist-popular din Cuba. Încă la începutul operațiilor militare de la Sierra-Maestra, partidul a adresat un apel membrilor săi, țăranilor și intelectualilor să ajute și să sprijine pe toate căile armata insurgenților.

Cînd m-a văzut, mi-a strîns mîna cu bucurie și m-a copleșit îndată cu întrebările.

La-Plata era centrul militar-politic al întregii mișcări a insurgenților. De multe luni aici se afla comandamentul principal al lui Fidel Castro, precum și postul de radio al Armatei insurgenților. Aici, clima e umedă și rece. Dormeam îmbrăcați și ne înveleam cu pălpumi de mol[ton]. Dacă Fidel se afla la La-Plata, se adunau aici, în fiecare zi, pînă la două sute de oameni, care veneau din diverse locuri pentru a sta de vorbă cu el. Veneau ofițeri ai armatei insurgenților, trimiși ai provinciilor care se aflau încă sub jugul dictatorului sau trimiși ai provinciilor unde țăranii puseseră mîna pe putere, funcționari și chiar moșieri și industriași.

Coboram uneori cu Paco Cabrera în vale să căutăm provizii și ne întorceam în La-Plata încărcați cu saci plini de alimente cumpărate de la țărani. Adesea eram însoțiți de fetele-ostaș din detașamentul „Mariana Grajales". Ele dădeau exemplu de hărnicie și de rezistență, pășind prin noroi alături de bărbați, cu sacii pe umeri, uneori mai grei decît sacii pe care-i duceau unii bărbați.

DETAȘAMENTUL „MARIANA GRAJALES" [4])

Acest nume — Mariana Grajales — a fost dat detașamentului format din fete patriote, care au reușit să ajungă la Sierra Maestra pentru a sluji cu arma în mînă cauza revoluției.

Dar cum să faci din acest detașament o adevărată subunitate de luptă? O consătuire, anume convocată de Fidel Castro, s-a ocupat timp de mai multe ore de această problemă. Consfătuirea a fost furtunoasă. Mulți au vorbit împotriva propunerii lui Fidel de a crea o subunitate de luptă, formată din fete. Totuși, el nu ceda și arăta cu exemple cum au luptat femeile cu arma în mînă, eroic, cot la cot cu bărbații.

Pînă la urmă i-a convins pe toți și a început crearea detașamentului. Într-o zi, cînd discutam cu Fidel, a venit căpitanul Cabrera să ne anunțe că fetele, care doresc să intre în detașamentul „Mariana Grajales", s-au adunat și așteaptă să înceapă examenul de selecție. Fără a ne lăsa așteptați, ne-am îndreptat spre locul unde se afla detașamentul fetelor. Vorbeau cu însuflețire. Erau îmbrăcate cu pantaloni lungi și strîmți. În mîinile lor mici și gingașe, armele „Springfield" păreau nespus de mari și grele. Dar nu toate fetele primiseră botezul focului: multe din ele luaseră parte la lupte, ajutînd pe ostașii armatei insurgenților.

Fidel Castro ordonă să se pregătească cele care urmau să dea examen. Fetele se pregătiseră pentru a trage din poziția culcat, iar Fidel le explica cum să țină arma, cum să stea mai bine în poziție de tragere, cum să ochiască. O monedă de două peseta era fixată în lemn la o distanță de treizeci de metri. Se dădu comanda și fetele deschiseră focul. Nu le venea ușor nici soldaților mai vechi să tragă cu o armă atît de grea. Unele n-au rezistat, le-au podidit lacrimile: reculul armei era foarte puternic. Dar spre cinstea lor, trebuie să spunem că nici una n-a renunțat să tragă. Dorința fierbinte de a intra în detașament le-a ajutat să biruie durerea. Țineau dinții strînși și trăgeau cu arma.

După tragere, Fidel le-a spus fetelor că exercițiile vor continua și a doua zi și cine nu va rezista, nu va fi încadrată în detașament, dar va rămîne în armata insurgenților. Le dădu ștafeta pentru a doua zi misiunea de a face un marș pe coasta munților și le indică drumul precis pe care trebuie să meargă. Cînd [...] întorceam de la „examen", Fidel spunea cu bucurie și entuziasm:

— Dacă toți ostașii noștri ar trage cum trag aceste fete, dușmanul ar suferi pierderi mari.

★

Examenele și instrucția militară a fetelor continuau paralel. Nu departe de ele, căpitanul Fidel Vargas conducea instrucția ostașilor — vînători de tancuri. Și ei trăgeau cu arme „Springfield". Băieții și fetele trăgeau într-o cutie de sardele. Am văzut că vînătorii de tancuri nu trăgeau mai bine decît ostașii detașamentului „Mariana Grajales". Cînd ne-am întors și i-am arătat lui Fidel Castro rezultatele tragerii, el n-a scăpat din vedere să sublinieze importanța participării fetelor la acțiunile armatei insurgenților:

— Aceasta nu este [...] lovitură dată spiritului [...] al dușmanului, ci este și un [...] mulent pentru ostașii noștri.

În curînd, foarte curînd, tinerele eroine vor primi botezul focului, în luptele pentru Serro-Pelado.

DRUMUL SPRE LAS VEGAS

A venit ziua cînd a trebuit să părăsim La-Plata pentru a porni spre raionul Mansanillo. Cu noi a pornit detașamentul „Mariana Grajales", un grup de ostași-vînători de tancuri, în frunte cu căpitanul Fidel Vargas, fost muncitor pe plantațiile de zahăr, ostaș încercat al armatei insurgenților.

Pe drum ne-a apucat o ploaie torențială. Înoiam literalmente prin noroi, abia respirînd de oboseală. Dar abia spre seară am ajuns la locul respectiv, unde am făcut primul popas. A doua zi dimineața Fidel și maiorul Pedrito Miret stabiliră definitiv planul, trasîndu-l cu un băț pe pămînt și se dădu ordinul de plecare. Detașamentul „Mariana Grajales" se pregătea activ pentru botezul focului. Au fost încercate aruncătoarele de mine și Fidel Vargas, comandantul vînătorilor de tancuri, și-a completat rezerva de gloanțe pentru mitraliera lui de mare calibru.

Detașamentul comandat de tînărul maior Lalo Sardinias a primit sarcina cea mai importantă. Serro-Pelado este un punct întărit pe vîrful unui munte gol și nu prea înalt: poziția de sprijin a armatelor guvernamentale. Înființată în teritoriul liber, în apropiere se afla Central [5]) Estrada Palma, unde erau dislocate mare parte din forțele dușmanului. Lupta de la Serro-Pelado avea o mare importanță. Atacul partizanilor asupra întăriturilor dușmanului trebuia să fie curajos, să-l amintească dușmanului de existența noastră și să nu-l lase să-și treacă forțele disponibile în alte sectoare unde se desfășurau operații militare.

ATACUL

La comanda lui Fidel, aruncătorul de mine deschise focul. Împușcătura nu-și atinse ținta, dar, spre cinstea ostașilor noștri, celelalte mine explodară exact deasupra întăriturilor dușmanului. Fidel Vargas susținea și el cu focul mitralierii sale înaintarea subunității lui Lalo Sardinias.

Dușmanul răspunse și el, deschizînd focul. Spațiul dintre întăriturî se acoperi de o pînză de foc. Unitățile dușmanului care se aflau pe teritoriul Estrada-Palma au deschis și ele focul din întăriturile lor asupra întăriturilor ostașilor din detașamentul „Mariana Grajales".

Această luptă, după cum am spus, avea mai curînd un obiectiv de recunoaștere, psihologic. Cînd grupul lui Lalo Sardinias se depărtă prea mult, Fidel dădu semnalul de retragere. În clipa aceea un avion dușman veni în zbor razant și ne împroșcă cu plumb. În [...] retragerii, nimerind sub focul [...] mitralierelor de mare calibru, [...] pierdut cinci tovarăși, între care și pe fratele lui Lalo Sardinias, un [...] curajos și viteaz.

Ne-am îndepărtat [...]. Dușmanul, cuprins de spaimă, nu încerca să contraatace[...] se apăra numai, deși era mai bine înarmat decît noi.

MERSUL EVENIMENTELOR SE PRECIPITĂ

Stăteam în noiembrie. Flacăra luptei împotriva dictaturii lui Batista s-a aprins în toată insula. Mulți din adepții dictaturii nu mai credeau în țăria lui. Ajungeau pînă la noi vești că armatele guvernamentale comandate de ofițeri trec pe teritoriul ocupat de armata insurgenților. Fratele lui Fidel Castro, maiorul Raul Castro, înaintea vertiginos în fruntea coloanelor sale în partea de răsărit a provinciei Oriente, unde fusese deschis „al doilea front de luptă împotriva dictaturii lui Batista. În drumul lui, garnizoanele se predau una după alta. În noaptea cînd ne pregăteam de plecarea din La-Plata, Fidel povestea cu însuflețire că Raul a capturat opt garnizoane.

— Raul înaintează atît de repede că, în curînd, și noi va trebui să ne predăm armelor lui — spunea în glumă Fidel Castro.

În aceste zile, Paco Cabrera, Laferte și alți ofițeri au plecat din însărcinarea comandamentului suprem să se întîlnească cu ofițerii unităților dușmane. Aveau sarcina să-i convingă să renunțe la rezistența care nu avea nici o șansă, pentru a evita jertfele inutile.

Mulți ofițeri luptau în unitățile lui Batista, fiindcă aveau o idee falsă despre sentimentul datoriei și al onoarei. Prăbușirea farsei alegerilor din 3 noiembrie 1958 a fost o lovitură puternică dată regimului lui Batista. Chiar în Havana s-a întărît brusc lupta forțelor revoluționare ascunse. A fost creat Frontul național unic muncitoresc. Sarcina acestui front era de a uni toate forțele antiguvernamentale pentru a da o lovitură hotărîtoare tiraniei. Sub steagul frontului s-au unit: Partidul socialist popular, „Mișcarea din 26 iulie", Partidul ortodox, „Directoratul revoluționar" și altele. În țară se pregătea greva generală. Chiar și unele pături ale burgheziei naționale căutau să se apropie de noi. Mersul evenimentelor se precipita.

Fidel Castro

IN LA-ESTRELLO

Ne-am instalat în Providencia. Au venit pînă la noi știri că garnizoana din mica localitate La-Mina-de-Bucisito se pregătește să părăsească acest punct strategic prin care se transporta cafea de la Sierra-Maestra. Cu puțin înainte, Fidel trimise comandantului garnizoanei de acolo, căpitanului Abraante, o scrisoare în care-i propunea să treacă de partea noastră, deoarece situația militară din provincie nu-i era de loc favorabilă.

Stăteam în liniștea nopții și ne frămîntam de ce căpitanul Abraante n-a răspuns nimic la scrisoare — și cum glăsuia știrea — nici măcar n-a citit-o. Din păcate, puteam numai să presupunem ce intenții are, fiindcă nu aveam informații precise. Singura informație precisă putea veni numai din La-Estrella, unde erau plecați Sori Marti și căpitanul Coronu cu tot mic detașament.

Natural, acum nu puteam face altceva decît să fumăm în hamacurile noastre, pentru ca la patru dimineața să fim în picioare. Drumul spre La Mina nu era ușor: dușmanul trebuia surprins printr-un atac neașteptat, să-i imobilizăm lupta și să-l reținem ca nu plece.

Fidel a dat ordin să [...] toate forțele disponibile din acest raion. Au plecat cu noi și elevi ai școlii militare din Mina-del-Frio.

Potrivit ordinului lui Fidel Castro, am pornit înainte de a răsări soarele în munți. Drumul nostru se întindea pe poteci de munte; evitam drumurile de cîmpie, spre a nu atrage atenția dușmanului. Elevii școlii militare, deși mergeau încărcați cu medicamente și cu instrumente medicale, nu pierdeau curajul, nu se întristau. Știau că vom da lupte și vor putea să la arme de la dușmani. Ei nu aveau arme; trebuia să și le procure, după ce am fi dat lupta cu dușmanii. Ne-am grăbit, ca nu cumva inamicul să plece înainte de sosirea noastră în La-Mina. Drumul devenea tot mai anevoios. La capătul lui, în fața noastră se înălța un vîrf de munte, care trebuia trecut. Trebuia să-l trecem neapărat, deși se părea că sîntem la capătul puterilor noastre. Parcă în ciuda noastră, muntele era abrupt și greu de trecut. Nu fără motiv fusese numit: Saca Lengua[6]). Am transpirat destul pînă am ajuns la locul de oprire, unde ne așteptă detașamentul „Mariana Grajales". În același timp, din partea opusă a muntelui, veni un om care mîna vitele cu vestea că dușmanul a părăsit La-Mina...

Nu ne rămînea decît să cinăm după un marș de șaisprezece ore fără oprire și să ne culcăm să dormim.

★

Cînd primele raze ale soarelui lunecară pe coasta munților, noi coboram în vale. Se auzea din cînd în cînd zgomotul avioanelor dușmane care se apropiau și apoi se depărtau...

Traducere din limba rusă de

VI. Cavarnali

(sfîrșitul în numărul viitor)

---

[1]) **Teritoriul liber — teritoriu ocupat de armata insurgenților; se afla în nordul provinciei Oriente și avea o întindere de 12 mii de kilometri pătrați, fiind administrat de organele puterii create de insurgenți.**

[2]) **Așa numea cu dispreț poporul cuban rezervele armatei lui Batista. Caschito — diminutiv de la cuvîntul spaniol „casco"-cască ce se pune pe cap.**

[3]) **La începutul mișcării insurgenților cei care au rămas în viață din grupul ce încercase și au reușise să debarce în Cuba la 2 decembrie 1956 și să înceapă răscoala, au hotărît să nu-și radă barba pînă la victoria finală. Mai tîrziu, majoritatea ostașilor și ofițerilor Armatei insurgenților au făcut la fel.**

[4]) **Mariana Grajales, patriotă cubaneză, a trăit în perioada luptei poporului cuban împotriva jugului colonial al spaniolilor. Ea și-a trimis toți fiii să lupte împotriva colonizatorilor. Fiul ei, Antonio Maseo a fost împreună cu Jose Marti unul din conducătorii de frunte ai mișcării populare de eliberare cubane de la sfîrșitul veacului trecut.**

[5]) **Central — întreprindere care cuprinde pe lîngă fabrica de zahăr și plantațiile de trestie de zahăr.**

[6]) **Saca Lengua — scoate limba.**

Evenimentele din Congo și implicațiile lor internaționale au concentrat din nou focul atenției opiniei publice asupra Africii. Continentul „negru", continentul „care doarme" continentul „vid" a început să dea semne de viață acum cîțiva ani, iar mișcările lui, mai line sau mai viguroase, încearcă și în cea mai mare măsură reușesc să scuture secularul jug colonialist. La Bandung, în 1955, rezoluțiile conferinței, deși energice, mai trau independența Africii ca un olos deziderat. Doi ani mai tîrziu, la Accra, participau la discuții opt state ufricane independente. Iar la Addis-Abeba, la 24 iunie 1960, numărul statelor africane independente spo. rise la treisprezece. La Accra s-au discutat principial posibilitățile luptei împotriva colonialismului și s-a formulat idealul realizării independenței continentului african în cursul actualei generații. La Addis-Abeba, reprezentanții Africii libere au trecut la măsurile practice de grăbire a descolonializării, pentru că împrejurările internaționale au scurtat vertiginos hermenul vag fixat la Accra. Într-adevăr, anul 1960 devenise „anul Africii" și în capitala Abisiniei nu erau încă reprezentate Federația Mali (independentă de la 20 iunie), Republica Malgașă (independența de la 26 iunie), Republica Congo (independentă de la 30 iunie), Somalia (independentă de la 1 iulie). August făgăduia independența Dahomeyului, Coastei de Fildeș, Nigeriei și Voltei Superioare (reunite în Consiliul Conzordiei); septembrie prevede autoadministrația Tanganicăi; octombrie va sabritanic sau al comunității franceze, relațiile dintre fostele colonii și metropole erau menite să păstreze cel puțin parțial profiturile trusturilor. Iar de dincolo de ocean, Statele Unite se grăbeau să investească și să „ajute" statele plăpînde încă, în speranța preluării rapide a moștenirii franco-britano-belgo-portugheze. Dar contrar evoluției oarecum pașnice din noile state africane independente, în Congo lucrurile au luat o întorsătură gravă, cu atît mai mult cu cît au izbucnit într-un moment de tensiune, în plină recrudescență a războiului rece. În ce constau și care este semnificația ultimelor evenimente?

De aproximativ optzeci de ani, mai ales uraniul, lemnul dur și cafeaua, arahidele și bumbacul, orezul și bananele, maniocul și ceaiul, tutunul și nucile de Kola, palmierii de ulei și cocotierii îmbogățeau rapid și fără efort pe „Société Générale de Belgique", pe „Comité spécial du Katanga", pe „Comité national du Kivu" sau pe „Compagnie des chemins de fer des grands lacs". Venitul anual mărturisit era de 49 miliarde 53 milioane franci belgieni. Venitul anual al unui belgian stabilit în Congo era de 131.120 franci, iar acela al unui congolez de 2.090 franci, adică un raport de 64 la 1. Se putea abandona prea ușor asemenea pleașcă?

„Colonizatorul nu trebuie să piardă din vedere că negrii au o minte de copii", scrisese cu ani în urmă doctorul Mottoule, vestit teoretician al „datoriilor" belgienilor față de acești „copii". Dar copiii au crescut și paternalismul colonial belgian a început să fie dat peste cap. Nevoile de materii prime din timpul ultimului război, necesitățile perioadei de reconstrucție europeană după război, boom-ul afacerist provocat de războiul rece și de ostilitățile din Coreea au dus la noi investiții, la crearea de noi întreprinderi dar și la formarea unui proletariat din ce în ce mai organizat și mai lămurit. În jurul acestui proletariat s-au înjghebat cele cîteva partide (Mișcarea națională, Abaco, partidul solidarității africane) care au militat și au obținut, după lupte și sacrificii, în ianuarie 1960, la conferința de la Bruxelles, independența Congoului. La alegerile din mai, partidele acestea au obținut marea majoritate a mandatelor, iar oamenii colonialiștilor (partidul progresului, Luka etc.) au rămas în minoritate. Sub președinția lui Kasabuvu, guvernul Lumumba era o expresie a voinței de unitate și consolidare a independenței abia cîștigate.

Tratatul de la Bruxelles păstra Belgiei trei baze militare-cheie, menținea un general belgian la comanda armatei congoleze și pe ofițerii belgieni la vechile lor posturi. Interesele economice belgiene rămîneau neatinse și cozi de topor ale colonialiștilor se infiltraseră în administrațiile provinciale și cu deosebire în Katanga, cea mai importantă regiune economică a țării. În jurul acestora se grupaseră, încă din preziua independenței, mici mișcări separatiniste, ale căror directive și fonduri nu erau secrete pentru nimeni. Dar pe această temă, o anumită presă occidentală specula „instabilitatea" noului regim, tinerețea și „lipsa de experiență a conducătorilor" (Lumumba, de pildă, are 34 ani; cellalți membri ai guvernului nu sînt nici ei mai în vîrstă). Pretextul a fost furnizat de acțiunea soldaților și subofițerilor congolezi, care au cerut africanizarea armatei, înlocuirea comandanților și ofițerilor belgieni și mărirea soldelor. Guvernul și parlamentul au satisfăcut cererile armatei, fapt considerat de colonialiști ca o pierdere de prestigiu și o amenințare a ultimelor poziții. S-a lansat deci zvonul că viața europenilor este periclitată, s-a creat panică în rîndurile populației albe, iar agenții colonialiștilor au organizat un complot împotriva guvernului. Descoperirea faptelor, arestarea unor militari belgieni au dus la o tensiune a relațiilor dintre albi și populația de culoare și autoritățile belgiene au organizat în grabă „poduri aeriene", exod în masă al populației albe în teritoriile limitrofe. Atîta a trebuit presei amintite și guvernului belgian — sprijinit expres sau tacit de Statele Unite, Anglia și Franța — pentru a trece la ofensivă categorică: au fost trimise în grabă trupe belgiene din Germania occidentală, parașutiștii au ocupat principalele orașe congoleze, trupe rhodeziene au fost concentrate la frontieră, un port-avion american a apărut în largul coastelor congoleze, un oarecare Chombe a decretat independența provinciei Katanga și a cerut „ajutorul" militar al guvernului belgian.

Guvernul congolez a protestat împotriva intervenției belgiene sprijinite de puterile occidentale, a apelat la Consiliul de Securitate și a rupt relațiile diplomatice cu Bruxelles. Acțiunea lui a trezit la luptă toate țările afri-

Atac imperialist în Congo

cane libere, iar opinia publică internațională a cerut curmarea neîntîrziată a agresiunii. Ca un răsunător ecou al acestuia, și ca răspuns la telegrama de ajutor adresată de guvernul congolez guvernului sovietic, acesta a asigurat pe conducătorii africani că le va da tot ajutorul necesar pentru victoria cauzei lor juste. Faptul acesta a fost fără îndoială hotărîtor: el a decis înlocuirea de către Consiliul de Securitate a trupelor belgiene cu trupe africane și neutre, după cum a întărît dîrzenia rezistenței congoleze. Lamentabil, ca și aventurile de la Suez și din Liban, prima fază a agresiunii împotriva Congoului independent a eșuat.

Spunem prima fază, pentru că, după toate probabilitățile, colonialiștii nu par a voi să se dea bătuți prea ușor. Ca să nu abandoneze ultimele lor poziții, sînt dispuși să rişte un nou conflict. Ajutați de oameni lor de paie, ei speculează aventuri separatiste în genul celeia din Katanga și flatează interesele strategice americane în livrările de uraniu, cobalt și metale rare. Dar, mai curînd sau mai tîrziu, toate tentativele de a împinge înapoi cursul evoluției africane nu pot avea decît sfîrșitul proaspăt încă. Dezorganizarea momentană a vieții economice, lipsa de experiență a conducătorilor, absența unor cadre suficiente și calificate nu pot fi decît argumente de moment: experiența Guineei este exemplară în această privință lar vigilența lumii africane precum și ajutorul moral și material al Uniunii Sovietice și al țărilor socialiste sînt în măsură să consolideze definitiv independența congoleză, oricît de plapîndă ar fi ea pentru moment.

M. Roșca

I. D. Bălan

BOGDAN-VODA

O PIESĂ ÎN VERSURI INEDITĂ A LUI IOAN SLAVICI

Moștenirea literară constituie, fără îndoială, una din problemele de seamă ale revoluției culturale, ocupînd un loc important în formarea noii culturi socialiste, care, — așa cum arăta Lenin în celebra sa cuvîntare, rostită în ziua de 2 octombrie 1920, la al III-lea Congres general al Uniunii Tineretului Comunist din Rusia, „...*nu este ceva care vine nu se știe de unde, nu este o născocire a oamenilor care își zic specialiști în cultura proletară*". Ea „*trebuie să apară ca o dezvoltare firească a acelui bagaj de cunoștințe pe care omenirea le-a elaborat sub jugul societății capitaliste, al societății moșierești, al societății birocratice*". [1]).

Credincioș principiilor marxist-leniniste, Partidul Muncitoresc Romîn, înfăptuitorul revoluției culturale din țara noastră, sprijinind dezvoltarea artei și literaturii realist-socialiste, a acordat o atenție deosebită și preluării critice a celor mai bune tradiții din trecutul nostru cultural. Prin ziarele și revistele sale de dinaintea Eliberării, partidul a militat pentru păstrarea nealterată a mesajului progresist, popular, din opera celor mai de seamă scriitori și artiști, a apărat cu dragoste și intransigență revoluționară memoria acestor creatori, atunci cînd brute dezlănțuite „rezolvau" cu securea și pistolul delicatele probleme ale artei și literaturii. După preluarea puterii, partidul clasei muncitoare a asigurat condiții optime pentru răspîndirea în masele largi populare a operelor literaturii clasice naționale și universale. Sîntem astăzi în situația fericită cînd un iubitor de literatură, care n-a moștenit nici o filă de la părinți, poate avea o bibliotecă bogată din cele mai variate domenii. Firește, procesul acesta al revalorificării moștenirii literare e un proces greu și complicat, care necesită timp și cadre bine pregătite profesional și ideologic. De aceea, însușindu-ne observațiile atît de prețioase ale acad. G. Călinescu privitoare la moștenirea literară, expuse recent în revista *Contemporanul*, nu putem împărtăși opinia domniei-sale, după care n-ar mai fi nevoie de cercetări suplimentare în vederea valorificării științifice a operelor din trecut, deoarece istoriografia literară veche ar fi în posesia tuturor informațiilor. Oroarea de pedanterie documentară ca și încrederea în vechile cercetări, nu ne pot opri să descoperim aspecte noi sau chiar lucrări necunoscute, capabile să ne dea o imagine nouă asupra unui scriitor. În calea efectuării acestei munci mai stăruie încă unele lipsuri, dintre care am vrea să subliniem doar pe aceea a distribuirii întîmplătoare a forțelor istoricilor și cercetătorilor literari. Așa se explică faptul că asupra operei unor scriitori, poate mai puțin însemnați, sau în orice caz nu mai reprezentativi decît alții, au poposit numeroși cercetători, ca în cazul lui Nicolae Filimon, Duiliu Zamfirescu, Garabet Ibrăileanu pentru a aminti numai cîteva exemple cu totul întîmplătoare, scriitorii cei mai de frunte. Eminescu, Creangă, Ioan Slavici, care au fecundat în modul cel mai rodnic dezvoltarea literaturii romîne, bucurîndu-se de o atenție mult prea neînsemnată, în raport cu valoarea obiectivă a operei lor. Astfel, de mică moștenirea literară a unui scriitor ca Ioan Slavici a fost extrem de puțin cercetată dacă ne gîndim la rolul important jucat de marele prozator în dezvoltarea literaturii românești într-un răstimp de aproape șase decenii, de la 1871, cînd publică în *Convorbiri literare* (An. V, nr. 1) comedia în două acte *Fata de birău* și pînă în august 1925, cînd Slavici, aproape octogenar, se stinge, la Panciu, fără ca vreodată mîna să-i obosească pe condei. Chiar dacă s-au făcut unele cercetări sumare și întîmplătoare, cu excepția cîtorva studii și prefețe excelente — în bună parte datorate regretatului profesor Ion Breazu, de la Universitatea din Cluj — n-avem încă nici astăzi, la 35 de ani de la moartea scriitorului, cercetări foarte cuprinzătoare, în stare să fixeze locul exact în istoria literaturii romîne a aceluia care a creat pe eroii din *Popa Tanda*, *Moara cu noroc*, *Scormon*, *Gura satului*, într-un fel, strămoșii literari ai celor mai realizate figuri din proza ardeleană din ultimele opt decenii. Căci, orice s-ar spune, parafrazînd o expresie memorabilă a lui Dostoievski, — înclinăm să credem că aproape toți prozatorii ardeleni de la Liviu Rebreanu, Ion Agîrbiceanu, Pavel Dan, pînă la Titus Popovici și cei mai tineri decît el, cu toții au ieșit — exprimîndu-ne metaforic — din *Moara cu noroc* a lui Slavici. Și dacă, în general, opera lui Ioan Slavici cea mai reprezentativă, *nuvelistica*, a fost insuficient studiată, atunci o anumită parte a ei, mai puțin izbutită, dar nu neinteresantă, a rămas cu totul în afara sferei de preocupări a istoricilor literari. Aceasta e situația operelor dramatice: *Fata de birău*, o comedie țărănească pomenită mai sus, — singura apreciată întrucîtva de istoricii literari, pentru umorul ei grotesc, — *Toane sau vorbe de clacă*, comedie publicată în *Convorbiri literare*, pe cînd acestea apăreau încă la Iași (An. VIII — 1874—75). *Gaspar Grațiani*, tragedie istorică în cinci acte, a cărei „*întîmplare se petrece pe la 1620, parte la Constantinopol, parte în Moldova*", fiind „*reprezentată pentru întîia oară pe scena Teatrului Național din București, la 28 februarie 1888*" și publicată în *Convorbiri literare* (An. XXII, 1 aprilie 1888). Dramaturgia lui Ioan Slavici n-a fost niciodată cunoscută în întregime, istoricii literari cei mai renumiți nu pomenesc decît trei din piesele sale, mulțumindu-se să comenteze în grabă, în două-trei rînduri, *Fata de birău*. Numai așa putem explica faptul că tot ce s-a scris de către toți istoricii literari despre piesele lui Ioan Slavici nu însumează la un loc o pagină de carte.

Prima bibliografie mai completă a dramaturgiei lui Slavici ne-a lăsat-o profesorul Scarlat Struțeanu, care pomenește și piesele *Ursita*, dramă romantică, în manuscris, neterminată și *Bogdan Vodă*, dramă istorică, în manuscris. [2])

Piesele acestea nu s-au bucurat niciodată de comentariul vreunui cercetător. De altfel, de mult nu se mai știa de soarta lor. *Bogdan Vodă*, de pildă, a fost considerată pierdută pentru totdeauna de însuși autorul ei, care mărturisește în lucrarea autobiografică *Închisorile mele*: „*Scrisesem o dramă-n cinci acte*, Bogdan Vodă, *lucrare cersifonată. Unul dintre gincrii mei, locotenent de rezervă, tunar la unul dintre forturile Bucureștilor, a luat manuscriptul, ca să-l citească. Peste puțin a fost apoi trimis în toată graba la Turtucaia, de unde a scăpat aruncîndu-se în Dunăre, ca să treacă rîul notînd. Pierdut era și* Bogdan Vodă. *Mare pierdere n-o fi nici aceasta pentru literatura romînă, dar pentru mine era o pagubă*" [3]).

În subtextul frazei referitoare la pierderea manuscrisului se simte o undă de amărăciune, căci Slavici „*multă vreme crede că dramaturgia e chemarea lui*" [4]).

Amărăciunea provenea și dintr-un ghinion care l-a urmărit toată viața. Căci altă dată, cu prilejul uneia din desele sale arestări, i-a dispărut „*manuscriptul prețuitor la educațiunea intelectuală și la cea profesională*" și odată cu aceasta a dispărut și „*manuscriptul gata de tipar al Sinaxarei*" [5]).

Manuscrisele nici unui scriitor n-au avut soarta acelora ale lui Ioan Slavici, care, în timp ce autorul lor stătuse un an în temnița de la Vaț, în urma unui proces de presă, și în vreme ce, după aceea, trecuse prin atîtea alte închisori, se găseau la Siguranța Statului de unde, în momentul eliberării sale, autorul, „*cu mari greutăți, intră în posesia unora din ele*".

Dar să ne întoarcem la *Bogdan Vodă*, piesa care face obiectul articolului de față. Am văzut împrejurările în care credea Slavici că s-a pierdut manuscrisul. Probabil pe baza ciornelor și a notelor păstrate, autorul a realizat o nouă versiune, sau poate chiar prima a fost salvată și păstrată de ofițerul acela de tunari care nu era altul decît profesorul Scarlat Struțeanu. Fiul său, scriitorul Alexandru Struțeanu, cu o deosebită amabilitate, ne-a pus la dispoziție acest manuscris inedit, rămas împreună cu alte documente în arhiva lui Slavici, acum în posesia sa. Manuscrisul are formatul unui caiet de 8° confecționat de autor din hîrtie velină, neliniată. El numără 61 de pagini scrise cu cerneală numai pe recto. Pe copertă scrie: „*Bogdan Vodă. Dramă. Cinci acte.*" Evident, întregul manuscris reprezintă o transcriere, fiindcă e mult prea îngrijit și nu conține decît cîteva ștersături neînsemnate. De altfel, din mărturiile intimilor lui Slavici, sîntem informați că acesta era procedeul său de lucru: dacă făcea o cît de mică ștersătură rescria întreaga pagină.

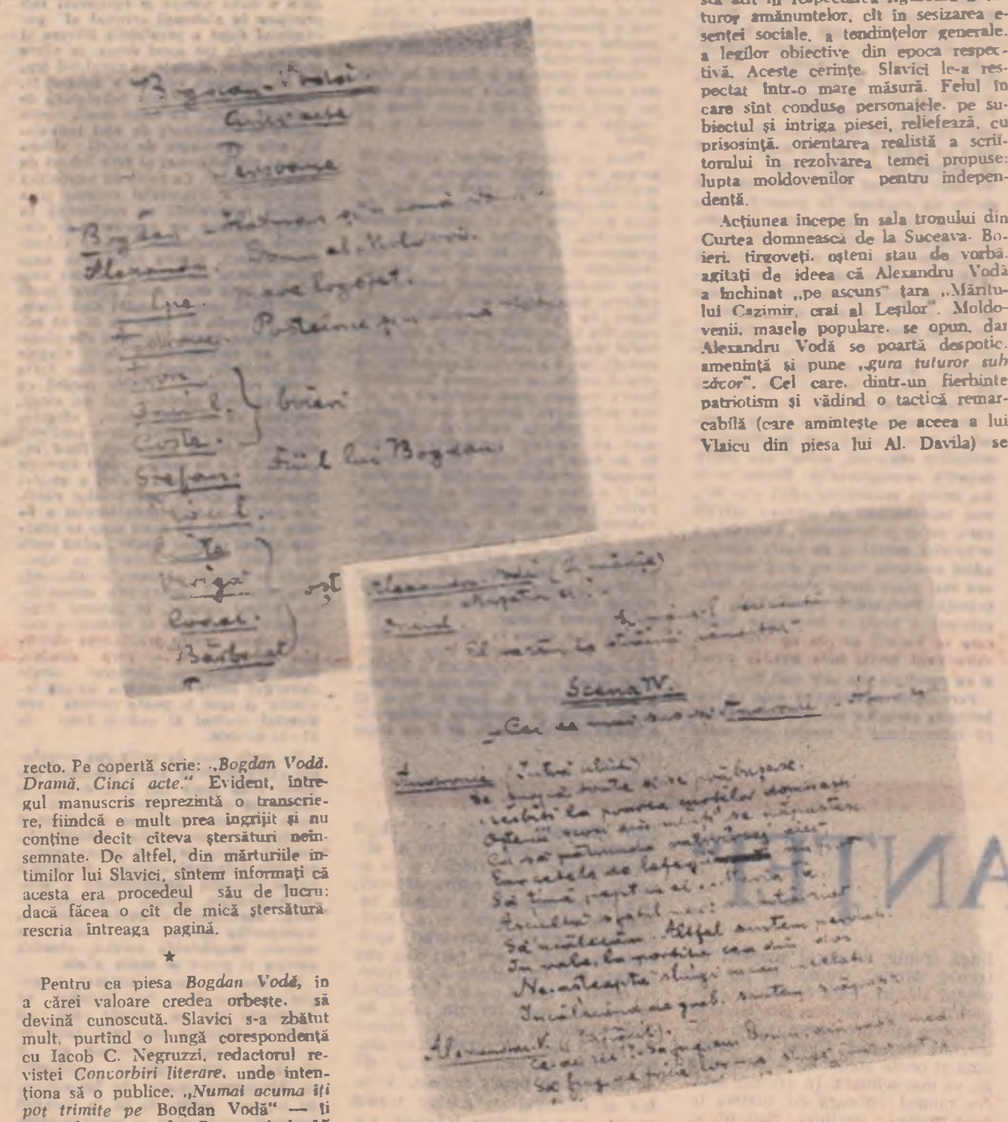

★

Pentru ca piesa *Bogdan Vodă*, în a cărei valoare credea orbește, să devină cunoscută, Slavici s-a zbătut mult, purtînd o lungă corespondență cu Iacob C. Negruzzi, redactorul revistei *Convorbiri literare*, unde intenționa să o publice. „*Numai acuma îți pot trimite pe* Bogdan Vodă" — îi scrie el acestuia din București, la 15 mărțișor, 1876. „*Numai astăzi am izbutit a-l primi. Pentru aceea nici nu-ți puteam scrie pînă acuma*".

„*Dacă mai e cu putință, ar fi bine ca* Bogdan Vodă *să fie publicat încă acu. Sunt curios, cum îl va primi „Junimea*" [6]).

Reprezentanții oficiali ai Junimii o primesc cu răceală, căci Slavici se vede nevoit să revină, la 24 aprilie 1876, cu o scrisoare, în care să apere valoarea piesei. „*Bogdan Vodă e o dramă bună, cel puțin mai bună decît tot ce am scris eu pînă acum. Cred, că n-ai făcut bine de a nu o fi publicat. O vei publica însă și nu îți va părea rău de a o fi făcut. Repet încă odată, drama e bună. Vorbesc despre ea ca și cînd nu aș fi scris-o eu. Te rog, ia poveștile mele, novelele mele, comediile mele, pe Safta și apoi pe* Bogdan Vodă, *le ia și le pune alături, le aseamănă și vei găsi aceleași vederi estetice. Aceasta îi dă pașaport literar. Este o dramă românească, ce în fel și chipuri nu are a face nici cu Shakespeare, nici cu Schiller, e, dacă îți place o școală rea, dar o școală deosebită, o școală fără cititor, dar o școală populară. Această popularitate constă în tainuirile etice ale dramei*". [7]). Spre sfîrșitul aceleiași scrisori, după o argumentată demonstrație estetică, Slavici insistă din nou pentru publicarea piesei, lăsînd a se înțelege că urmărea ceva cu totul special prin tipărirea ei:

„*Afit de interesantă ca și* Iuliu Caesar *e drama mea și e bine, că nu e mai interesantă, e atît de interesantă ca și o poveste, ca și* Popa Tanda. *Atît de interesantă, încît o putem ceti fără a fi siliți să perdem impresiunea gîndind mereu la sfîrșit.*

Limba? Să lăsăm generațiunea viitoare să aleagă ce va găsi bun. Nici Alecsandri *nu rămîne întreg. Eu te rog să publici pe* Bogdan Vodă *cît mai curînd, zic cît mai curînd. Pentru ce cît mai curînd. — ne mai întrebă lumea dacă nu o publici, te rog trimite-mi manuscriptul cît mai curînd*". [8]).

Nu credem că stăruința lui Slavici pentru publicarea piesei să fi fost alimentată numai de încrederea exagerată în valoarea strict artistică a piesei. Avem certitudinea că cerea ce afirmată mai mult insistența sa era cauzată în mesajul etic și social al piesei. Tendința socială a operei, caracterul ei patriotic, care veneau cu anumite, a neînțeles, desigur, pe mulți „*atacuri pentru artă*" de la Convorbiri literare. Alegîndu-și un subiect din trecutul îndepărtat al istoriei Moldovei, Slavici viza realități sociale contemporane, punea deci o tendință politică în operă, într-o scrisoare nedatată, adresată tot lui Iacob C. Negruzzi, scriitorul mărturisește răspicat ideea că, prin subiectul împrumutat din evul mediu romînesc, se referă, de fapt, la niște probleme sociale contemporane lui. „*Subiectul dramei*, — scrie Slavici — *e istoric. Bogdan Vodă, tatăl lui Ștefan cel Mare. Am ales această epocă, fiind ea mai asemenea cu a noastră*". [9])

Acțiunea piesei se petrece „pe la 1435", zice Slavici eronat, căci, conform cercetărilor istorice, Bogdan II, eroul piesei, domnește între anii 1449—1451. [10])

După glorioasa domnie a lui Alexandru cel Bun, numeroșii săi fii încep războaie feudale, fratricide, de care pomenește Alexandru Vodă, cu amărăciune, în piesa lui Slavici:

„*Atît amar de timp ne-am sfîșiat*
Noi între noi mereu am sîngerat
'ncît Moldova s-a sleit și azi
Ne plîng de milă toți, Destul acum!
. . . . . .
Dar nu din casa mea, o, nu din ea,
Ci de la voi, boieri nesățioși
Și răi și pismătareți a pornit
Urgia fără frîu ce ne-a orbit.

(Scena IV, act. I)

Așadar, în scaunul Moldovei, la Suceava, se află Alexăndrel, care avea, în 1449, abia șaptesprezece ani, cum reiese din însemnarea, în limba latină: *Alexandri Way (co) de 1459. fuit XVII annorum*, de pe verso la o scrisoare către negustorii din Brașov, datată Vaslui, 8 august 1449 [11]).

Una din referirile cele mai vechi privitoare la personajele și la epoca de care se ocupă Ioan Slavici, o găsim în *Letopisețul de la Bistrița*, care scrie: „*În anul 6957, luna octombrie în 12, veni-au Bogdan Voevod și cu locuit pe Alexandrel Voevod la Tămășeni, aproape de Tirgul Romanului și i-au omorît o mulțime de boieri, între care pe Oancea logofătul și pe Costea Andronic; și mulți alții au fost omoriți. În anul 6959, luna lui octombrie în 16, veni-au Petru Voevod la Rășeni, într-o vineri în zori de zi și i-au tăiat capul*". [12]).

După toate probabilitățile, Ioan Slavici n-a cunoscut, însă, *Letopisețul de la Bistrița*, și s-a inspirat din *Letopisețul Țării Moldovei* al lui Grigore Ureche, de unde împrumută și cîteva erori: mai întîi data de 1455, căci Ureche spune: „*Vă leatul 6963 (deci 1455) după doi ani a domniei lui Bogdan Vodă, scrie letopisețul cel moldovenescu c-au venitu fără de veste Petru Vodă ce l-au porecli Aron și au aflat pe Bogdan Vodă la satul Rășcani, din jos de tîrgul Sucevii și l-au locitu-veri în răcărsatul zorilor, octombrie 16. Și acolo i-au tăiat capu lui Bogdan Vodă. Deci au stătut la Domnie Aron Vodă*" [13]).

Și din felul în care concepe unele personaje, este evident că Slavici s-a inspirat din Grigore Ureche, căci, de pildă, în manuscrisul lui Ureche se vorbește de Costea Andronic, ca de două persoane. Costea și Andronic, cîtă vreme, așa cum se vede din manuscrisul de la Bistrița, și cum s-a corectat ulterior și în Ureche, e vorba de una singură. Slavici introduce în piesă pe un Andronic postelnic și pe urmă hatman și pe un Coste, boier.

Facem aceste observații doar cu intenția de a pătrunde cît de cît în procesul de elaborare al lucrării și nu pentru a-l dojeni postum pe scriitor, căci e știut că realismul operei, inspirată din trecutul istoric, nu constă atît în respectarea riguroasă a tuturor amănuntelor, cît în sesizarea esenței sociale, a tendințelor generale, a legilor obiective din epoca respectivă. Aceste cerințe Slavici le-a respectat într-o mare măsură. Felul în care sînt conduse personajele, pe subiectul și intriga piesei, reliefează, cu prisosință, orientarea realistă a scriitorului în rezolvarea temei propuse: lupta moldovenilor pentru independență.

Acțiunea începe în sala tronului din Curtea domnească de la Suceava. Boieri, tîrgoveți, oșteni stau de vorbă, agitați de ideea că Alexandru Vodă a închinat „pe ascuns" țara „Măritului Cazimir, crai al Leșilor". Moldovenii, masele populare, se opun, dar Alexandru Vodă se poartă despotic, amenință și pune „*gura tuturor sub zăvor*". Cel care, dintr-un fierbinte patriotism și văzînd o tactică remarcabilă (care amintește pe aceea a lui Vlaicu din piesa lui Al. Davila) se încumetă să înfrunte hotărîrea Domnitorului, este Hatmanul Bogdan:

Măria Ta! — Ai spus ce-aveai de spus,
Ear noi Te-am ascultat și-am înțeles.
Ce vrei să știm, ce fel de gînduri ai.
Ascultă-acum să-ți spun și eu, aici.
În fața tuturor, ce zicem noi,
Moldova viiuă cum o vezi și-o-știi,
Ești Domn și n'ai stăpîn asupra ta,
Și ori-și-ce vei fi făcînd, de-i bun,
De-i rău, e bun făcut și pentru noi.
Tăcuți, supuși urmăm porunca Ta,
Tu însă ești stăpîn numai pe vreri.
Pe suflete nu ești, nu poți să fii,
Și dacă ne supunem toți, Ți-o spun,
În silă, sîngerînd o fac cei mulți.
Tu intri la stăpîn și păzitor
Îi zici. — Eu nu te însoțesc.., Stăpîn
Nu am decît pe singur Domnul meu,
Eu lui mă'nchin, mă plec și numai lui;
Ear altuia în veci nu mă supui.

Moldovenii ies învingători. Bunătatea și filozofia tolerantă a lui Bogdan îl pierde, însă, căci Aron Vodă îl înfrînge după doi ani.

Figură de o rară frumusețe morală, Bogdan Vodă, deși e caracterizat de un personaj ca o fire „năvalnică", e totuși un tip apatic, lipsit de ambiții personale, pe care-l împing mereu din spate oameni din popor. În afară de ideea independenței țării, înțeleasă îndeajuns de abstract, el pare adesea că nu vrea nimic. Totuși, în figura lui Bogdan, autorul sădește un înalt ideal uman. El „*e* — cum însuși Slavici mărturisește — *omul așezat, care numai a nevoie se hotărăște la ceva, dar hotărît odată, pune capul în pioiri, e un popa Tanda, e un Petru Vitezul Cruciș, nu e bufon. E „Frîcățel" e în ultima analiză „Dănilă Prepeleac", omul „care dă cu bota în baltă", e „hodorosc trosc, mazere de post", es ist Mann, der Gutes üht und Böses stiftet, Bröses üht und Gutes stiftet*" (trad. „este omul care face binele și provoacă răul, care face răul și provoacă binele") [14]).

Bogdan e mai mult o funcție, un simbol decît un personaj propriu zis. De altfel, așa e înfățișat și rivalul său Alexandru. Conflictul are loc, de fapt, între boierii trădători, care-l sprijină pe Alexandru Vodă, și între oștenii patrioți și masele populare care-l sprijină pe Bogdan Vodă. Cei doi eroi par a fi două piese de șah, cu care operează cele două forțe antagonice. Marea artă a lui Slavici constă, în această piesă, în redarea atmosferei și în înfățișarea mișcării maselor. Meritul său rezidă de asemenea în înțelegerea rolului maselor populare în făurirea istoriei. Oamenii din popor nu sînt prezentați ca niște simpli rezoneuri, ci ca niște forțe vii, active, care au voință, discută cu răspundere problemele sociale și politice, se zbat să impună un punct de vedere. Revelatoare în acest sens este scena a II-a din actul al II-lea, cînd oștenii, dîndu-și seama de intrigile boierilor, își exprimă ferm punctul de vedere mînuind cu abilitate ironia populară, persiflînd cu îndrăzneală instituții feudale și titluri socotite sacrosante:

Alexandru V.:

Nu v-am chemat ca să vă'ntreb,
ce creți,
Și nici nu țin s'o știu. Am spus
ce-am spus
Și grija mea de cel ce-i nesupus!

Bogdan:

Supuși suntem, supuși și umiliți.
Dar nu cu gîndul, nici cu inima.
O, nu! — Cînd alții țara o păzesc,
Eu nu mai sunt legat de spada mea-
Ți-o dau! Hatman să-ți fie cine-o crea.

Alexandru V.:

Vor fi destui mai vrednici ca s'o ia.

Tot timpul acțiunii, Bogdan se poartă cavalerește și nu vrea să atace pe viclean. Îl consideră pe Alexandru copil și-i face vinovați de fapta sa pe boierii hrăpăreți și trădători.

Sub presiunile boierilor, printre care vicleanul Hulpe și perfidul Aron, Domnitorul hotărăște să-l alunge pe Bogdan din funcția de hatman. Fidel principiilor sale, acesta nu protestează, considerînd acțiunea un drept al Domnului. Ostașii, oamenii din popor sînt însă credincioși lui Bogdan. Se luptă eroic cu mercenarii aduși de Alexandru împotriva acestuia și pătrund în curtea domnească. Domnitorul fuge cu boierii săi să ceară ajutor de la Leși.

La sosirea oștilor streine, Bogdan, cu moldovenii săi, îi așteaptă la o trecătoare, într-o pădure, inabordabilă prin alte părți. Bogdan folosește tactica așteptării și-i uzează pe invadatori, pe care pînă la urmă îi atrage în cursă, cu ajutorul unui diac:

Bogdan:

Oricum ar fi, hatmane, sunt pierduți.
Se înăcrește vinul cel mai bun
Cînd stă-n bătaia soarelui lăsat.
Oștenul care e ținut în loc,
Își pierde foarte în curînd și el
Acintul de războiu și, încrît,
Se lasă-n voia întîmplărilor.
Noi grabă nu avem: să stea cît vor,

Coste:

Dar stăm, Măria Ta, legați.

Bogdan:

Nu ei ne țin, ci noi i-am prins în laț
Și-i obosim, ca să-i putem muia.
Dar — să vedem. Diacul e isteț
Și dacă-i trage-n cursă-i fugărim
De nu mai vin pe-aici cît mai trăim.

Coste:

Suntem de tot puțini.

Bogdan:

Puțini, dar noi.

Codac:

Umblă unii așa forfota prin tabără.

Linte:

Pare-mi-se, că ear se burzuluiesc.

Codac:

Ei, și!? Ce-avem noi cu ei!? — Nici în clin, nici în
minec, nici la urcuș, nici la coboriș
nu'njugăm. Ei cu
Vodă țară, eara noi cu hatmanul
oaste.

Verigă:

Tocmai așa no fi, Codace, Boierii
spun, că vorba e
să ne dee alt hatman.

Codac:

Apoi una ca aceasta nu se poate. Cum
să ne dee altul
cînd nu e decît el?!

Linte:

Uite, îl dă'ncolo, și pune Vodă alt
om în locul lui.

Codac:

Pune pe dracul! De unde să-l puie,
dacă nu-l are!?

Verigă:

Il face Vodă hatman, pe acela pe
care-l vrea.

Codac:

Haidadee! — Nu vezi, omule, că nu
se poate!? Hatmanul
nu e doară Vodă. Da, Vodă faci pe
cine vrei, fie
slut, fie șchiop, fie chior, fie chiar
și orb cum a
fost Iliaș. Dacă l-au făcut Vodă, e
Vodă și n-ai ce
să-i faci. Pentruca să fie însă hatman,
trebuie să
aibă ce-va ce nu ori-și cine are, să
fie cum-va,..

Oștean:

Așa-i! Asta nu se dă: o ai, dac'o ai.

Altul:

Și n-o găsești, dacă n-o ai

Ear altul:

Nu calcă hatmanul ca alții. Alta îi
este căutătura
Altul e felul lui de a vorbi.

Codac:

Ei, vezi asta e! De ce zic eu că nu
se poate!? Oi fi
eu prost, cum vi se pare voauă, dar
mai prost
de-acum m-a făcut mama n-o să mă
faceți. Ce naiba!?
Am văzut eu cum se bat cocoșii între
dînșii, dar
mi-te hatmanii dac' ar fi mai mulți!?

Oștean:

Hehehe! — Așa-i! se bat cocoșii. Al
naibii Codac!

Altul:

Unde s-au pomenit mai mulți
hatmani!?

Ear altul:

Nu se poate, și, dacă nu se poate,
nu e cu putință —

Codac:

Și dacă-l dai pe ginsac între giște,
care nu-l cunosc,
vai de capul lui, că-i spulberă toate
penele

Oștean:

Le spulberă.

Altul:

Remine golaș ca puiul de crabie.

Codac:

Dar dacă-l dai pe vier în turma, de
care nu se ține!?

Oștean:

Vai de pielea lui, că e-ncoltită din
toate părțile.

Codac:

Nu se poate, măi Linte, Măi Verigă,
nu se poate. A
fi n-o fi hatmanul alui Vodă, dar
oastea e a hatmanului, și Vodă
o poate rău de tot, dacă nu-și păzește
treaba".

De fapt, din întreaga piesă, dar mai ales din tiradele lui Bogdan, din spusele corului popular din actul V, și din replica lui Codac din act. V, se desprinde imaginea realistă a triumfului maselor populare, a țării, cum o numește Slavici, care spunea în scrisoarea pomenită mai înainte: „*Bogdan își iubește țara, țara îl iubește pe el: are succes! Alexandru e un om schimbăcios. De asemenea își iubește țara. Rezultatul final nu e nici al lui Bogdan, nici al lui Alexandru: e un succes al țării, e întemeierea unui nou timp, e cîmpul deschis pentru Ștefan*".

Această idee democratică ce stă la baza întregii piese, luminînd noi aspecte ale concepției lui Ioan Slavici, socotim că aduce o contribuție la înțelegerea mai deplină a personalității marelui creator. De asemenea, fără a fi avut intenția de a stărui aici, asupra valorilor artistice ale piesei, credem că, și din acest punct de vedere, imaginea scriitorului Slavici se împlinește cu sensuri mai bogate. Publicarea integrală a acestei lucrări, însoțită de comentariile critice cuvenite, va oferi, desigur, cititorilor, posibilitatea de a cunoaște cea mai reușită — după părerea noastră — lucrare dramatică a lui Ioan Slavici.

---

1). Lenin: **Despre cultură și artă**, E.S.P.L.P. 1957, p. 335
2). Scarlat Struțeanu, **Citeva date bibliografice ale operei lui Ioan Slavici** în **Mișcarea literară** An. II, nr. 42, din 29 august — 3 sept. 1925, p. 2, col. 1
3). Ioan Slavici: **Închisorile mele** p. 143—144
4). Ion Breazu: **Prefață la Ioan Slavici: Nuvele**, E.S.P.L.A. 1958 p. 6
5). Ioan Slavici: **Lumea prin care am trecut**, p. 105
6). Ioan Slavici: **Scrisoare către Iacob C. Negruzzi**, în **Studii și documente literare**, vol. II, p. 275—76
7). Idem p. 277
8). Idem p. 278
9). Idem p. 292
10). Cf. Vasile Pîrvan: **Alexandrel Vodă și Bogdan Vodă, șapte ani din istoria Moldovei**, Buc. 1904
11). Cf. Mihai Costăchescu: **Documentele Moldovenești înainte de Ștefan cel Mare** vol. II p. 744
12). I. Bogdan: **Cronici inedite atingătoare de istoria Romînilor**, Buc. 1895, p. 51
13). Grigore Ureche, **Letopisețul Țării Moldovei**, E.S.P.L.A. 1955, p. 82
14). Ioan Slavici: **Scrisoare către Iacob Negruzzi**, în **Studii și documente literare**, vol. II, p. 277

NICOLAE POPESCU-DOREANU

A plecat pe un drum lung și fără de întoarcere, părăsindu-ne pentru totdeauna, unul dintre cei mai buni tovarăși, Nicolae Popescu-Doreanu.

Cine nu l-a iubit? Cine n-a dorit să mai stea de vorbă cu dînsul, după ce i-a cunoscut? Cîți n-au învățat de la el cum să se comporte în viață? „Un singur dușman are omenirea" — sintetiza dînsul — „capitalismul". De aceea din frageda lui tinerețe a dus lupta împotriva acestui dușman al clasei

muncitoare, al poporului sărman, pe care l-a iubit din toată inima dăruindu-și sănătatea și întreaga lui putere de muncă pentru eliberarea clasei muncitoare de sub jugul capitalist, pentru triumful socialismului.

Numele lui Nicolae Popescu-Doreanu este legat de o mulțime de gazete muncitorești. Și-a dus munca în condiții groaznice, chinuitoare, așa cum munceau comuniștii însuflețiți de conștiința adăpată la izvoarele partidului. Uneori redacția era formată dintr-un singur om: Popescu-Doreanu, care redacta în întregime gazeta, după corespondențele muncitorești primite. Iarna, sediul redacției era citeodată o masă de birt, altădată, holul Teatrului Național pe marmora caloriferului. De multe ori lipsit de hrană, el și familia lui, deoarece la ordinul Siguranței — doar-doar i-o stăvili elanul — era îndepărtat din cea mai umilă slujbă pe care izbutea să o capete.

Și totuși niciodată nu și-a pierdut umorul pe care-l avea din plin, sfătoșenia, și mai ales speranța în victoria clasei muncitoare, în victoria socialismului și pe care a avut fericirea să-l vadă croindu-și drum spre comunism.

Nicolae Popescu-Doreanu a risipit prin acele gazete muncitorești sau prietene, poezii, schițe și portrete de figuri din istoria poporului nostru. În spiritul literaturii militante a scris și o piesă de teatru, „Bolșevicul", care se repeta cu actori improvizați într-o sală a Sindicatelor C.F.R., piesă care, bineînțeles, a fost interzisă de Siguranță.

Popescu-Doreanu n-a avut timp să se realizeze ca scriitor. Hărțuit de Siguranță, arestat, condamnat, aruncat în lagăr, nu și-a părăsit de fel activitatea pe care o ducea. În ciuda teroarei, mai dîrz, a luptat din toate puterile pentru ridicarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii pe care i-a servit pînă în ultima lui clipă.

După 23 August 1944, i s-au încredințat diferite sarcini de răspundere pe linie de partid, în organizații obștești și în aparatul de stat.

Moartea l-a găsit după o zi întreagă de lucru la masa de scris, după care a tînjit atîția zeci de ani, dar pentru lipsa căreia n-a suferit, știind că munca pe care o ducea era închinată patriei, poporului, partidului.

Al. Șahighian

CALEIDOSCOP...

SECERIŞ

STADIUL ACTUAL AL CHIRURGIEI CARDIACE

Profesor universitar
dr. VOINEA MARINESCU

Perspectiva rezultatelor bune după aproape 500 operaţiuni pe inimi executate în Clinica chirurgicală de la Facultatea de Specializare şi Perfecţionare a Medicilor şi Farmaciştilor, ne îndeamnă a ne lua permisiunea să arătăm în spaţiul restrîns oferit de un articol de gazetă, care este starea actuală a chirurgiei cardiace. Desigur acest lucru nu este uşor.

S-au practicat operaţiuni chirurgicale pentru următoarele boli ale inimii şi vaselor mari ; cu sau fără ajutorul hipotermiei controlate : canal arterial, coarctaţia aortei, pericardita constrictivă, stenoza mitrală, defect septal interatrial, stenoza arterei pulmonare, anomalie de deschidere a vaselor pulmonare, trilogie Fallot, anevrisme ale vaselor mari şi altele.

Imensul material teoretic şi faptic care stă la baza chirurgiei cardiace în continuă ascensiune mă obligă să trec în revistă numai lucrurile absolut esenţiale.

Abordarea chirurgicală a inimii bolnave a fost considerată incompatibilă cu posibilităţile tehnice mult timp. Chirurgul de talie mondială, vienezul Bilroth, spunea în 1881 — „Chirurgul care se va atinge de inimă nu este demn de respectul colegilor săi". Totuşi numai cu cîţiva ani mai tîrziu, în 1897 Rehn, Herten Stuchei, sutureză cu succes prima plagă a inimii.

În felul acesta mitul că inima este un organ inabordabil chirurgical a fost spulberat şi chirurgii au căpătat din ce în ce mai multă îndrăzneală.

Din punct de vedere teoretic şi practic bolile de inimă se împart în congenitale şi dobîndite. Bolile congenitale sau înăscute sînt efectul unei dezvoltări anormale a tubului cardiac primitiv adică a inimii în timpul vieţii intra-uterine. Din cauze care nu se cunosc încă cu exactitate, inima nu se dezvoltă după schema generală de dezvoltare embrionară ci se opreşte parţial în stadii inferioare, adică o parte din ea rămîne nedezvoltată sau vicios dezvoltată, în timp ce restul urmează calea normală. Bolile congenitale cunoscute astăzi sînt următoarele : defectul septal interatrial, adică prezenţa unui orificiu anormal în peretele care desparte cele două auricule. Trilogia Fallot, tetralogia Fallot şi petralogia Fallot, sînt trei boli în care se asociază într-un număr mai mic sau mai mare mai multe vicii de dezvoltare. Aceste trei boli fac parte din categoria aşa ziselor „boli albastre". Aspectul albastru (cianotic) al bolnavilor este datorit singelui venos care trece parţial într-o măsură mai mică sau mai mare în circulaţia generală fără a mai trece prin plămîni pentru a se oxigena. Aceşti bolnavi nu pot face nici cel mai mic efort şi în general au o dezvoltare corporală precară şi o viaţă scurtă. Se admite că cei mai mulţi mor în jurul virstei pubertăţii cînd creşterea corpului devine disproporţionat de mare faţă de posibilităţile inimii

O altă boală congenitală este stenoza arterei pulmonare. Aceasta este mai bine tolerată şi tratamentul ei chirurgical dă rezultate foarte bune.

Mai sînt două boli congenitale care de fapt sînt ale vaselor mari de la baza inimii şi nu ale inimii propriu zise, dar care au o influenţă remarcabilă asupra funcţionării inimii. Acestea sînt : persistenţa canalului arterial şi stenoza istmului aortic. Prima este consecinţa persistenţei unui canal care uneşte artera pulmonară cu aorta şi care în mod normal se închide la o lună după naştere. Bolnavii suferind de stenoza istmului aortic nu depăşesc în general limita de 30 de ani de viaţă şi mor prin hemoragii în creer, datorită presiunii arteriale prea mari sau prin insuficienţă cardiacă. Acestea sînt cele mai frecvente boli înăscute de inimă, la care se pot asocia diverse alte anomalii. Există şi alte boli cum ar fi : complexul Eisenmenger. Fistula aorto-pulmonară, însă acestea sînt mai rare, iar tratamentul lor în faza actuală nu este destul de bine pus la punct.

Dintre bolile dobîndite cităm stenozele (strîmtorările) sau insuficienţele orificiilor tricuspid, mitral sau aortic datorită reumatismului. Dintre acestea imensa majoritate adică cca. 95% este reprezentată de stenoza mitrală pură, adică strîmtorarea cicatricială a orificiului mitral şi de boala mitrală, adică asocierea într-un grad mai mic sau mai mare dintre stenoză şi insuficienţă. Pericardita constrictivă reprezintă o boală a învelişului inimii care se bucură azi de un tratament chirurgical foarte bine pus la punct şi cu rezultate din cele mai bune.

Pericardita constrictivă este în majoritatea cazurilor consecinţa localizării tuberculozei la nivelul pericardului. Foiţele pericardului se îngroaşă, se sclerozează şi prind inima ca într-o carapace nepermiţîndu-i astfel să se dilate în mod normal în timpul activităţii ei. Bolile vaselor coronare care hrănesc muşchiul cardiac se bucură şi ele astăzi de un tratament chirurgical care se adresează fie prin operaţii indirecte creării unei anastomoze între muşchi şi alte vase, fie chiar destupării vaselor coronare astupate.

Naşterea şi evoluţia chirurgiei cardiace au fost determinate de marile progrese ale tehnicii şi de insuficienţa sau imposibilitatea aplicării unui tratament medical. Primele boli cardiace care au fost atacate chirurgical, au fost cele dobîndite. Eficacitatea unui tratament depinde în cea mai mare măsură de aprecierea justă a necesi-

..ŞTIINŢIFIC

taţii operaţiei, a indicaţiilor şi contraindicaţiilor unei metode sau unui procedeu operator. După multiple tatonări experimentale clinice şi operatorii ne găsim astăzi în posesia unor metode şi tehnici bine reglate care cu o indicaţie justă dau rezultate foarte bune. Comisurotomia mitrală, adică desfacerea digitală sau instrumentală a valvulelor mitrale sudate prin procesul de cicatrice reprezintă în perspectiva experienţei şi a statisticilor impresionante ca număr realizate pînă acum, una din operaţiile cardiace cea mai bine pusă la punct şi cu efectele vindecătoare cele mai bune. Cu o indicaţie bine pusă, procesul de vindecări cu rezultate foarte bune se ridică astăzi la 80%, iar restul bolnavilor beneficiază de ameliorări importante. În pericardita constrictivă operaţia constă în desfacerea chirurgicală a carapacei scleroase în care este prinsă inima, astfel ca umplerea inimii cu singe să se facă din nou în condiţii normale. În cazul că operaţia s-a practicat în momentul cel mai potrivit, vindecarea este radicală şi definitivă. Operaţiile în coronarile (bolile arterelor coronare), începînd de la revascularizarea miocardului, pînă la intervenţiile practice direct pe coronare, nu incumbă riscuri. Bolnavii operaţi nu mai prezintă crize de angină pectorală, oboseală, elementele electrocardiografice se îmbunătăţesc. Problema soluţionării bolilor congenitale a ridicat de la început dificultăţi mari. În aceste boli este necesar de a opri circulaţia şi a deschide inima. Chirurgii s-au străduit să înlăture riscurile operatorii imaginînd o gamă întreagă de tehnici, aşa zisele metode oarbe (fără deschiderea cordului) dar ele n-au dat rezultate bune. Adevărata chirurgie cu rezultate foarte bune pentru leziunile congenitale s-a dezvoltat odată cu introducerea în practică a hipotermiei, adică a răcirii întregului organism. Principiul metodei este următorul :

Oprirea inimii pe o durată de timp mai mare de 3 minute produce moartea prin anoxie, adică prin lipsă de oxigen la nivelul creerului şi al inimii.

Dacă se răceşte corpul, nevoile de oxigen ale celulei nervoase şi ale muşchiului cardiac vor fi mai mici şi deci circulaţia se va putea opri un timp mai lung fără să producă leziuni ireversibile. Coborînd temperatura organismului la 28—30° se poate opri circulaţia aproximativ 8—10 minute timp necesar şi suficient pentru executarea unor operaţiuni în interiorul inimii. În felul acesta leziunea este corectată în condiţii perfecte sub controlul direct al vederii. Cu această metodă, mult superioară metodelor cu cordul închis, se pot opera în condiţii bune : stenoza pură valvulară de arteră pulmonară, defectul septal interatrial şi trilogia Fallot şi unele tumori ale cordului (mixoamele destul de de rare, dealtfel). Totuşi timpul necesar executării operaţiei este limitat şi o serie de afecţiuni ca tetralogia Fallot, boala lui Roger, fistula aorto-pulmonară nu pot fi executate în acest interval de timp. Practica hipotermiei controlate indusă prin răcirea periferică a întregului organism, cu toate că a adus un mare serviciu chirurgiei inimii, reprezintă astăzi totuşi un adjuvant limitat.

Astfel s-a ajuns la necesitatea imaginării unui alt sistem care să permită adordarea chirurgicală a interiorului inimii pe un timp mai îndelungat. Un interval de timp de 30 — 45 — 60 minute de scoaterea funcţională a inimii din circulaţie, ar fi cu totul suficient pentru realizarea unor tehnici operatorii intracardiace în scopul reparării tuturor defectelor.

Dar întreruperea travaliului cardiac nu este posibilă pe o durată aşa de lungă, decît dacă munca inimii este preluată în mod artificial de o pompă care să poată realiza aspiraţia şi pomparea singelui în organism în condiţii cît mai apropiate de normal. Astfel n-a născut ideea circulaţiei extracorporale, susţinută de un aparat „inimă pulmon artificial" care să ofere chirurgului posibilitatea de a lucra pe inima deschisă. În ultimele două decade o serie de chirurgi şi tehnicieni încearcă variate procedee şi mecanisme pentru construirea unui aparat de circulaţie extracorporale în scopul aplicării lui în clinică în chirurgia inimii.

Pentru a scoate inima din funcţiune în mod temporar, un asemenea aparat aspiră singele din venele mari cu ajutorul unei pompe care apoi îndreaptă singele spre plămînul artificial sau oxigenator unde se produce oxigenarea şi părăsirea bioxidului de carbon. De aici singele este preluat de o a doua pompă şi reinjectat sub presiune în sistemul arterial al pacientului după o prealabilă filtrare şi încălzire. În tot acest drum în afara organismului, singele, în prealabil tratat cu heparină pentru a deveni incoagulabil, circulă prin tubulatura de material plastic cu totul inert, prin canule şi conectoare de oţel inoxidabil, prin rezervoare de sticlă siliconate şi oţel siliconat şi prin tuburi de latex siliconat. Cu toate că suplinirea temporară a travaliului cardiac şi a funcţiei respiratorii se realizează în condiţii optime cu aparatele de circulaţie extracorporale, totuşi chirurgia cardiacă, pentru rezolvarea anumitor defecte ale inimii, reclamă uneori mai mult decît acest aparat poate oferi. După cum am arătat pînă acum, pe o perioadă de timp de 30—60 minute, inima poate fi scoasă din circulaţie, ea nemaiprimind decît singele care hrăneşte muşchiul cardiac (prin vasele coronare). Totuşi cordul cu toate că este aproape gol de singe, continua să se contracteze, structurile intracardiace sînt într-o continuă mişcare, tehnica operatorie fiind îngreunată, iar în unele situaţii aproape imposibil de realizat. Astfel a apărut necesitatea opririi contracţiilor cardiace pentru a oferi operatorului o linişte completă. În acest scop se practică stopul cardiac electiv, adică oprirea inimii. Pentru aceasta se injectează în arterele coronare o substanţă care împiedică contracţiile miocardului. Stopul cardiac, în general lipsit de pericole, conduce la realizarea condiţiei ideale pentru practicarea chirurgiei intracardiace, — corp deschis, uscat şi imobil în interiorul căruia chirurgul poate inventaria liniştit leziunile şi apoi le poate corecta sub directul control al vederii timp de 15—45 minute.

De unde pînă la utilizarea circulaţiei extracorporale bolile operabile ale inimii erau două sau trei, astăzi, la adăpostul acestei metode, se pot corecta cu rezultate bune următoarele afecţiuni : comunicaţia interatrială, canalul atrioventricular comun, comunicaţiile interventriculare, tetralogia Fallot, stenoza infundibulară a arterei pulmonare, fistula aorto-pulmonară, anevrismul sinusului Valsalva, transpoziţia marilor vase, insuficienţa mitrală, insuficienţa aortică, stenoza aortică şi poate şi multe altele.

În ceea ce priveşte viitorul chirurgiei cardiace însă, îmi îngădui să menţionez aici că metoda care va oferi posibilităţile cele mai largi de a opera în interiorul inimii, va fi circulaţia extracorporală combinată cu hipotermia joasă. În laboratorul de organe artificiale de la Spitalul Fundeni am început să experimentăm această nouă metodă. Este vorba de hipotermia profundă, respectiv scăderea temperaturii organismului pînă la 6° Celsius cu ajutorul circulaţiei extracorporale. La o temperatură a corpului de 6° cordul se opreşte spontan, activitatea electrică a creerului încetează, metabolismul general este scăzut pînă aproape la 0 nemaifiind nevoie de circulaţia singelui pe o perioadă de 40—50 minute. În tot timpul opririi inimii şi a circulaţiei, bolnavul nu mai prezintă puls, respiraţie, presiune arterială, activitate electrică cerebrală şi totuşi, cu mijloacele tehnice moderne se înregistrează fenomele biologice care arată că bolnavul este în viaţă. Toate aceste procese fiziologice sînt reversibile şi nedăunătoare odată cu reîncălzirea bolnavului. În aceste condiţii cordul poate fi deschis şi executată operaţia în condiţii optime. Avantajile metodei ar fi următoarele : Răcirea şi încălzirea mai întîi a organelor vitale creer, inimă, ficat, rinichi şi folosirea unui aparat inimă, plămîn-artificial şi realizarea stopului cardiac şi cimp operator uscat, imobil, pe o durată lungă de timp fără manevre suplimentare. În sfîrşit posibilitatea de a corecta chirurgical mai multe defecte cardiace decît cu ajutorul circulaţiei extracorporale totale obişnuite.

Am enunţat aici o serie de procedee mecanice, tehnice, pentru a arăta care sînt tendinţele moderne şi drumul pe care-l urmează astăzi ştiinţele medicale.

Zi de zi, în fiecare clinică, în fiecare laborator, în fiecare dispensar se cucereşte pas cu pas cîte ceva din tainele naturii care puse în slujba omului, în slujba celor suferinzi va aduce alinarea suferinţelor şi întărirea sănătăţii poporului.

SUS : Colectivul în timpul unei operaţii pe cord deschis.
JOS : Colectivul în urma unei operaţii reuşite.

După hibernare

Cine ar fi pătruns în sala de festivităţi şi ar fi urmărit dezbaterile n-ar fi putut stabili anul întîmplării. Trebuie totuşi să precizăm: este anul de graţie 1960. Locul adunării: Berlinul Occidental, sala „Reichshof" din cartierul Schöneberg, în imediata apropiere a reşedinţei d-lui Brandt. Pe pereţi nu se găsea portretul agresivului caporal, ca în urmă cu 25 de ani. La tribună însă glasul oratorului avea modulaţii ciudate, parcă familiare : *Naţiunea germană este bolnavă de cancer. Poporul trebuie guvernat ca în secolele trecute. El are nevoie de o democraţie preşedinţială şi de o cîrmuire centrală".*

Ascultăm din nou peroraţia demagogică unită cu tupeul războinic teuton, ca în epoca pregătirii ascensiunii lui Hitler? Oratorul este un membru al Uniunii Studenţilor Naţionali. Tema cuvîntării: „Problemele unităţii germane". Obiectivul, expus destul de făţiş: reabilitarea zilelor de glorie ale fascismului. Din discuţiile „înflăcărate" studenţeşti a reieşit că Hitler a fost un „devotat prieten al bisericii" şi Himmler un cetăţean „onorabil". S-a admis că statul fascist a recurs uneori la acte severe de guvernare, dar torturile, camerele de gazare, lagărele de exterminare ar fi o născocire a duşmanilor Germaniei. Dacă uneori s-au semnalat fapte exagerate de represiune, însuşi Himmler a intervenit, suprimînd pe cei care constituiau „o ruşine pentru bravii SS".

La întrebarea indignată a unui participant cine e vinovat de uciderea celor patru milioane de evrei la Auschwitz, sala a răspuns cu hohote de rîs. Da, cu hohote de rîs. Încă o dată: întrunirea a avut loc în anul 1960 în Berlinul Occidental.

Trebuie să mărturisim că nu se poate folosi ironia în relatarea acestor evenimente. Cînd simţul ruşinii este încălcat grosolan, comicul sună deplasat.

Cinica declanşare a neofascismului este o profanare. Popoarele n-au uitat încă ororile ultimului război mondial, spaimele şi suferinţele abia cicatrizate. Să-fie de data aceasta alarma nefondată? Pentru cei care se leagănă cu iluzii, chiar publicaţiile din Germania Occidentală ne oferă date concludente.

Activitatea „Uniunii Studenţilor Naţionali" nu se rezumă doar la Berlinului Occidental, ea este tot atît de intensă în multe oraşe ale R.F. Germane, desfăşurată sub oblăduirea fostului nazist Schröder, actual ministru federal de interne.

Ţelurile organizaţiilor de tineret din R.F. Germană sînt dezvăluite limpede şi răspicat. Programul „Uniunii Studenţilor Naţionali" de pildă, a fost schiţat de primul preşedinte al ei, studentul în drept Otto Jänisch.

El poate fi redus la cîţiva termeni care sînt tot atîtea formule diversioniste şi provocatoare, cunoscute şi demascate de atîta vreme : lupta împotriva elementelor „antigermane" ; lupta împotriva comunismului ; înghiţirea Austriei şi a regiunii Sudete şi, în sfîrşit, eliberarea criminalilor de război.

Programe similare inspirate de fascism, revanşism şi militarism expun şi alte organizaţii de tineret din R. F. Germană. Unele se adăpostesc sub diferite denumiri cazdide: „Comunitate de muncă a „Ununilor patriotice de tineret", „Băieţii drumeţi", „Schiller-Jugend" etc. dar, în fond, sînt succesoarele directe ale renumitului „Hitlerjugend". În frunte se află „conducători încercaţi", ca Günther Hesler, fost führer în Hitlerjugend şi membru al SS, Raoul Nahrath, fondatorul asociaţiei „Wikingjugend" şi Alfred Zitzmann, fost führer în „Hitlerjugend", pe lîngă „Armele S.D." etc. Un reprezentant al Uniunii Studenţilor Naţionali nu s-a sfiit să declare public: „Noi nu ne dezicem de 1933. El a fost rezultatul unei evoluţii logice". Iar un şef autorizat

..EXTERN

al „Tinerei Asociaţii" a proorocit: „Se vorbeşte de o trezire naţională, care în anul 1933 a animat Germania adormită. Aşa a fost, zău, şi nu va mai trece mult timp şi un nou 1933 va izbucni. Eu cel puţin vreau s-o sper".

Se poate exprima mai deschis poftа de reinstaurare a fascismului? Pateticele pronosticuri se ahazăa cu o deşănţată campanie de defăimare. Nici o remuşcare nu zdruncină conştiinţele asasinilor. Rînjetul fiarei poate fi zărit ca în epoca de dezlănţuire a furiilor. Este adevărat că în R. F. Germană se manifestă o opoziţie tot mai puternică împotriva instigatorilor huliganice. Această opoziţie porneşte însă de jos, din mijlocul poporului, ai tineretului muncitoresc. Ea nu este încurajată de stat ci e supusă persecuţiilor şi represaliilor oficiale. În schimb clamarile fasciste îşi găsesc loc chiar în presă.

În revista vest-germană „Revue" a apărut de curînd un articol în numele asociaţiei „Tînăra Comunitate Germană". Se scrie negru pe alb: „Oricum ar fi, încă n-am văzut niciodată pe un SS care să nu fie om de treabă". Într-un discurs, August Haussleiter, preşedintele Uniunii generale a „Comunităţii Germane", a protestat vehement împotriva verdictelor din 1946, cerînd pedepsirea judecătorilor Tribunalului internaţional din Nürnberg, şi o „despăgubire" pentru naziştii închişi după 1945. Pe cei loviţi de regimul nazist şi pe luptătorii din rezistenţă i-a calificat „ucigaşi". Aceste organizaţii care se bucură de bunăvoinţa specială a guvernului federal, evocă în pioase reuniuni publice memoria führerilor iubiţi, ca Heinlein (fostul gauleiter în Ţara Sudeţilor) şi Baldur von Schirach.

Populaţia muncitoare din Republica Federală ripostează la aceste provocări, organizînd mitinguri şi demonstraţii. Rezultatul politicii de forţă dusă de guvernul federal este elocvent. Adenauer permite desfăşurarea nestingherită a organizaţiilor de tineret neofasciste.

Cui îi foloseşte repetarea monstruoaselor devize naziste. zăngănirea uneltelor ucigaşe, dezmăţul huliganic? Numai cercurilor interesate în înteţirea cursei înarmărilor şi în accentuarea încordării internaţionale.

Memoria popoarelor nu poate fi însă pîngărită. Cînd brutalitatea bestiei se uneşte cu lipsa de ruşine, trebuie să se ridice din nou glasul viguros : Fascismul nu va trece !

S. Damian

„IN TURUL FRANŢEI"

..ŞPORTIV

Aşadar „Turul Franţei" nu se desminte. Şi în acest an, cea mai mare cursă ciclistă profesionistă din lume s-a desfăşurat într-o penibilă atmosferă de bilci tragic. De mult, în această competiţie care şi-a cîştigat o tristă celebritate, nu performanţa sportivă în sine este urmărită de organizatorii afacerişti ci jocul cu moartea, căutarea senzaţiilor tari şi mai ales realizarea unor cît mai mari profituri publicitare. Desfăşurat pe un traseu accidentat, fantezist ales an de an, pe o canicula infernală, turul, cu cele 21 de etape ale sale a avut o desfăşurare anostă, timpii realizaţi nefiind la înălţimea celor din alte ediţii. Francezii care cîştigaseră cu puţine zile înainte „Turul Italiei" prin impetuosul Anquetil, se prezentau la startul „Turului Franţei" avînd toate şansele să cucerească şi aci victoria, întrucît aveau în echipă pe Roger Rivière, marea stea a aşilor pedalei. Rivière este un băiat de toată frumuseţea şi poza lui s-a răsfăţat în toate publicaţiile de sport. Demn urmaş al compatriotului său Louison Bobet, Rivière a dovedit pe şoselele Europei supleţe şi curaj, dîrzenie şi gîndire tactică şi — din 1956 şi pînă acum — i-am urmărit succesele de mare răsunet. E vorba de cîştigarea primului tur al Europei, de recordul mondial al orei, de cucerirea titlului de campion mondial la urmărire.

Dar omul care era de presupus că va duce uşoara povară a tricoului galben la Paris, flăcăul cărula parcă Jean Marais i-a împrumutat surîsul, zace acum pe un pat de spital, cu coloana vertebrală fracturată şi apraope paralizat. În etapa a 14-a, la kilometrul 57, blestemat kilometru 57, gonind spre Avignon, oraşul gloriei papale, cu o viteză uluitoare, pentru a nu „pierde roata" italianului Nencini, Rivière s-a prăbuşit într-o prăpastie, smuls de pe asfalt, la un viraj şi zvîrlit peste parapet.

Am văzut în ziarul nostru de specialitate, care a relatat trista întîmplare, o fotografie. Un om — Rivière — într-o poziţie cu totul firească, de parcă ar dormi, ca un muncitor ostenit, cu mîna dreaptă lîngă frunte, cu părul acoperit de frunze. Multe frunze, în jur şi crengi subţiri. Faţa ciclistului, împietrită, buzele strînse. Braţele arse de soare, cu vine proeminente, contractate de efort. Cursa e terminată şi poate niciodată această stea nu va mai scînteia. În vremea asta, cei rămaşi, coboară cu spaima în oase muntele Perjuret, purtînd pe tricouri desenele bizare ale unor anunţuri publicitare. Iată o lamă de ras, pe un tricou alb, iată pe un altul zugrăvită o cutie de conserve de peşte, pe un altul o umbrelă, gîtul unei sticle de vermut, inscripţii ciudate. Patronii şi-au „tatuat" astfel supuşii şi i-au trimis la bătălia cu moartea. Asemeni sălbaticilor din pădurile preistoriei, pîntecoşii patroni se bucură, ţipă, plîng, după cum le merg afacerile. Nu Roger Rivière, băiatul svelt şi-a frînt zborul, consideră ei, ci firma de băuturi pe care o reprezenta : „Saint Raphael Quinquinna". Victoria a revenit vermutului italian „Carpano" căruia l-a slujit Nencini... Impasul definitiv al eticii burgheze s-a reflectat şi în această cursă. Ură, matrapazlîcuri, iată ce se ascunde în spatele valului de afişe colorate al ei. Străduinţile sportivilor adevăraţi, aplecaţi pe ghidon, sub ploi sau sub vînturi, sînt batjocorite de negustorii obezi în capul cărora discobolul lui Myron n-ar întîrzia să-şi asvîrle discul de piatră... Nu numai Rivière a ieşit din cursă. Extenuaţi, accidentaţi în busculade, încă 47 de ciclişti au depus armele. Acestea se întîmplă pe acelaşi traseu care e scena multor tragedii. Cu ani în urmă, Gino Bartalli povestea ca, la un moment dat, într-o etapă în care conducea solitar, cu un avans copios, i-a apărut în cale, gata să-l calce un „misterios" camion care l-a făcut să piardă avansul. Desigur, intervenise vreo... sticlă de coniac, vreun bidon cu ulei, ori vreun alt personaj din umbră reprezentînd mafia publicitară care dirijează în „Turul Franţei".

Aşadar, vermutul „Carpano" a ajuns la Paris cu tricoul galben...

Gheorghe Tomozei

PREZENŢE ROMÎNEŞTI PESTE HOTARE

Două distincţii care obligă

Festivalul cinematografic de la Karlovy Vary a adus ţării noastre două înalte distincţii : marele premiu al filmului de desene animate (pentru Homo Sapiens, *în regia şi după scenariul lui Ion Popescu-Gopo) şi unul din cele trei mari premii pentru filmele de lung metraj (pentru* Valurile Dunării, *în regia lui Liviu Ciulei, după scenariul lui Francisc Munteanu şi Titus Popovici).*

Faptul este desigur menit să ne bucure cu deosebire. El nu numai că sporeşte prestigiul cîştigat de tînăra cinematografie românească, dar aduce o consacrare internaţională atît eforturilor de a crea la noi în ţară o industrie a filmului de înaltă ţinută artistică şi cu un valoros conţinut social, cît şi străduinţelor realizatorilor români — scenarişti, regizori, operatori, interpreţi — de a-şi însuşi tainele unei arte care părea, pînă nu de mult, apanajul unor ţări şi industrii cu vechime şi tradiţie.

Dar dacă ne măgulesc şi ne răscumpără eforturile de pînă acum, cele două noi mari distincţii ne obligă. Ele înseamnă că filmul românesc a atins un anumit nivel internaţional şi că lupta pentru menţinerea şi depăşirea acestui nivel urmează să fie în viitor obiectivul nemijlocit al artei cinematografice româneşti. Exemplul lui I. Popescu-Gopo, care e la a treia mare distincţie internaţională, constituie un criteriu de modul în care perseverenţa şi perpetua căutare a noului trebuie să stea la baza eforturilor artistice, iar înalta ţinută a scenariului, frămîntările regizorului de a găsi forme originale de expresie, străduinţele fotografului de a crea o suită de cuceritoare de imagini impresionante în alb şi negru, cît şi intuiţia şi dăruirea totală cu care au jucat interpreţii — atîtea caracteristici ale Valurilor Dunării — *vor fi de acum înainte nu numai punct de comparaţie ci şi de pornire. Pentru că, alături de alte ramuri productive, care aduc ţării forţa şi renume, producţia cinematografică — industrie şi artă — este menită să militeze şi ea pentru exprimarea, cu mijloacele care-i sînt proprii, a construcţiei desfăşurate a socialismului în ţara noastră.*

M. R.

REDACŢIA : Bdul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAŢIA : Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ; Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"